

การให้ความคุ้มครองสิทธิการเข้าในงานวรรณกรรม

นายเอกชัย โชติพิทยสุนนท์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE EXTENSION OF THE RENTAL RIGHT PROTECTION TO THE LITERARY WORKS

Mr. Ekachai Chotpitayasunon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การให้ความคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงงานวรรณกรรม

โดย

นายเอกชัย โชติพิทยสุนนท์

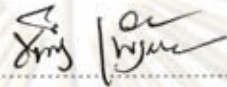
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์อรพรรณ พันธ์พัฒนา

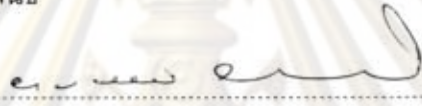
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้แก่นักศึกษานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารคดี

คณบดีคณะนิติศาสตร์

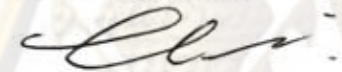
(รองศาสตราจารย์ธิดาพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

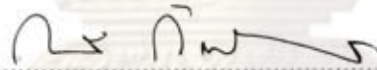
ประธานกรรมการ

(อาจารย์รณรงค์ พงษ์ราช)

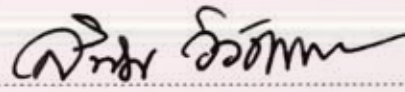
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์อรพรรณ พันธ์พัฒนา)

กรรมการ

(อาจารย์กนกวลี พจนปกรณ์)

กรรมการ

(อาจารย์สิพิมพ์ วิวัฒน์วัฒนา)

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกชัย โชติพิทยสุนนท์ : การให้ความคุ้มครองสิทธิการเช่าในงานวรรณกรรม.

(THE EXTENSION OF THE RENTAL RIGHT PROTECTION TO THE LITERARY WORKS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์อรพรรณ พันธ์พัฒนา, 143 หน้า.

ตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ 4 ประเภทแล้ว ได้แก่ (1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) โสตทัศนวัสดุ (3) ภาพยนตร์ และ (4) สิ่งบันทึกเสียง แต่มิได้ครอบคลุมถึงงานวรรณกรรมแต่อย่างใด ในขณะที่ในปัจจุบันมีการให้เช่าหนังสือซึ่งถือเป็นงานวรรณกรรมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการให้เช่าหนังสือนั้นเป็นอุปสรรคประการหนึ่งต่อการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยที่เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ได้รับค่าตอบแทนจากการที่ผู้ประกอบการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของตนออกแสวงหาประโยชน์โดยการให้เช่าแต่อย่างใด กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิจัยถึงความเหมาะสมที่จะขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าให้ครอบคลุมถึงงานวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยนี้ได้กระทำโดยการศึกษาถึงหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ แนวทางปฏิบัติในการให้เช่าหนังสือ การจัดเก็บค่าตอบแทนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ รวมถึงตลอดถึงการสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้เช่าหนังสือ ทั้งนี้ เพื่อนำเสนอสาระสำคัญของความเหมาะสมของการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมสู่การปรับปรุงกฎหมายตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้เช่างานวรรณกรรม

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมจะส่งเสริมให้เกิดความชอบธรรมในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์งานวรรณกรรมที่จะได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานที่มีคุณค่าแก่สังคมต่อไป ดังนั้น จึงควรที่จะปรับปรุงพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยเพิ่มความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม รวมทั้งมีมาตรการในการจัดเก็บและกำหนดค่าตอบแทนการใช้สิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมอย่างเหมาะสมต่อไป

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา.....2551.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4886314134 : MAJOR LAW

KEYWORDS : COPYRIGHT / RENTAL RIGHT / LITERARY WORKS

EKACHAI CHOTPITAYASUNON : THE EXTENSION OF THE RENTAL RIGHT
PROTECTION TO THE LITERARY WORKS. THESIS ADVISOR : ASSOC.
PROF. ORABHUND PANUSPATTHNA, 143 pp.

The protection under the Copyright Act B.E. 2537 has covered the rental rights in four categories of copyright works: (1) computer programs; (2) audiovisual works; (3) cinematographic works; and (4) sound recordings. However, such protection does not cover the area of literary works. Nowadays, the renting of books, considered one type of literary works, is rather common and widespread. And it has become one of the obstacles to the seeking of benefit of the copyright owner in the way that the copyright owner receives no royalty in return from the earning of benefit of the retailers by the way of renting books. It is thus important to conduct research on the appropriateness in respect of the extension of protection over rental rights to cover literary works.

Research has been conducted by studying the legal core of the copyright law, the practice in renting the books and the fee collection both locally and abroad, along with a survey of the related parties' opinions with regard to the book rental business, in order to present the essentials of the appropriateness of broadening protection to cover the right to rent the literary works as well as taking into account the impact on the related parties of the rental of literary works which would lead to an amendment of the law.

The outcome of the research shows that the extension of protection over the rental right to cover literary works will improve the equitability of the copyright protection for the copyright owners of the literary works to receive proper economical return, thus, creating the motivation to create quality works for society in the future. Accordingly, it is necessary to amend the Copyright Act B.E. 2537 by incorporating protection over the rental right for the copyright owner of literary works as well as incorporating measures for the proper collection and specification of royalties for the use of the right to rent the literary works.

Field of Study :Laws.....

Student's Signature

Academic Year :2008.....

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ อรพรรณ พันธ์พัฒนา ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำและการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีเยี่ยมโดยตลอด นอกจากนี้ยังได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ยรรยง พวงราช ซึ่งได้กรุณาให้เกียรติรับเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ และได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ รวมตลอดถึง อาจารย์อุรวี เงามรุ่งเรือง อาจารย์กนกวลี พจนปกรณ์ และอาจารย์สิพิมพ์ วิวัฒน์วัฒนา ซึ่งได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้ข้อคิดเห็นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงขอน้อมระลึกถึงความกรุณาและกราบขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่ง รวมถึงให้ข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณเพียงพอง บุญกล้า และคุณภักดี ภักดีนรา ผู้บังคับบัญชาผู้เขียน สำหรับความเข้าใจ และการสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี และขอขอบคุณพี่น้อง และเพื่อน ๆ ในบริษัท วีระวงค์ ชินวัฒน์ และเพียงพอง จำกัด และเพื่อน ๆ ที่ได้ร่วมศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือผู้เขียนตลอดมา นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลงได้หากขาดความช่วยเหลือของคุณกรองทอง เศรษฐสุทธิ์ ในการจัดหาข้อมูล ตลอดจนประสานงานและทำให้การสัมภาษณ์สำเร็จลงได้ด้วยดี ความกรุณาของท่านจะอยู่ในความทรงจำของผู้เขียนตลอดไป

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณมารดาอย่างสูงสำหรับกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการฝ่าฟันอุปสรรคทุกประการ ซึ่งหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและประโยชน์ประการใด ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาแต่มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีอุปการะคุณทุกท่านในการสนับสนุน และให้ความกรุณาผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหมาย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐานของการวิจัย.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	3
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 สิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม.....	5
2.1 แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิในการให้เช่า	7
2.1.1 ความหมายของสิทธิในการให้เช่า	7
2.1.2 ประวัติความเป็นมาของสิทธิในการให้เช่า.....	8
2.1.3 ลักษณะของสิทธิในการให้เช่า	9
2.1.4 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์ในปัจจุบัน .	11
2.1.4.1 การคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้	
ความตกลง TRIPs.....	12
2.1.4.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์	
ภายใต้กฎหมายไทย	16
2.2 ข้อพิจารณาภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการ	
ให้ช่างานวรรณกรรม	17
2.2.1 ลักษณะของลิขสิทธิ์ที่สำคัญ	18
2.2.2 การใช้สิทธิที่ขัดแย้งกันระหว่างลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์	21
2.2.2.1 ข้อแตกต่างระหว่างลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์	22
2.2.2.2 วิเคราะห์ความขัดกันของการใช้สิทธิตามลิขสิทธิ์	
กับกรรมสิทธิ์.....	23

2.2.3	การขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมบนพื้นฐานของหลักการระดับสิ้นไปของสิทธิ (Exhaustion Doctrine).....	25
2.2.4	อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์สำหรับสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์.....	28
2.2.5	การจับเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.....	30
2.3	รูปแบบและปัญหาของการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย.....	32
2.3.1	ประเภทของงานวรรณกรรมกับการให้เช่าในประเทศไทย.....	32
2.3.1.1	ความหมายและประเภทของ “งานวรรณกรรม”.....	32
2.3.1.2	งานวรรณกรรมที่มีการให้เช่าในประเทศไทย.....	37
2.3.2	ลักษณะการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย.....	44
2.3.2.1	การให้บริการหนังสือเช่าที่ร้าน (Rental Store).....	44
2.3.2.2	การให้บริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่ (Books Delivery).....	48
2.3.3	ปัญหาการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย.....	50
2.3.3.1	ปัญหาในการเข้าถึงงานวรรณกรรมกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม.....	50
2.3.3.2	ผลกระทบจากการให้เช่างานวรรณกรรมต่อเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ประกอบการ.....	53
บทที่ 3	สิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในต่างประเทศ.....	61
3.1	การคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในสหภาพยุโรป.....	62
3.1.1	ความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมของสหภาพยุโรป.....	62
3.1.2	หลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมของสหภาพยุโรป.....	65
3.1.3	การบริหารจับเก็บค่าตอบแทนการให้เช่างานวรรณกรรมของสหภาพยุโรป.....	68
3.2	การคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในสหราชอาณาจักร.....	69
3.2.1	ความเป็นมาของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในสหราชอาณาจักร.....	70

3.2.2	หลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างาน วรรณกรรมในสหราชอาณาจักร.....	71
3.2.3	การบริหารจัดเก็บค่าตอบแทนการให้ช่างานวรรณกรรม ในสหราชอาณาจักร.....	77
3.3	การคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่น.....	79
3.3.1	ความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม ในประเทศญี่ปุ่น.....	80
3.3.2	หลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม ในประเทศญี่ปุ่น.....	82
3.3.3	การบริหารจัดเก็บค่าตอบแทนการให้ช่างานวรรณกรรม ในประเทศญี่ปุ่น.....	85
บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหาและพิจารณาแนวทางในการขยายความคุ้มครอง สิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม.....	88
4.1	ปัญหาความชอบธรรมในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างาน วรรณกรรม.....	88
4.2	อายุการคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม.....	97
4.3	ประเภทของงานวรรณกรรมที่ควรได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างาน วรรณกรรม.....	98
4.4	ข้อจำกัดความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม.....	104
4.5	รูปแบบการจัดเก็บค่าสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม.....	105
4.5.1	การจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม.....	106
4.5.2	สิทธิและหน้าที่ขององค์กรจัดเก็บค่าสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม	108
4.5.3	การควบคุมการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการ ให้ช่างานวรรณกรรม.....	109
4.5.4	วิธีการจัดสรรเงินค่าตอบแทนสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม.....	109
4.5.5	สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการจัดเก็บค่าตอบแทนสิทธิในการ ให้ช่างานวรรณกรรม.....	111

4.5.6 การกำหนดค่าสิทธิในการให้ใช้งานวรรณกรรม.....	112
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	115
รายการอ้างอิง.....	121
ภาคผนวก.....	126
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	143

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน การเข้าถึงหนังสือของประชาชน นอกจากการอ่านหรือยืมหนังสือในห้องสมุด หรือการซื้อหนังสือตามร้านหนังสือทั่วไปแล้ว ช่องทางการเข้าถึงเข้าหนังสืออีกทางหนึ่งซึ่งถือว่าการเข้าถึงได้ง่าย และมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงเกินไปนัก คือ “ร้านเช่าหนังสือ” ธุรกิจการให้เช่าหนังสือ เป็นที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากการประกอบธุรกิจมีต้นทุนที่ไม่สูงมาก และรายได้ที่ได้รับกลับมามีค่าคุ้มค่างกับการลงทุน โดยหากจะกล่าวถึงจำนวนของร้านเช่าหนังสือในปัจจุบันแล้ว คงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีจำนวนไม่น้อยไปกว่าร้านขายหนังสือทั่วไป โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตชุมชนซึ่งมีสถานศึกษาตั้งอยู่

ลิขสิทธิ์ในหนังสือ ซึ่งเป็นงานลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรม^{*} นั้น เจ้าของลิขสิทธิ์โดยหลักจะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ ดัดแปลง และการเผยแพร่ต่อสาธารณชน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในหนังสือ ย่อมมีความคาดหวังในการได้รับผลตอบแทนจากการสร้างสรรค์งานในทางเศรษฐกิจ ซึ่งการทำซ้ำและจำหน่ายสำเนาของหนังสือของตนเป็นหนทางในการแสวงหาประโยชน์ที่ชัดเจนที่สุด และเมื่อคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหนังสือนั้นมีเพื่อให้บุคคลทั่วไปได้อ่าน ดังนั้น จำนวนการอ่านที่มากย่อมหมายถึงการจำหน่ายหนังสือได้มาก อย่างไรก็ตาม เมื่อมีช่องทางการอ่านหนังสือโดยไม่ต้องซื้อหนังสือแล้ว บุคคลทั่วไปซึ่งต้องการอ่านหนังสือโดยลดภาระค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือ จึงใช้บริการการเช่าหนังสือจากร้านเช่าหนังสือ กรณีดังกล่าวจึงอาจพูดได้ว่า ยังมีจำนวนการเวียนอ่านหนังสือมากเท่าใด การจำหน่ายหนังสือย่อมมีจำนวนลดลงไปเท่านั้น กรณีจึงเห็นได้ชัดว่าการให้เช่าหนังสือส่งผลกระทบต่อจำหน่ายหนังสือ ซึ่งในท้ายที่สุดย่อมกระทบถึงรายได้ที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับจากการจำหน่ายหนังสือดังกล่าว

ตามแนวความคิดของกฎหมายลิขสิทธิ์ บุคคลซึ่งใช้ความอุตสาหะ กำลังกาย และกำลังสติปัญญาในการสร้างสรรค์ผลงานใดผลงานหนึ่งขึ้นมา บุคคลนั้นควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อตอบแทนความอุตสาหะนั้น ซึ่งการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์นั้นคือการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่ผู้สร้างสรรค์ดังกล่าว ซึ่งเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจซึ่งผู้สร้างสรรค์จะแสวงหาประโยชน์จากงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นได้ สิทธิให้เช่า เป็นสิทธิทางเศรษฐกิจ

* งานวรรณกรรมที่ทำการศึกษาวิจัยนี้ มุ่งเน้นแต่เฉพาะงานวรรณกรรมประเภทสิ่งพิมพ์เท่านั้น

ประการหนึ่ง คือ การให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ในการนำงานของตนออกให้เช่า ผู้อื่นไม่มีสิทธิ นำงานอันเป็นลิขสิทธิ์ออกให้เช่าโดยไม่ได้รับอนุญาต ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งบังคับใช้ใน ปัจจุบันได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์บางประเภท ซึ่งได้แก่ 1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 2) โสตทัศนวัสดุ 3) ภาพยนตร์ และ 4) สิ่งบันทึกเสียงแล้ว กรณีจึงควร พิจารณาให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าให้กับผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมหรือไม่ โดยเมื่อ พิจารณาการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม มิได้ใช้ความอุสาหะน้อยไปกว่างานประเภทอื่นที่ได้รับความ คุ้มครองสิทธิในการให้เช่าแต่อย่างใด

แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิให้เช่าในงานวรรณกรรม แม้ในความตกลง ระหว่างประเทศจะยังมิได้กำหนดไว้ให้เป็นบรรทัดฐานของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ แต่สหภาพยุโรปได้ กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการใช้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งรวมถึงงานวรรณกรรม ตลอดจนบางประเทศ ได้กำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิให้เช่าในงานวรรณกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของตนแล้ว ประกอบกับแนวความคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิให้เช่าในงานวรรณกรรมจะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรม ซึ่งผลต่อไปย่อมก่อให้เกิดงานวรรณกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติต่อไป อย่างไรก็ตาม การให้ความคุ้มครองสิทธิให้เช่าในงานวรรณกรรม อาจมี ข้อพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้การให้ความคุ้มครองสิทธิให้เช่าเกิดประโยชน์มากที่สุด กรณีจึงต้องทำการศึกษาถึงปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งในแง่ของกฎหมาย และในแง่ ของทางปฏิบัติในวงการงานวรรณกรรม โดยเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายลิขสิทธิ์หากจะมีการให้ความคุ้มครองสิทธิให้เช่าในงานวรรณกรรม

1.2 สมมติฐานของการวิจัย

นอกจากสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา งาน 4 ประเภทตามมาตรา 15 (3) แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แล้ว เจ้าของลิขสิทธิ์ในงาน วรรณกรรมควรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนา งานวรรณกรรมดังกล่าว เนื่องจากจะเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองและสร้างความชอบธรรมให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์งาน วรรณกรรม

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาถึงหลักการที่จำเป็นในการให้ความคุ้มครองสิทธิให้เข้าในงานวรรณกรรมในทางระหว่างประเทศ และในต่างประเทศ
- 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหา และมาตรการในการให้ความคุ้มครองสิทธิให้เข้าในงานวรรณกรรม และเสนอแนะแนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิให้เข้าในงานวรรณกรรมภายใต้กฎหมายไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

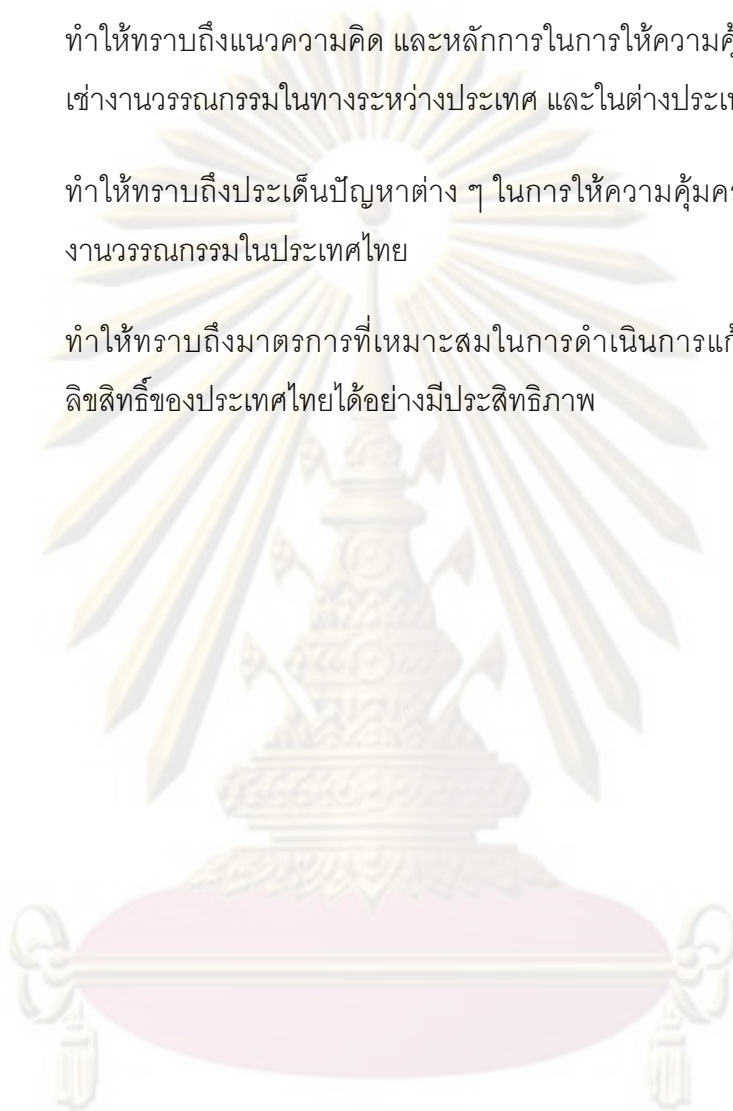
การศึกษานี้มุ่งศึกษาในประเด็นปัญหาการให้ความคุ้มครองการให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนาในงานวรรณกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์เท่านั้น โดยวิเคราะห์ถึงความจำเป็นและผลกระทบหากมีการเพิ่มความคุ้มครองในการให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนาในงานวรรณกรรม และศึกษาถึงแนวทางปฏิบัติและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้เข้างานวรรณกรรมในทางระหว่างประเทศ และในต่างประเทศ ตลอดจนเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยหากจะมีการให้ความคุ้มครองสิทธิให้เข้าในงานวรรณกรรมต่อไป

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

เป็นการวิจัยข้อมูลโดยวิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการศึกษาวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์จากหนังสือ บทความ วารสาร จุลสาร กฎหมายในประเทศ กฎหมายต่างประเทศ เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชน รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ จะดำเนินการวิจัยในภาคสนามโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบในการให้ความคุ้มครองสิทธิให้เข้าในงานวรรณกรรม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงแนวความคิด และหลักการในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมในทางระหว่างประเทศ และในต่างประเทศ
- 2) ทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย
- 3) ทำให้ทราบถึงมาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

สิทธิในการให้ใช้งานวรรณกรรม*

แนวความคิดของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ประการหนึ่งนั้นมุ่งหมายที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งมีที่มาจากหลักการในทางเศรษฐกิจที่ว่าผู้ใดได้ทำการสร้างสรรค์สิ่งใดขึ้นมา ก็สมควรเป็นผู้ที่สามารถหาประโยชน์จากสิ่งที่ตนได้สร้างสรรค์นั้น เพื่อให้คุ้มค่ากับการใช้ความวิริยะอุตสาหะตลอดจนความคิดในการสร้างสรรค์และการให้ความคุ้มครองประโยชน์นี้จะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลโดยทั่วไปสร้างสรรค์งานอันมีลักษณะต่าง ๆ ตามแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้น การสร้างสรรค์งานวรรณกรรมซึ่งเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคน สังคม และประเทศชาตินั้น ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมควรได้รับความคุ้มครองหรือควรได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพียงใด จึงจะสนองแนวความคิดของกฎหมายลิขสิทธิ์ดังกล่าว

ในอีกมุมหนึ่งของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ กฎหมายลิขสิทธิ์มิได้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์เพียงประการเดียวเท่านั้น ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น โดยเฉพาะงานวรรณกรรม เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคน สังคม และประเทศชาติ ในการที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ แนวความคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้แสดงออกผ่านงานที่ได้รับการสร้างสรรค์ ดังนั้น การคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้สร้างสรรค์ โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่สาธารณชนจะได้รับนั้น ย่อมมิใช่วัตถุประสงค์หลักของการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์

การให้เช่าหนังสือทุกวันนี้เป็นธุรกิจซึ่งพบเห็นได้ทั่วไป ตามแหล่งชุมชนโดยเฉพาะบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษา และแหล่งสำนักงานเอกชน ในขณะที่ยอดการจำหน่ายหนังสือได้รับผลกระทบจากการให้เช่าหนังสือดังกล่าว เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการซื้อหนังสือคือการได้อ่านเนื้อหา หรือข้อความที่ปรากฏอยู่ในหนังสือดังกล่าว และการเช่าหนังสือเป็นช่องทางหนึ่งที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์นั้น ดังนั้น ผู้ที่ได้อ่านหนังสือจากการเช่าแล้ว หากไม่มีความต้องการจะเก็บหนังสือดังกล่าวเพื่ออ่านซ้ำอีกในภายหลัง หรือสะสมไว้เป็นสมบัติส่วนตัว ผู้นั้นย่อมไม่มีความจำเป็นในการซื้อหนังสืออีกแต่อย่างใด

* งานวรรณกรรมที่ทำการศึกษาวินิจฉัยนี้ มุ่งเน้นแต่เฉพาะงานวรรณกรรมประเภทสิ่งพิมพ์เท่านั้น

งานวรรณกรรมหรือหนังสือในปัจจุบันได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น แต่ในขณะที่เจ้าของลิขสิทธิ์งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง ได้รับความคุ้มครองให้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าวออกให้เช่าเพิ่มเติมขึ้นมาก็ประการหนึ่ง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าดังกล่าวภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทย ซึ่งส่งผลให้เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมไม่มีสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากงานของตนหากมีการนำงานของตนออกให้เช่าแก่สาธารณชน

หากพิจารณาถึงความเป็นจริงถึงผลกระทบของการให้เช่างานวรรณกรรมทุกวันนี้ เห็นได้ชัดว่าการให้เช่างานวรรณกรรมส่งผลให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับผลกระทบในทางลบต่อการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่ได้รับความคุ้มครองไม่ว่าจะเป็นการทำซ้ำ หรือการเผยแพร่ต่อสาธารณชนก็ตาม โดยเฉพาะการจำหน่ายงานวรรณกรรมของตนเอง ดังนั้น หากจะมีการพิจารณาถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้สร้างสรรค์งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง กับผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมแล้ว กรณีย่อมอาจจำเป็นต้องพิจารณาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าแก่การสร้างสรรค์งานวรรณกรรมด้วย

อย่างไรก็ดี ในอีกแง่มุมหนึ่ง หากมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม อาจเป็นการส่งผลให้ช่องทางในการเข้าถึงหนังสือลดลง ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลด้านราคาของการเช่าหนังสือที่อาจต้องมีการเพิ่มราคาเช่าขึ้น หรือด้วยเหตุผลของจำนวนผู้ประกอบการที่มีจำนวนลดลงเนื่องจากความไม่คุ้มค่าของการประกอบธุรกิจ กรณีจึงเป็นข้อสังเกตได้ว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมอาจจำเป็นเป็นต้นตั้งถึงประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับจากงานวรรณกรรมด้วยอีกทางหนึ่ง

ปัญหาที่พบได้อีกประการหนึ่ง การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของปัจเจกชนในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือกรรมสิทธิ์ซึ่งตามปกติเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมสามารถใช้สอยทรัพย์สินของตนในประการใด ๆ ก็ย่อมได้ซึ่งรวมถึงการให้เช่าทรัพย์สินของตนด้วย แต่ในกรณีที่มีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม เจ้าของกรรมสิทธิ์อาจไม่สามารถใช้สอยทรัพย์สินหรือหนังสือซึ่งตนมีกรรมสิทธิ์ในการนำออกให้เช่าแก่ผู้อื่นได้

ดังนั้น ในการพิจารณาถึงการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม ในเบื้องต้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากการให้เช่างานวรรณกรรม ตลอดจนการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในทางระหว่างประเทศ หรือในต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียดต่อไป

2.1 แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิในการให้เช่า

2.1.1 ความหมายของสิทธิในการให้เช่า

“สิทธิในการให้เช่า” ในแง่มุมของกฎหมายลิขสิทธิ์ในทางระหว่างประเทศหมายความว่า “Rental Right” หรือ “Right of Rental” โดยคำว่า “Rental Right” หรือ “Right of Rental” ใน Black’s Law Dictionary ไม่ได้ให้ความนิยามไว้โดยเฉพาะแต่อย่างไร

ในทางระหว่างประเทศองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก หรือ WIPO ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ “Right of Rental” ไว้ตาม WIPO Copyright Treaty โดยให้ผู้สร้างสรรค์งานมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำต้นฉบับหรือสำเนาของตนออกให้เช่าเพื่อการพาณิชย์¹ ประกอบกับ สหภาพยุโรป หรือ European Union (EU) ได้กำหนดแนวทางในการออกกฎหมายภายในประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ตาม Directive 92/100/EEC on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่า “rental” ให้หมายถึง การให้ใช้ประโยชน์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม²

¹ WIPO Copyright Treaty 1996. Article 7 “Right of Rental: Authors of...shall enjoy the exclusive right of authorizing commercial rental to the public of the originals or copies of their works”

² Directive 92/100/EEC. Article 1 (2) “‘rental’ means making available for use, for a limited period of time and for direct or indirect economic or commercial advantage”

สำหรับภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้ให้ความหมายของ “สิทธิในการให้เช่า” เอาไว้เพียงแต่กำหนดไว้ว่าเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาบางประเภทเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงลักษณะของการให้เช่า ประกอบกับความหมายหรือหลักเกณฑ์ในทางระหว่างประเทศแล้ว ความหมายของสิทธิในการให้เช่าย่อมไม่มีลักษณะแตกต่างจากการให้เช่าในลักษณะทั่วไปตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537 ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ให้เช่า ตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้เช่า ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งชั่วระยะเวลาอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงให้ค่าเช่าเพื่อการนั้น ในปัจจุบันมีผู้เรียกสิทธิดังกล่าวต่างกันไปบ้าง อาทิ สิทธิการเช่า สิทธิในการให้เช่า สิทธิในการให้เช่า เป็นต้น แต่เพื่อความมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่ว่าจะใช้คำใด สิทธิในการให้เช่า ย่อมหมายความถึง สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำงานอันมีลิขสิทธิ์ออกให้เช่าแก่บุคคลอื่น

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของสิทธิในการให้เช่า

ในประเทศไทยสิทธิในการให้เช่าเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่โดยปรากฏครั้งแรกภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยเป็นการกำหนดเพิ่มเติมสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่เจ้าของงานลิขสิทธิ์บางประเภทเท่านั้นในการนำงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนออกให้เช่า อย่างไรก็ตาม สิทธิในการให้เช่าดังกล่าวในประเทศไทยเป็นเพียงการอนุวัติกฎหมายลิขสิทธิ์ภายในของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลตาม Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs) ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของ GATT ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นองค์การการค้าโลก (WTO-World Trade Organization) ซึ่งความตกลง TRIPs ได้กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวข้างต้น

ในหลายประเทศได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานบางประเภทก่อนความตกลง TRIPs อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าสิ่งบันทึกเสียงและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์³ หรือในสหภาพยุโรปที่ได้มีการกำหนดแนวทางในการออกกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกโดยให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าและสิทธิใน

³ 1976 U.S. Copyright Act. Article 106 (3)

การให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์ทุกประเภท⁴

ในท้ายที่สุดด้วยการผลักดันของประเทศซึ่งได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา หรือกลุ่มประเทศในยุโรป ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับรายได้จากงานอันมีลิขสิทธิ์ในอันดับต้น ๆ ของโลก และมีผลประโยชน์โดยตรงในเรื่องนี้ การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าจึงได้รับการบรรจุอยู่ในความตกลง TRIPs ใน Article 11 และ Article 14 ซึ่งประเทศสมาชิกของความตกลงดังกล่าวจึงเริ่มให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์จากนั้นเป็นต้นมา

2.1.3 ลักษณะของสิทธิในการให้เช่า

หากพิจารณาถึงเหตุผลในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประการที่สำคัญคือ

1) หลักเหตุผลเกี่ยวกับความชอบธรรมของผู้สร้างสรรค์งาน (the principle of natural justice) ซึ่งเป็นหลักการที่เกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่าผู้สร้างสรรค์งานได้ถ่ายทอดบุคลิกภาพของตนเองลงในงานที่เขาสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งผู้สร้างสรรค์จึงมีสิทธิในการตัดสินใจว่างานของเขาควรนำออกเผยแพร่หรือไม่ รวมทั้งมีสิทธิในการป้องกันความเสียหายอันเกิดแก่งานที่เขาได้สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าว กฎหมายลิขสิทธิ์จึงมีการให้ความคุ้มครองสิทธิโดยธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ (moral right) ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์งานในอันที่จะแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์งานนั้น และสิทธิในอันที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอน หรือผู้อื่นบิดเบือน ตัดทอน ดัดแปลง หรือทำโดยประการใดให้เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์⁵

2) หลักเหตุผลในทางเศรษฐกิจ (Economic Argument) ซึ่งเป็นหลักการที่เกิดขึ้นตามข้อเท็จจริงตามประวัติศาสตร์จากผลกระทบของการปฏิบัติอุตสาหกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งการผลิตงานสร้างสรรค์โดยทั่วไปจำเป็นต้องใช้ทุนทรัพย์ และแรงกายในการผลิตงานสร้างสรรค์ออกมา ซึ่งผู้ลงทุนในการสร้างสรรค์งานย่อมมีความมุ่งหวังในประโยชน์ที่จะได้รับ

⁴ Directive 92/100/EEC on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property

⁵ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2535 มาตรา 18

ตอบแทนกลับมา

ด้วยเหตุแห่งการทำซ้ำ หรือการลอกเลียนงานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งสามารถทำได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และราคาถูกลง จากเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้ผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้ลงทุนสร้างสรรค์งานที่ควรได้รับต้องลดน้อยลง ซึ่งในท้ายที่สุดจะส่งผลต่อแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งาน ทำให้สังคมขาดโอกาสที่จะได้รับรู้ถึงการสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ต่อไป ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์จึงต้องให้ความคุ้มครองเพื่อรักษาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้สร้างสรรค์งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะสร้างสรรค์งานต่อไป⁶

จากหลักเหตุผลดังกล่าว ส่งผลให้กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ในทางเศรษฐกิจ (economic right) โดยในเบื้องต้นได้ให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่สามารถปรับใช้ได้กับงานทุกประเภทหรือถือว่าเป็นสิทธิพื้นฐานในทางเศรษฐกิจคือ สิทธิในการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ (right of reproduction) และ สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน (right of communication to public) ซึ่งจะเห็นได้ว่าสิทธิพื้นฐานทั้งสองประการนั้นเป็นสิทธิในการดำเนินงานของตนออกแสวงหาประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของสิทธิในการให้เช่าแล้วจะเห็นได้ว่าสิทธิในการให้เช่า (rental right) มีลักษณะเช่นเดียวกับสิทธิในการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ และสิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน เนื่องจากสิทธิในการให้เช่าเป็นสิทธิที่จะแสวงหาประโยชน์จากงานของตนอันจะได้รับเป็นค่าตอบแทนจากการดำเนินงานของตนออกให้เช่าแก่บุคคลทั่วไป ดังนั้น สิทธิในการให้เช่าจึงเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองในทางรูปธรรมแก่ผู้สร้างสรรค์ และมีความแตกต่างกับการคุ้มครองสิทธิโดยธรรมเนื่องจากการคุ้มครองสิทธิโดยธรรมเป็นการให้ความคุ้มครองในทางนามธรรมอันได้แก่เกียรติยศ และชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์งาน

ดังนั้น ในการพิจารณาหลักเกณฑ์บางประการเกี่ยวกับสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมนั้น จึงอาจเทียบเคียงได้กับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการทำซ้ำ หรือสิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ต่อไป

⁶ Stephen M. Stewart, *International Copyright and Neighbouring Rights*, p.5.

2.1.4 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์ในปัจจุบัน

ด้วยกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยยังไม่มีกรให้การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม แต่กฎหมายดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์บางประเภทแล้ว ดังนั้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม ควรพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทั่วไปของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมประเภทอื่น

ปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นภาคีในระดับกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องอนุวัติกฎหมายภายในให้สอดคล้อง 2 ประเภท คือ เป็นภาคีของอนุสัญญาเบอร์นว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) และ เป็นภาคีในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPs)

อย่างไรก็ดี ตามอนุสัญญาเบอร์นยังไม่ได้บรรจุหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์ไว้แต่อย่างใด โดยหลักการสำคัญของอนุสัญญาเบอร์นในปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครองในงานสร้างสรรค์ซึ่งในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่สำคัญ เพียงสิทธิในการแปล สิทธิในการแสดงงานนาฏกรรม งานนาฏกรรมที่มีดนตรีประกอบ และงานดนตรีกรรมต่อสาธารณชน สิทธิในการอ่านหรือบรรยายงานวรรณกรรมต่อสาธารณชน สิทธิในการเผยแพร่งานดังกล่าวต่อสาธารณชน สิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ สิทธิในการทำซ้ำในลักษณะหรือรูปแบบต่างๆ เช่นการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว สิทธิในการทำภาพยนตร์ หรือใช้งานภาพยนตร์ และรวมถึงสิทธิในการใช้งานที่มีผลงานจากภาพยนตร์ด้วย และสิทธิในการดัดแปลงและการรวบรวมประกอบเข้ากัน ดังนั้น กรณีของความตกลงระหว่างประเทศจึงสามารถทำการศึกษาลักษณะการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้ความตกลง TRIPs เท่านั้น

2.1.4.1 การคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้ความตกลง TRIPs

สิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องอยู่ใน Article 11 และ Article 14 paragraph 4 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ใน Article 11 ได้บัญญัติไว้ว่า “In respect of at least computer programs and cinematographic works, a Member shall provide authors and their successors in title the right to authorize or to prohibit the commercial rental to the public of originals or copies of their copyright works. A Member shall be excepted from this obligation in respect of cinematographic works unless such rental has led to widespread copying of such works which is materially impairing the exclusive right of reproduction conferred in that Member on authors and their successors in title. In respect of computer programs, this obligation does not apply to rentals where the program itself is not the essential object of the rental.”

และใน Article 14 ได้บัญญัติไว้ว่า “The provisions of Article 11 in respect of computer programs shall apply mutatis mutandis to producers of phonograms and any other right holders in phonograms as determined in a Member’s law. If on 15 April 1994 a Member has in force a system of equitable remuneration of right holders in respect of the rental of phonograms, it may maintain such system provided that the commercial rental of phonograms is not giving rise to the material impairment of the exclusive rights of reproduction of right holders.”

จากบทบัญญัตินี้ข้างต้นพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1) การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์นั้น ในอันดับแรก อย่างน้อยที่สุดประเทศสมาชิกของ WTO ต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์แก่ผู้สร้างสรรค์งาน หรือผู้สืบทอดสิทธิของผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าว

2) สิทธิที่ผู้สร้างสรรค์งานหรือผู้สืบทอดสิทธิของผู้สร้างสรรค์งานจะได้รับความคุ้มครอง คือ สิทธิในการที่จะอนุญาต หรือห้ามบุคคลอื่นที่ไม่มีสิทธิ นำต้นฉบับ หรือสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์

ประเภทที่ได้รับความคุ้มครองออกให้เข้าในทางการค้าต่อสาธารณชน

3) ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ประเทศสมาชิกของ WTO จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้านั้น ได้แก่ งานภาพยนตร์ งานโสตทัศนวัสดุ (ซึ่งอยู่ในความหมายของงานภาพยนตร์ด้วย) และงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (การให้เข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ประเทศสมาชิกของ WTO จะต้องให้ความคุ้มครองนั้น จะต้องเป็นการให้เข้าที่โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นวัสดุสำคัญแห่งการเข้า ดังนั้น การเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับดังกล่าว)

อย่างไรก็ตาม การให้เข้าในส่วนที่เกี่ยวกับงานภาพยนตร์ (รวมถึงงานโสตทัศนวัสดุ ตามความหมายของอนุสัญญาเบอร์น์) ประเทศสมาชิกของ WTO อาจจะไม่ต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าก็ได้ เว้นแต่การให้เข้างานดังกล่าวนั้นได้ก่อให้เกิดการคัดลอกงานดังกล่าวอย่างกว้างขวางซึ่งเป็นที่เสื่อมเสียอย่างร้ายแรงต่อสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำที่ประเทศสมาชิคนั้นให้แก่ผู้สร้างสรรค์หรือผู้สืบทอด ดังนั้น ถ้ากรณีไม่ปรากฏว่าการให้เข้าที่มีอยู่ก่อให้เกิดการคัดลอกงานอย่างกว้างขวางและเป็นที่เสื่อมเสียอย่างร้ายแรงต่อสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำของเจ้าของสิทธิ ประเทศสมาชิกอาจจะไม่ต้องกำหนดการให้สิทธิการให้เข้าแก่งานภาพยนตร์ก็สามารถทำได้

นอกจากงานอันมีลิขสิทธิ์ 3 ประเภทข้างต้นแล้ว ความตกลง TRIPs ยังกำหนดประเภทของงานที่อาจได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าได้ คือ งานสิ่งบันทึกเสียง ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าอย่างไรก็ดี หากประเทศสมาชิกใดใช้ระบบให้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการให้เข้าสิ่งบันทึกเสียงอยู่แล้ว กรณีอาจใช้ระบบเดิมต่อไปได้หากการให้เข้าสิ่งบันทึกเสียงดังกล่าวนั้นไม่เป็นที่เสื่อมเสียอย่างร้ายแรงแก่สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำของเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น ดังนั้น ประเทศสมาชิก WTO อาจไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าสิ่งบันทึกเสียงก็ได้ หากเข้าข้อยกเว้นดังกล่าว

นอกเหนือจากที่กำหนดในความตกลง TRIPs ดังที่กล่าวข้างต้น ประเทศสมาชิกไม่มีพันธกรณีที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทอื่น นอกเหนือจากงานลิขสิทธิ์ 4 ประเภท คือ (1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) โสตทัศนวัสดุ (3) ภาพยนตร์ และ (4) สิ่งบันทึกเสียง

จากหลักเกณฑ์ที่กำหนดดังกล่าวข้างต้น ความตกลง TRIPs ได้กำหนด

หลักเกณฑ์ที่ไว้กว้าง ๆ ว่าประเทศสมาชิกมีพันธกรณีที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานอันมีลิขสิทธิ์บางประเภท แต่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์โดยเฉพาะถึงแนวทางการให้ความคุ้มครองแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานอันมีลิขสิทธิ์ข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่ากรณีควรกล่าวถึงหลักการพื้นฐานของความตกลง TRIPs บางประการไว้ ณ ที่นี้ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาถึงการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม ได้แก่ หลักการปฏิบัติอย่างคนชาติ (National Treatment)⁷ ซึ่งหลักการพื้นฐานที่ว่านี้ กำหนดให้ประเทศสมาชิกของ WTO จะต้องให้การคุ้มครองคนชาติของประเทศสมาชิกอื่นในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเช่นเดียวกับการคุ้มครองคนชาติของตนเอง

ดังนั้น หลักการปฏิบัติอย่างคนชาติดังกล่าว จึงเป็นหลักการพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อประเทศสมาชิก WTO โดยเฉพาะกับการพิจารณาในการที่จะให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทใดประเภทหนึ่ง เพราะเนื่องจากหากจะมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมในประเทศไทยแล้ว ต้องตระหนักว่าจะต้องมีพันธที่จะให้ความคุ้มครองดังกล่าวแก่ประเทศสมาชิกอื่นด้วย

ข้อสังเกต ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกฤษณ์ ควรพจน์⁸ กล่าวถึงปัญหาที่ควร

⁷ TRIPs. Article 3 “Each Member shall accord to the nationals of other Members treatment no less favourable than that it accords to its own nationals with regard to the protection (3) of intellectual property, subject to the exceptions already provided in, respectively, the Paris Convention (1967), the Berne Convention (1971), the Rome Convention or the Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits. In respect of performers, producers of phonograms and broadcasting organizations, this obligation only applies in respect of the rights provided under this Agreement. Any Member availing itself of the possibilities provided in Article 6 of the Berne Convention (1971) or paragraph 1(b) of Article 16 of the Rome Convention shall make a notification as foreseen in those provisions to the Council for TRIPs.”

⁸ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541), หน้า 114.

พิจารณาในกรณีนี้ว่า สิทธิในการให้เช่าตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้น จะหมายความถึงสิทธิในการหวงห้ามมิให้มีการเช่าในทุกกรณี หรือจะใช้เฉพาะกับกรณีที่การเช่านั้นเป็นการเช่าต้นฉบับหรือสำเนาที่ได้มาโดยมิชอบ หรือโดยปราศจากความรู้เห็นยินยอมของเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกฤษณ์ ครอบงำ มีความเห็นสอดคล้องกับ Bainbridge⁹ ซึ่งให้ความเห็นว่าสิทธิในการให้เช่าจะใช้บังคับได้เฉพาะในกรณียังไม่มีการขายหรือจำหน่ายสำเนาโดยเจ้าของลิขสิทธิ์หรือด้วยความรู้เห็นยินยอมของเจ้าของเท่านั้น หากเจ้าของนำสำเนาออกขายหรือจำหน่าย หรือรู้เห็นยินยอมให้มีการขาย หรือจำหน่ายสำเนา สิทธิในการให้เช่าก็จะระงับไปเช่นเดียวกับสิทธิอย่างอื่นด้วย ทั้งนี้ โดยอาศัยเหตุผลของ “หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิ” (Exhaustion doctrine) ซึ่งเป็นหลักทั่วไปของทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีหลักว่า สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์จะระงับสิ้นไป เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ได้นำผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิออกจำหน่าย หรือยินยอมให้มีการนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย

อย่างไรก็ตาม ด้วยความเคารพต่อความเห็นข้างต้น มีผู้ให้ความเห็นที่ต่างไปเนื่องจากหลักการระงับสิ้นไปของสิทธิมีขอบเขตของการใช้สิทธิ คือ มิใช่ว่าหากมีการจำหน่ายอันมีลิขสิทธิ์แล้วสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาจะสิ้นไปทุกกรณี ดังจะเห็นได้จากสิทธิในการทำซ้ำ หรือดัดแปลง ซึ่งหาสิ้นไปด้วยไม่ ดังตัวอย่างเช่น นาย ก. มีลิขสิทธิ์ในนวนิยายเล่มหนึ่ง และได้จำหน่ายสำเนานิยายดังกล่าวหนึ่งเล่มให้กับ นาย ข. ดังนี้ นาย ข. มีสิทธิที่จะนำสำเนานิยายดังกล่าวไปจำหน่ายต่อให้กับบุคคลอื่นได้ เพราะสิทธิในการจำหน่ายสำเนานิยายเล่มดังกล่าวของนาย ก. ได้สิ้นไปแล้ว หากแต่ นาย ข. ไม่มีสิทธิในการทำซ้ำ หรือดัดแปลงนวนิยายเล่มดังกล่าว เพราะสิทธิในการทำซ้ำ หรือดัดแปลงมิได้ระงับสิ้นไปโดยการจำหน่ายสำเนานิยายอันมีลิขสิทธิ์ไปด้วยแต่อย่างไร¹⁰

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับความเห็นว่าหลักการระงับสิ้นไปของสิทธิย่อมมีขอบเขตของการใช้สิทธิ ซึ่งการใช้สิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยจะเห็นได้ว่า ผู้ที่ซื้อหนังสือมาโดยถูกลิขสิทธิ์ก็ไม่สามารถทำซ้ำหนังสือดังกล่าวได้แต่อย่างใด ประกอบกับ ผู้วิจัยเห็นว่าสิทธิในการให้

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 115.

¹⁰ Skone Jame, *Copinger and Skone Jame on Copyright*, 11th. ed. (London: Sweet & Maxwell, 1971), p. 405.

เช่า มิได้แตกต่างจากสิทธิในการทำซ้ำแต่อย่างใด เนื่องจากไม่ว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิในการทำซ้ำ หรือการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่า มีเหตุผลในการคุ้มครองไม่ต่างกัน คือ ต้องการคุ้มครองสิทธิที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะแสวงหาผลประโยชน์ตอบแทนจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ดังนั้น สิทธิในการให้เช่าย่อมไม่สิ้นไปด้วยการจำหน่ายงานอันมีลิขสิทธิ์แต่อย่างใด ดังนั้น สิทธิในการให้เช่าจึงเป็นสิทธิในการหวงห้ามมิให้มีการเช่างานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตทุกกรณี

2.1.4.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายไทย

ภายหลังจากความตกลง TRIPS ได้กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิก WTO ในให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประเทศไทยอนุวัติการกฎหมายภายในประเทศ โดยได้บรรจุเรื่องการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ไว้ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 (3) โดยมีการกำหนดให้สิทธิแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ประเภท (1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) โสตทัศนวัสดุ (3) ภาพยนตร์ และ (4) สิ่งบันทึกเสียง มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำออกให้เช่าซึ่งต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว

นอกจากนั้น ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 28 ซึ่งกำหนดให้การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียงอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 (5) ทั้งนี้ ไม่ว่าในส่วนตัวที่เป็นเสียงและหรือภาพให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้ (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าวและ มาตรา 30 ซึ่งกำหนดให้การให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และ สิ่งบันทึกเสียง โดยไม่ได้รับอนุญาตให้ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมิได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้สิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ทั้ง 4 ประเภทข้างต้นไว้เป็นกรณีพิเศษ ดังนั้น หลักเกณฑ์ทั่วไปซึ่งใช้กับเจ้าของลิขสิทธิ์จึงต้องนำมาใช้กับสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์

สิทธิในข้อนี้เป็นการขยายความคุ้มครองให้แก่ผู้สร้างภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง และงานโสตทัศนวัสดุมากกว่าเจ้าของลิขสิทธิ์ดังกล่าวตามกฎหมายเดิม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง

ว่าเป็นข้อยกเว้นหลักการสูญสิ้นไปซึ่งสิทธิ (exhaustion of right) ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวต่อไปในข้อ 2.2.3 ซึ่งโดยปกติการให้เช่างานที่ซื้อมาโดยถูกต้องเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมหมดสิทธิควบคุมการใช้ประโยชน์จากตัวงานดังกล่าว แต่กฎหมายมาตรานี้ให้สิทธิแก่เจ้าของงานลิขสิทธิ์มากขึ้นและยกเว้นหลักทั่วไปซึ่งศาลฎีกาเคยวางแนวบรรทัดฐานไว้¹¹ โดยให้สามารถควบคุมการให้เช่าในงาน 4 ประเภทดังกล่าวได้

มีข้อสังเกตว่าสิทธิให้เช่าตามมาตรา 15(3) นี้ ระบุไว้เฉพาะงาน 4 ประเภทเท่านั้น ฉะนั้น ในปัจจุบันหากงานที่ให้เช่าเป็นหนังสือที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้อง ผู้ให้เช่าก็ยังไม่ถือว่ากระทำการอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี นอกจากหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมข้างต้นแล้ว ในการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม ควรจะต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทั่วไปในกฎหมายลิขสิทธิ์ด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2.2 ข้อพิจารณาภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม

ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นเกี่ยวกับแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ และหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์แล้ว อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ว่าในทางระหว่างประเทศ หรือภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์โดยกว้าง ดังนั้น การจะพิจารณาว่าเจ้าของลิขสิทธิ์มีหลักเกณฑ์ตามกฎหมายอย่างไรเกี่ยวกับสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทั่วไปของเจ้าของลิขสิทธิ์เกี่ยวกับสิทธิในการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ด้วย

ดังนั้น ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะขออธิบายพอสังเขปเกี่ยวกับหลักกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาถึงการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมโดยอาศัยพื้นฐานของการให้ความ

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกา 954/2536 “คดีไม่ได้ความว่าม้วนเทปของกลางถูกทำซ้ำหรือดัดแปลง แม้จำเลยจะมีม้วนเทปของกลางให้เช่า โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์จำเลยก็ไม่มีผิด”

คุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานอันมีลิขสิทธิ์ทั่วไป ดังมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ลักษณะของลิขสิทธิ์ที่สำคัญ

ก่อนที่จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาทางกฎหมาย ความจำเป็นที่จะเข้าใจหลักเบื้องต้นของสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมซึ่งเป็นหนึ่งในการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้วิจัยจึงขอยกลักษณะของลิขสิทธิ์ที่สำคัญไว้ในเบื้องต้นดังนี้¹²

(1) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive right)

เนื่องจากภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดถึงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวไว้ใน มาตรา 4 ซึ่งกำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว และมาตรา 15 กำหนดให้เจ้าของ ลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวดังต่อไปนี้ (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง (4) ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น (5) อนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ

กรณีข้างต้นย่อมเห็นได้ว่า สิทธิในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาอันมีลิขสิทธิ์นั้นเป็น การใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวประการหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจว่าสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนั้นมี ลักษณะอย่างไร

สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ กล่าวคือ ผู้ทรงสิทธินั้นจะมีอำนาจห้ามบุคคลอื่น มิให้กระทำการบางอย่างผลงานของเขาได้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ทรงสิทธินั้นมีสิทธิแต่เพียง ผู้เดียวที่จะกระทำการบางอย่างเกี่ยวกับงานลิขสิทธิ์อยู่ได้ด้วยความสามารถที่เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่ เพียงผู้เดียวเกี่ยวกับงานลิขสิทธิ์เช่นนี้ บางครั้งจึงมีผู้ใช้คำว่าสิทธิเด็ดขาด เพื่อเน้นถึงการมีสิทธิแต่ เพียงผู้เดียว อย่างไรก็ตาม ฟังเข้าใจให้ถูกต้องว่าการมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวหรือสิทธิเด็ดขาดมีขอบเขต จำกัดว่าการมีสิทธิผูกขาด (monopoly) ในการสร้างสรรค์งานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะเจ้าของ ลิขสิทธิ์จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการกระทำบางอย่างก็เฉพาะแต่กับงานลิขสิทธิ์ที่ตนเป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์อยู่ เช่น มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ (reproduce) งานนั้น ฉะนั้น หากบุคคลอื่นมา

¹² ธัชชัย ศุภผลศิริ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539), หน้า 20-24.

ทำซ้ำงานนั้นโดยไม่ได้รับอนุญาต เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมห้ามปรามหรือดำเนินคดีได้ แต่สิทธินี้ไม่กว้างไกลไปถึงขนาดที่ว่าคุณคนอื่นจะสร้างสรรค์งานอย่างเดียวกันนั้นไม่ได้ถ้าหากเขาทำงานนั้นขึ้นเองโดยไม่ได้ทำซ้ำหรือลอกเลียนจากงานเจ้าของลิขสิทธิ์ แม้ว่าในที่สุดผลงานนั้นจะปรากฏออกมาคล้ายคลึงหรือเหมือนกัน

ดังนั้น สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้ช่างงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนจึงหมายถึงสิทธิในการห้ามบุคคลอื่นนำงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนออกให้เข้าแก่บุคคลอื่น

(2) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน (property right)

การสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์นั้นเกิดขึ้นจากการใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ พลังงานของผู้สร้างสรรค์ คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งที่มาประมวลเข้าด้วยกันเหล่านี้ล้วนมีค่ามีราคาในตัวของมันเองทั้งสิ้น (ถึงแม้ว่าในที่สุดงานนั้นจะมีราคาตลาดถูกหรือต่ำก็ตามที) เมื่อผู้สร้างสรรค์งานได้ให้สิ่งที่มีค่ามีราคาเช่นนี้แก่สิ่งที่เขาสร้างสรรค์ขึ้นมาขณะนี้แล้ว สิ่งที่เขาได้รับตอบแทนมาคือ ลิขสิทธิ์ในงานนั้นซึ่งแน่นอนว่าย่อมเป็นสิทธิที่มีค่ามีราคาโดยนัยเดียวกันนั่นเอง ดังนั้น จึงเป็นที่ยอมรับว่า ลิขสิทธิ์นั้นคือสิทธิที่เป็นทรัพย์สินรูปหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นอำนาจหากันมิให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิทั้งหลายที่ตนมีอยู่ โดยลิขสิทธิ์จัดได้ว่าเป็นทรัพย์สินนั่นเอง เจ้าของลิขสิทธิ์จึงสามารถโอนสิทธิของตนให้ผู้อื่นใช้สิทธิของตนได้

ลักษณะที่สำคัญของลิขสิทธิ์ในข้อนี้จึงทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าสิทธิในการให้ช่างงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นเป็นทรัพย์สินที่สามารถโอนได้ตามกฎหมาย

(3) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่มีจำกัดเวลา

เนื่องจากลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางหากันที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้มาเป็นการตอบแทนแก่การทุ่มเทกำลังกายและสติปัญญาสร้างสรรค์งานขึ้นมาเป็นประโยชน์ต่อสังคม และในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมที่จะได้ใช้งานนั้นด้วย อายุลิขสิทธิ์จึงถูกกำหนดไว้ด้วยหลักเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าน่าจะเป็นการตอบแทนที่พอสมควรแก่ผู้สร้างสรรค์งานนั้น ส่วนจะเป็นระยะเวลาเท่าใดนั้น มักจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างประเทศหรือกฎหมายภายใน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าลิขสิทธิ์ที่มีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนคืออำนาจหากันเช่นว่านั้น ต่างจากสิทธิอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เป็นสิ่งที่มีความหมายที่ชัดเจน เช่น รถยนต์ ปากกา นาฬิกา โดยประการที่ว่าสิทธิประการ

หลังนี้ไม่จำกัดเวลา และสิทธินั้นจักไม่สูญสิ้นไปตราบเท่าที่วัตถุประสงค์แห่งสิทธินั้นยังดำรงอยู่

เมื่ออายุของลิขสิทธิ์สิ้นสุดลงแล้ว ถ้อยกันว่างานที่เคยมีลิขสิทธิ์นั้นตกเป็นสาธารณะ (work in public domain) ที่ใคร ๆ ก็ใช้ประโยชน์ได้ และจะไม่มีใครมีอำนาจหวงกั้นการใช้งานนั้นอีกต่อไป ด้วยเหตุที่ลิขสิทธิ์สิ้นอายุไปแล้วนั่นเอง หากผู้ใดเพียงทำซ้ำซึ่งงานอันเป็นสาธารณะผลของการทำซ้ำงานที่เป็นสาธารณะไปแล้ว ผลของการทำซ้ำย่อมไม่เป็นงานลิขสิทธิ์เช่น

สิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์เป็นลิขสิทธิ์ซึ่งมีจำกัดเวลา ดังนั้นหากงานอันมีลิขสิทธิ์หมดความคุ้มครองตามระยะเวลาที่กำหนดแล้ว สิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ของตนย่อมหมดลงไปด้วย เจ้าของกรรมสิทธิในทรัพย์สินจึงสามารถนำทรัพย์สินออกให้เช่าได้โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์อีก

(4) ลิขสิทธิ์เป็นสหสิทธิ์ (multiple rights)

สหสิทธิ์ หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิอยู่หลายประการในงานชิ้นหนึ่ง เช่น สิทธิในการทำซ้ำ สิทธิในการดัดแปลง สิทธิในการให้เช่า สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นต้น ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์อาจจะโอนหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินี้ทั้งหมดรวมกันบางส่วนแยกกันก็ได้ และเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถโอน หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิในการให้เช่าแยกต่างหากจากสิทธิประเภทอื่นเช่น สิทธิในการทำซ้ำ หรือสิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้เช่นกัน

(5) ลิขสิทธิ์แยกต่างหากจากกรรมสิทธิ์ (independence of ownership)

ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิคนละประเภทกับกรรมสิทธิ์ โดยกรรมสิทธิ์เป็นสิทธิที่จะติดกับตัวทรัพย์สินไปเสมอ เจ้าของกรรมสิทธิ์มีอำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ในการใช้สอย จำหน่าย ได้ดอกรผล และติดตามเอาคืนจากผู้ที่ไม่กรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองทรัพย์สินนั้น แต่ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในการหวงกั้นมิให้ผู้อื่นเข้ามาใช้สิทธิซึ่งตนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น กรรมสิทธิ์ และลิขสิทธิ์จึงสามารถแยกเจ้าของสิทธิแต่ละรายได้

ลักษณะสำคัญของลิขสิทธิ์ในข้อนี้ เป็นข้อพิจารณาที่สำคัญของการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเมื่อลิขสิทธิ์เป็นสิทธิคนละประเภทกับกรรมสิทธิ์ แต่การใช้สิทธิภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์บางประการไม่สามารถใช้ได้พร้อมกับสิทธิของเจ้าของ

กรรมสิทธิ์ ดังนั้น หากยังมีการเพิ่มความคุ้มครองให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ เจ้าของกรรมสิทธิ์อาจจะถูกลิดรอนอำนาจของกรรมสิทธิ์บางประการได้ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยขอยกประเด็นนี้ไปพิจารณาในหัวข้อ 2.2.2 แนวความคิดระหว่างลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์ ต่อไป

2.2.2 การใช้สิทธิที่ขัดแย้งกันระหว่างลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์

ตามที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้นว่าถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน เช่น การทำซ้ำหรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่า ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น และอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าวเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนได้ แต่ในขณะเดียวกันเจ้าของกรรมสิทธิ์เป็นผู้มีสิทธิในทรัพย์สินซึ่งได้รับการรับรองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ว่าสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร โดยเฉพาะในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมย่อมมีประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับการลิดรอนอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ในการใช้สอยทรัพย์สินโดยการเช่า

การกระทำหลายประการในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์จึงอาจมีประเด็นปัญหาให้ต้องพิจารณาว่าจะสามารถทำได้หรือไม่เพียงใดตามกฎหมายลิขสิทธิ์ เช่น การนำหนังสือไปทำสำเนาหรือการดัดแปลงซึ่งถือเป็นการใช้สอยลักษณะหนึ่ง แต่กฎหมายลิขสิทธิ์มีบทบัญญัติห้ามการทำซ้ำ และการดัดแปลงดังกล่าวข้างต้น เป็นต้น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ได้กำหนดสิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์ไว้ 5 ประการ คือ (1) สิทธิใช้สอยทรัพย์สินของตน (2) สิทธิจำหน่ายทรัพย์สินของตน (3) สิทธิได้ดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น (4) สิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และ (5) สิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

จากสิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์ซึ่งได้รับการรับรองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า สิทธิในการใช้สอยของเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หมายถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สิน หรือมีอำนาจที่ได้รับรองโดยกฎหมายที่จะเอาทรัพย์สินนั้นไปทำประโยชน์ หรือก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งจากทรัพย์สิน ซึ่งรวมถึงการเอาทรัพย์สินของตนออกให้เช่าด้วย

อย่างไรก็ตาม สิทธิในการใช้ทรัพย์สินนี้อาจถูกจำกัดลงได้โดยนิติกรรม หรือโดยการก่อตั้งสิทธิอื่น ๆ ที่เป็นทรัพย์สิน หรือโดยอำนาจแห่งบทกฎหมายอื่น ๆ ที่มีศักดิ์เท่าเทียมกันมาตัดทอนการใช้สิทธิลงไป แต่ต้องคำนึงถึงความจำเป็นแห่งการจำกัดสิทธิดังกล่าว เนื่องจากสิทธิในทรัพย์สินหรือกรรมสิทธิ์นั้นเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹³ ซึ่งการจะจำกัดสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ต้องกระทำเท่าที่จะเป็นและไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิดังกล่าวเท่านั้น¹⁴ ซึ่งปัจจุบันมีการจำกัดกรรมสิทธิ์ไว้ตามกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน ทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และในกฎหมายอื่น ๆ

2.2.2.1 ข้อแตกต่างระหว่างลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์

จากหลักกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ และหลักกฎหมายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ผู้วิจัยได้อธิบายไปข้างต้น มีข้อสังเกตว่ากรรมสิทธิ์นั้นมีได้เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นวัตถุรูปร่าง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างนั้น เช่น ลิขสิทธิ์ นั้น กฎหมายได้กำหนดให้สิทธิในลักษณะที่แตกต่างกันไว้ คือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการบางอย่างแก่งานที่ตนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ข้อแตกต่างที่เป็นสาระสำคัญระหว่างลิขสิทธิ์และกรรมสิทธิ์สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

(1) ลักษณะถาวรของสิทธิ

ตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้นว่าลักษณะของลิขสิทธิ์อย่างหนึ่งคือเป็นสิทธิที่มีกำหนดระยะเวลา โดยกฎหมายจะกำหนดระยะเวลาการคุ้มครองลิขสิทธิ์เอาไว้โดยเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการคุ้มครอง งานที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้สร้างสรรค์ไว้จะตกเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ และโดยลักษณะที่ลิขสิทธิ์อาจสิ้นไปด้วยระยะเวลาเช่นนี้ จึงเห็นได้ว่าลิขสิทธิ์นั้นแตกต่างจากกรรมสิทธิ์ เพราะขาดลักษณะถาวรที่จะตั้งอยู่ได้ตลอดไป เช่นกรรมสิทธิ์ซึ่งไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 41 “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

¹⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้...”

กรรมสิทธิ์อาจสิ้นไปโดยกาลเวลาหรือโดยที่เจ้าของไม่ได้ใช้แต่อย่างใด¹⁵

(2) วัตถุแห่งสิทธิ

กรรมสิทธิ์นั้นเป็นทรัพย์สินซึ่งมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์จะติดไปกับทรัพย์สินเสมอ เจ้าของแห่งกรรมสิทธิ์มีอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ที่จะใช้สอยซึ่งรวมถึงสิทธิในการให้เช่าทรัพย์สิน สิทธิที่จะจำหน่าย ด้สดอกผล และติดตามเอาคืนจากผู้ที่ไม่มืสิทธิยึดถือไว้ตามมาตรา 1336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่ก่อตั้งหรือรับรองโดยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยเฉพาะ และเป็นสิทธิที่มีราคาและถือเอาได้ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวโดยสิทธิดังกล่าวมิได้ตกติดอยู่กับทรัพย์สินแต่เป็นสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอำนาจในการหวงกัคนบุคคลอื่นในการห้ามกระทำการอย่างใดกังานของตัวเองได้บ้าง

ดังนั้น ถ้าใครเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในหนังสือย่อมหมายความว่าเขาเป็นเจ้าของวัตถุที่มีรูปร่างประกอบด้วยกระดาษซึ่งมีข้อความบันทึกไว้เย็บรวมเป็นเล่ม แต่เจ้าของกรรมสิทธิ์หนังสือผู้นั้นอาจไม่ได้เป็นเจ้าของข้อความซึ่งเป็นงานนิพนธ์ซึ่งปรากฏเป็นตัวอักษรในหนังสือเล่มนั้นเลย เนื่องจาก สิทธิในงานนิพนธ์ดังกล่าวยังคงเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์ ด้วยเหตุนี้ การซื้อหนังสือที่เจ้าของลิขสิทธิ์พิมพ์ออกจำหน่ายจึงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในหนังสือ โดยที่เจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิที่จะใช้สอยหนังสือเล่มนั้นอย่างไรก็ได้ ไม่เว้นแม้แต่การทำลายหนังสือก็ยอมทำได้ โดยอาศัยสิทธิของความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ แต่เจ้าของกรรมสิทธิ์หนังสือดังกล่าวไม่มีสิทธิที่จะคัดลอกทำซ้ำ หรือนำข้อความที่ปรากฏในหนังสือเล่มนั้นมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน เพราะสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งมีกฎหมายรับรองไว้¹⁶

2.2.2.2 วิเคราะห์ความขัดกันของการใช้สิทธิตามลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์

การที่เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน ไม่ว่าจะเป็นการทำซ้ำหรือดัดแปลงเผยแพร่ต่อสาธารณชน การให้เช่าหรือให้

¹⁵ เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, (สำนักพิมพ์ชัยฤทธิ์, 2497), หน้า 168-169.

¹⁶ กิตติศักดิ์ ปกรติ, "การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทย," วารสารนิติศาสตร์, 13 (2525): 8-9.

ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น และอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าวเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกันกรรมสิทธิ์เป็นการก่อให้เกิดสิทธิแก่เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่จะใช้สอยทรัพย์สินอีกประการหนึ่งเช่นเดียวกัน จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ว่าสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์และกรรมสิทธิ์มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร

ตัวอย่างเช่น บริษัท สร้างสรรค์ จำกัด เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือ “XYZ” และได้ตีพิมพ์หนังสือดังกล่าวจำหน่าย โดยมี นายทโมน ได้ซื้อหนังสือดังกล่าวไปอ่านจำนวน 1 เล่ม ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่ากรณีที่นายทโมน ซื้อหนังสือไปอ่าน นายทโมน ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในหนังสือเล่มดังกล่าว แต่สิทธิของนายทโมน ในกรณีนี้เป็นสถานะความเป็น “เจ้าของกรรมสิทธิ์” หนังสือในฐานะที่เป็นวัตถุชิ้นหนึ่ง ในขณะที่บริษัท สร้างสรรค์ จำกัด ยังคงมีสถานะเป็น “เจ้าของลิขสิทธิ์” เนื้อหาที่บรรจุอยู่ในหนังสือเล่มดังกล่าวอยู่เช่นเดิม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 นาย ซี ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ มีสิทธิที่จะใช้สอย จำหน่ายจ่ายโอน ได้ดอกผลจากทรัพย์สินนั้น และมีสิทธิติดตามและเอาคืน ซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลอื่น แต่ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 และมาตรา 28 กำหนดห้ามมิให้ผู้ที่ไม่มีลิขสิทธิ์กระทำการทำซ้ำ เผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาของงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาต

จากตัวอย่างกรณีดังกล่าวเห็นได้ว่า “เจ้าของกรรมสิทธิ์” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งมีสิทธิที่จะใช้สอย จำหน่ายจ่ายโอน ได้ดอกผลจากทรัพย์สินนั้น และมีสิทธิติดตามและเอาคืน ซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลอื่น แต่ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 และมาตรา 28 กำหนดห้ามมิให้ผู้ที่ไม่มีลิขสิทธิ์กระทำการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาของงานอันมีลิขสิทธิ์ (แล้วแต่กรณี) โดยไม่ได้รับอนุญาต

กรณีดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า แม้วัตถุแห่งสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์กับเจ้าของกรรมสิทธิ์จะแตกต่างกัน คือ ตัวทรัพย์สินที่เป็นรูปร่าง กับทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง แต่การใช้สิทธิทั้งสองประเภทในบางกรณีอาจมีลักษณะที่ขัดหรือแย้งกัน เช่นตามตัวอย่างข้างต้น เจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินของตนเอง ดังนั้น การนำหนังสือไปทำซ้ำย่อมถือเป็นการใช้สอยทรัพย์สินของตนอย่างหนึ่งเช่นกัน ในขณะเดียวกันเจ้าของลิขสิทธิ์กลับมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำงานของตนที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มเดียวกันดังกล่าว กรณีจึงเห็นได้ว่าสิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์ถูกขัด หรือลดทอนสิทธิลง โดยสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีที่ใช้สิทธิตามกฎหมายทั้งสองฉบับมีลักษณะที่ขัดหรือแย้งกันต้องถือว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไปที่ใช้บังคับกับทรัพย์สินทั่ว ๆ ไป แต่กฎหมายลิขสิทธิ์ถือเป็นบทบัญญัติของกฎหมายพิเศษที่กำหนดกฎเกณฑ์โดยเฉพาะสำหรับใช้บังคับกับลิขสิทธิ์ซึ่งถือเป็น “ทรัพย์สิน” ประเภท “วัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 ในเรื่องใดที่กฎหมายลิขสิทธิ์บัญญัติไว้แล้วโดยเฉพาะจึงต้องถือตามบทบัญญัติในกฎหมายลิขสิทธิ์ ดังนั้น แม้การนำหนังสือไปทำสำเนาซ้ำขึ้นเพื่อจะนำไปจำหน่ายแก่ประชาชนจะถือว่าเป็นการใช้สอยทรัพย์สินลักษณะหนึ่ง แต่เมื่อกฎหมายลิขสิทธิ์ห้ามการทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต เจ้าของกรรมสิทธิ์จึงไม่มีสิทธิที่จะนำหนังสือดังกล่าวไปทำซ้ำเพื่อนำสำเนาไปจำหน่ายแก่ประชาชนได้ เพราะจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 28 (1)

เมื่อการใช้สิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์จะส่งผลให้เจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่สามารถใช้สอยทรัพย์สินของตนเองบางอย่างได้ จึงพิจารณาได้ว่ายิ่งเพิ่มความคุ้มครองให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ในการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวประการใด เจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมถูกจำกัดสิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินในประการนั้น เฉกเช่นในกรณีที่ผู้วิจัยศึกษาในกรณีการเพิ่มความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าสำหรับงานวรรณกรรมนั้น หากในอนาคตมีการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าสำหรับงานวรรณกรรมจริง เจ้าของกรรมสิทธิ์ในตัวหนังสือ ย่อมถูกจำกัดสิทธิในการนำหนังสือดังกล่าวออกให้เข้าซึ่งถือเป็นการใช้สอยทรัพย์สินอย่างหนึ่งไป

ดังนั้น การพิจารณาเพิ่มความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์จึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะจำกัดสิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์ลง โดยต้องคำนึงถึงความจำเป็นและไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญของกรรมสิทธิ์

2.2.3 การขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมบนพื้นฐานของหลักการระงับสิ้นไปของสิทธิ (Exhaustion Doctrine)

เหตุใดจึงต้องมีการพิจารณาถึงหลักการระงับสิ้นไปของสิทธิกับการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากหลักการระงับสิ้นไปของสิทธิเป็นหลักทั่วไปของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งมีเจตนารมณ์เบื้องต้นเพื่อเป็นการป้องกันผลประโยชน์ของหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งตัวเจ้าของลิขสิทธิ์ และบุคคลที่สามในการรับโอนผลิตภัณฑ์ทาง

ทรัพย์สินทางปัญญา รวมตลอดถึงคุ้มครองระบบการจำหน่ายงานอันมีลิขสิทธิ์ ดังนั้น หากการให้
 เช่างานวรรณกรรมจะส่งผลให้เป็นการยกเว้นหรือจำกัดหลักการดังกล่าว กรณีย่อมจำเป็นต้อง
 พิจารณาถึงผลกระทบ และสมดุลของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ กับเจตนารมณ์ของหลักการ
 หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิ (Exhaustion Doctrine) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพิจารณา

หลักการระงับสิ้นไปของสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์¹⁷ หมายถึง การระงับซึ่งสิทธิแต่เพียงผู้
 เดียวของผู้ทรงสิทธิในลิขสิทธิ์เมื่อผลิตภัณฑ์ของลิขสิทธิ์ได้ถูกจำหน่ายในครั้งแรก (First Sale)
 ให้กับบุคคลอื่นแล้ว โดยภายหลังจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของลิขสิทธิ์แล้ว มีผลทำให้สิทธิใน
 ลิขสิทธิ์เหนือผลิตภัณฑ์ที่ได้ถูกจำหน่ายนั้นระงับสิ้นไป¹⁸

หลักการสิ้นสิทธิตามลิขสิทธิ์ซึ่งกำหนดให้ผู้ทรงสิทธิในลิขสิทธิ์เหนือผลิตภัณฑ์นั้นสิ้นสิทธิ
 ในสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้สิทธิตามที่ได้รับคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ดังกล่าว
 เนื่องจากถือว่าเจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินอันมีลิขสิทธิ์ของตนแล้ว และเจ้าของ
 ลิขสิทธิ์ไม่ควรจะมีสิทธิกีดกันมิให้บุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์เหนือผลิตภัณฑ์นั้นได้อีกต่อไป

หลักการสิ้นสิทธิในลิขสิทธิ์ถือว่าเป็นหลักการที่ช่วยในการรับรองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์
 และคุ้มครองประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลภายนอกอันได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์อันมีลิขสิทธิ์ในการ
 ใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์นั้นได้โดยเสรีโดยไม่ต้องระแวงว่าการใช้ประโยชน์ของตนและจะเป็น
 การละเมิดลิขสิทธิ์นั้น

หากพิจารณาเบื้องต้นของหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหลักการสิ้นสิทธิดังที่ได้กล่าว
 ข้างต้นมีเหตุผลเบื้องต้นหลังเป็นไปตามแนวคิดของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ประการหนึ่งคือเพื่อให้เกิด
 ความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะ และสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ ดังนั้น การจะขยายความ
 คุ้มครองลิขสิทธิ์ประการใดประการหนึ่ง ซึ่งรวมถึงการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างาน
 วรรณกรรมจึงควรจะคำนึงถึงหลักการดังกล่าวด้วย

¹⁷ ต่อไปนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้คำว่า “หลักการสิ้นสิทธิตามลิขสิทธิ์”

¹⁸ นันท อินทนนท์, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสิ้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา,” (วิทยานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540), หน้า16.

หลักการสันนิษฐานดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่สำคัญแบ่งเป็น 3 ประการ ดังต่อไปนี้

- (1) **เป็นหลักประกันแก่เจ้าของลิขสิทธิ์** หลักการสันนิษฐานในลิขสิทธิ์จะเป็นหลักประกันแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ว่า ตราบใดที่ผู้ทรงสิทธิยังไม่ได้จำหน่ายทรัพย์สินอันมีลิขสิทธิ์ของตน ผู้ทรงสิทธิย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาตามที่กฎหมายคุ้มครอง นอกจากนี้ หลักการนี้ยังเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วยอีกทางหนึ่ง เนื่องจากหากไม่มีหลักการนี้ ผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมาแต่ไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์นั้น ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวย่อมไม่มีคุณค่าในเชิงพาณิชย์ และย่อมจะไม่มีผู้ต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ดังกล่าว
- (2) **เป็นหลักประกันแก่ผู้บริโภค** หลักการสันนิษฐานในลิขสิทธิ์จะเป็นหลักประกันในการคุ้มครองผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิดังกล่าวให้สามารถแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์นั้นได้อย่างเต็มที่ เพราะหากปราศจากหลักการนี้ การใช้ หรือการจำหน่ายต่อ (resale) ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวย่อมเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เนื่องจากการใช้ หรือการจำหน่ายซึ่งถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์
- (3) **เป็นหลักประกันแก่บุคคลที่สาม** หลักการสันนิษฐานในลิขสิทธิ์ทางปัญญาเป็นหลักประกันแก่บุคคลที่สามและประชาชนทั่วไป เพราะหลักการสันนิษฐานในลิขสิทธิ์จะส่งเสริมให้มีการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์กันต่อ ๆ ไป ทำให้บุคคลอื่น ๆ ได้รับประโยชน์จากงานดังกล่าวเช่นกัน

จากการพิจารณาถึงหลักการสันนิษฐานของลิขสิทธิ์ข้างต้น เห็นได้ชัดว่า หากมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ กรณียอมเป็นการยกเว้นหลักการดังกล่าว เนื่องจากแม้จะมีการจำหน่ายงานวรรณกรรมให้กับบุคคลอื่นแล้ว แต่สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ยังไม่หมดไป เจ้าของลิขสิทธิ์ยังมีสิทธิในการนำงานวรรณกรรมของตนออกให้เช่าได้ และผู้ซื้องานวรรณกรรมถูกจำกัดสิทธิในการนำงานดังกล่าวออกให้เช่า ซึ่งหากมองในแง่ของหลักการสันนิษฐานตามลิขสิทธิ์แล้ว คงต้องพิจารณาถึงผลกระทบในแง่ของเจตนารมณ์ทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น

ในประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 ถึงมาตรา 43 ได้บัญญัติถึงข้อจำกัดการให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่บทบัญญัติเหล่านั้นมิได้

ปรากฏหลักการการสันนิษฐานตามลิขสิทธิ์ไว้แต่อย่างใด ข้อจำกัดเหล่านั้นเป็นข้อจำกัดว่าด้วยการใช้งานอย่างเป็นธรรม ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติโดยเฉพาะที่กำหนดเกี่ยวกับการสันนิษฐานตามลิขสิทธิ์อันเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้แต่อย่างใด ประกอบกับไม่มีคำพิพากษาซึ่งวางแนวบรรทัดฐานในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนั้น การพิจารณาหลักการสันนิษฐานตามลิขสิทธิ์ในประเทศไทยจึงต้องพิจารณาถึงกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์เมื่อได้จำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ไป ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับ นายันทน อินทนนท์ ผู้วิจัยวิทยานิพนธ์เรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสันนิษฐานในทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งได้ให้ความเห็นว่า การจำหน่ายสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ภายหลังจากที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้นำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ออกจำหน่ายแล้วไม่สมควรถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะมิฉะนั้นแล้ว ผู้ซื้อสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ย่อมถูกจำกัดการใช้ประโยชน์จากสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ และเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีอำนาจผูกขาดในสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่มีขอบเขต¹⁹ ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่าหากพิจารณาถึงหลักการข้อหนึ่งของหลักกฎหมายลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการสร้างดุลแห่งผลประโยชน์ (Balance of Interest) แล้ว ความเห็นดังกล่าวข้างต้นย่อมถือว่าสอดคล้องกับหลักการสร้างดุลแห่งผลประโยชน์โดยมิได้มีการแสวงหาผลประโยชน์เกินสมควร

การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ใช้งานวรรณกรรม หากไม่กระทบถึงสิทธิของบุคคลภายนอก คือ บุคคลภายนอกมิได้พิจารณาถึงขนาดจะไม่รับโอนผลิตภัณฑ์ทางลิขสิทธิ์ หากรับโอนมาและนำทรัพย์สินดังกล่าวออกให้เช่าไม่ได้ รวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่จะรับโอนผลิตภัณฑ์นั้นต่อไป กรณีย่อมสามารถให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ใช้งานวรรณกรรมได้

2.2.4 อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์สำหรับสิทธิในการให้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์

ในทางระหว่างประเทศโดยความตกลง TRIPs ได้กำหนดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยแบ่งตามประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ มิได้แบ่งตามลักษณะของสิทธิที่ได้รับคุ้มครองลิขสิทธิ์แต่อย่างใด โดยกำหนดไว้กว้างว่า “ในกรณีที่การคำนวณอายุการคุ้มครองของงานที่มีเชิงงานภาพถ่ายหรืองานศิลปะประยุคต์ ได้กระทำโดยอาศัยสิ่งอื่น ๆ นอกจากอาศัยชีวิตของบุคคลธรรมดา เป็นเกณฑ์ อายุของการคุ้มครองงานนั้นจะต้องไม่น้อยกว่า 50 ปี นับจากวันสิ้นสุดของปีปฏิทินของ

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า179.

วันที่มีการโฆษณางานโดยได้รับอนุญาต หรือหากไม่มีการโฆษณาภายใน 50 ปีหลังจากที่ได้มีการสร้างสรรค์งาน ให้มีอายุการคุ้มครอง 50 ปีนับจากวันสิ้นสุดปีปฏิทินของปีที่มีการสร้างงานนั้น²⁰

นอกจากนั้น ในอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน ฉบับ Paris Act 1971 ได้กำหนดอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ไว้โดยกำหนดอายุการคุ้มครองเป็นการทั่วไปให้มีกำหนดตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และอีก 50 ปีหลังจากที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย²¹ แม้อนุสัญญากรุงเบอร์ลินจะกำหนดอายุการคุ้มครองงานบางอย่างไว้เป็นการเฉพาะ แต่ก็มิได้กำหนดอายุการคุ้มครองสิทธิการเช่าไว้แต่อย่างใด

ดังนั้น สำหรับอายุการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ ในกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศมิได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ดังนั้น จึงมีอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์เท่าที่กฎหมายคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์แล้วแต่ประเภท ซึ่งโดยหลักทั่วไป อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์คือระยะเวลาเท่าตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และอีก 50 ปีภายหลังผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

สำหรับอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้นได้กำหนดไว้โดยสอดคล้องกับอนุสัญญาเบอร์ลินเป็นสำคัญ โดยกำหนดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ทั่วไปให้คุ้มครองตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และต่อไปอีก 50 ปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย²² นอกจากนี้ อายุลิขสิทธิ์สำหรับงานประเภทภาพถ่าย ใส่ตทัศน์วัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ กฎหมายกำหนดให้มีอายุลิขสิทธิ์ 50 ปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น

²⁰ TRIPs. Article 12 “Whenever the term of protection of a work, other than a photographic work or a work of applied art, is calculated on a basis other than the life of a natural person, such term shall be no less than 50 years from the end of the calendar year of authorized publication, or, failing such authorized publication within 50 years from the making of the work, 50 years from the end of the calendar year of making.”

²¹ Berne Convention. Article 7 (1) “The term of protection granted by this Convention shall be the life of the author and fifty years after his death.”

²² พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 19 “ภายใต้บังคับมาตรา 21 และมาตรา 22 ลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปี นับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย...”

แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอยู่ต่อไปอีก 50 ปีนับแต่โฆษณาครั้งแรก²³

จากหลักเกณฑ์อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ข้างต้นเห็นได้ว่า หากจะนับอายุการคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น ภายใต้กฎหมายไทยต้องพิจารณาถึงงานอันมีลิขสิทธิ์แต่ละประเภท เช่น สิทธิในการให้เข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นงานวรรณกรรม ไม่มีข้อกำหนดให้มีอายุการคุ้มครองเป็นพิเศษ ดังนั้น สิทธิในการให้เข้าดังกล่าวจึงมีอายุการคุ้มครองตามหลักทั่วไปคือ ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และต่อไปอีก 50 ปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย หรือในกรณีของงานภาพยนตร์ ย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างงานภาพยนตร์ 50 ปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอยู่ต่อไปอีก 50 ปีนับแต่โฆษณาครั้งแรก เป็นต้น

2.2.5 การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการให้ช่างงานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ หากมีการพิจารณาขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างงานวรรณกรรมในอนาคต กรณีจึงจำเป็นต้องศึกษาในเบื้องต้นถึงระบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ในกรณีการอนุญาตให้ใช้สิทธิของประเทศไทย

โดยหลักเมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้ช่างงานอันมีลิขสิทธิ์ ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์จึงมีสิทธิในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิที่ตนมีดังกล่าว และสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับตอบแทนจากการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิในการให้ช่างงานของตนคือ ค่าตอบแทน (royalty) ซึ่งค่าตอบแทนที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับนั้น โดยปกติจะตกลงโดยการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ใช้ประโยชน์

อย่างไรก็ตาม ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ยังมิได้มีการกำหนดระบบการ

²³ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 21 “ลิขสิทธิ์ในงานภาพถ่าย ใตทัศน์วัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ให้มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุห้าสิบปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก”

จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อย่างเป็นทางการ โดยมีได้มีการกำหนดองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ หรือหลักเกณฑ์ การกำหนดค่าลิขสิทธิ์แต่อย่างใด แต่ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้มี “คณะกรรมการ ลิขสิทธิ์” เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมสนับสนุนสมาคมที่ดำเนินการเพื่อ จัดเก็บค่าตอบแทนจากบุคคลอื่นที่ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งนับได้ว่ามีบทบัญญัติรองรับการจัดเก็บ ค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ได้ประการหนึ่ง โดยมีรายละเอียดเบื้องต้น ดังนี้

1) คณะกรรมการลิขสิทธิ์ ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินสิบสองคน ในจำนวนนี้จะต้องแต่งตั้ง จากผู้แทนของสมาคมเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงและผู้แทนของสมาคมผู้ใช้งานลิขสิทธิ์ หรือสิทธิของนักแสดงเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหกคนเป็นกรรมการ²⁴

จากหลักเกณฑ์ที่กำหนดข้างต้นจะเห็นได้ว่าการกำหนดให้กรมอื่นที่มีใช้ ข้าราชการอยู่ในคณะกรรมการลิขสิทธิ์ด้วย ซึ่งกรมการดังกล่าวเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้แทนของ สมาคมเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดง การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการ รับรองตามกฎหมายในการรวมตัวกันของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานแต่ละประเภทที่ได้รับความ ค้ำครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์

2) คณะกรรมการลิขสิทธิ์ มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมหรือสนับสนุนสมาคมหรือ องค์กรของผู้สร้างสรรค์ หรือนักแสดงเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อจัดเก็บค่าตอบแทนจากบุคคลอื่น ที่ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือสิทธิของนักแสดง และการคุ้มครองหรือปกป้องสิทธิหรือประโยชน์อื่นใด ตามกฎหมายลิขสิทธิ์²⁵

จากหลักเกณฑ์ในข้อนี้เห็นได้ชัดว่า กฎหมายได้เปิดช่องให้มีการรวมตัวกันเพื่อ จัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ ได้ รวมตลอดถึงสิทธิในการให้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ด้วย ซึ่งคณะกรรมการลิขสิทธิ์มีหน้าที่ในการส่งเสริมหรือสนับสนุนการรวมตัวกันดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนภายใต้กฎหมายดังกล่าวเกี่ยวกับระบบการรวมตัวกันเพื่อจัดเก็บค่าตอบแทน ลิขสิทธิ์ หรือ การกำหนดค่าลิขสิทธิ์ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ระบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของไทยยังไม่

²⁴ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 56

²⁵ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 60

มีระบบที่เป็นรูปธรรมแต่อย่างไร

2.3 รูปแบบและปัญหาของการให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วสำหรับข้อพิจารณาทางกฎหมายสำหรับการให้ช่างานวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม เพื่อที่จะสามารถพิจารณาถึงการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงรูปแบบการให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย ทั้งประเภทของงานวรรณกรรม และลักษณะของการให้ช่างานวรรณกรรม รวมถึงไปถึงปัญหาของการให้ช่างานวรรณกรรมที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในแวดวงของการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงปัญหาในกรณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับช่างานวรรณกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ประเภทของงานวรรณกรรมกับการให้ช่างานในประเทศไทย

ในการศึกษาถึงประเภทของงานวรรณกรรมในแขนงต่าง ๆ ทั้งในแง่เนื้อหาของกฎหมาย และในแง่มุมมองเชิงวิชาการ ย่อมทำให้เห็นได้ว่า วรรณกรรมประเภทใดมีผลกระทบจากการให้ช่างาน หรือ วรรณกรรมประเภทใดสามารถได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานได้ ซึ่งจะพิจารณาดังนี้

2.3.1.1 ความหมายและประเภทของ “งานวรรณกรรม”

องค์การทรัพย์สินทางปัญญา (WIPO) ได้กำหนดคำนิยามคำว่า “งานวรรณกรรม” หรือ “literary works” ว่าหมายถึง novels, short stories, poems, dramatic works and any other writings, irrespective of their content (fiction or non-fiction), length, purpose (amusement, education, information, advertisement, propaganda, etc.), form (hand written, typed printed; book, pamphlet, single sheets, newspaper, magazine); whether published or unpublished; in most countries “oral works”, thesis, works not reduced to writing, are also protected by the copyright law.

จากคำนิยามข้างต้นเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศได้ให้ความหมายของงานวรรณกรรมให้หมายถึง งานนิพนธ์ทุกชนิดที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยไม่คำนึงถึงเนื้อหา ความยาว วัตถุประสงค์ และรูปแบบของงานดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ว่างานนั้นจะได้ตีพิมพ์หรือไม่

ก็ตาม รวมตลอดถึงงานที่แสดงโดยคำพูดแม้ว่าจะไม่ได้บันทึกลงบนสื่อวัตถุใดๆ ก็สามารรถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้

นอกจากนั้น ในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ในข้อ 10 (1) ยังได้บัญญัติเพิ่มเติมให้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ไม่ว่าจะเป็นภาษาต้นกำเนิดหรือภาษาวัตถุ จะได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรม ภายใต้อนุสัญญากรุงเบอร์น (ค.ศ. 1971)²⁶

สำหรับกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศไทย พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “วรรณกรรม” โดยหมายความว่า งานนิพนธ์ที่สร้างขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้หมายความรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย

ความหมายของวรรณกรรมซึ่งมีการบัญญัติให้คุ้มครองรวมไปถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วยนั้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักสากลซึ่งกำหนดตามความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้าที่กล่าวไปข้างต้น

เป็นที่น่าสังเกตจากคำนิยาม “วรรณกรรม” ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ข้างต้นว่า นอกจากสิ่งพิมพ์ หรืองานนิพนธ์ ซึ่งโดยปกติจะแสดงออกโดยตีพิมพ์เป็นหนังสือ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ แต่หากงานนิพนธ์บางอย่างซึ่งมิได้แสดงออกโดยการตีพิมพ์จะถือว่าอยู่ในความหมายของวรรณกรรมที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่ อาทิ การแสดงออกด้วยภาพ เป็นตัวการ์ตูน แสดงออกโดยผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (หนังสือที่สแกนเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์) เป็นต้น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของลิขสิทธิ์ซึ่งการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์เป็นการให้ความคุ้มครองซึ่งการแสดงออกทางความคิด ดังนั้น ไม่ว่าจะการแสดงออกจะมีรูปแบบใด หรือแม้กระทั่งเป็นรูปแบบที่ไม่ปรากฏอย่างถาวรแน่นอน²⁷ แต่มีการแสดงออก เช่น คำ

²⁶ TRIPs. Article 10 Paragraph 1 “Computer programs, whether in source or object code, shall be protected as literary works under the Berne Convention (1971).”

²⁷ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549), หน้า 48-49.

ปราศรัย สุนทรพจน์ กรณีดังกล่าวย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะของ “วรรณกรรม” แล้ว ไม่ว่าการแสดงออกดังกล่าวจะถูกบันทึกลงบนสื่อหรือวัตถุใดๆ (Fixation) หรือไม่ก็ตาม²⁸

ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์บัญญัติให้ “วรรณกรรม” หมายความว่า งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ นั้น งานที่จะถือว่าได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรมนั้นต้องเป็นงานนิพนธ์ ซึ่งคำว่า “นิพนธ์²⁹” หมายถึง เรื่องที่แต่งขึ้น หรือร้อยกรองด้วยคำ ดังนั้น เรื่องที่แต่งขึ้นไม่ว่าจะแสดงออกเป็นตัวหนังสือ หรือไม่ก็ตาม หากมีรูปแบบของการแสดงออกซึ่งเรื่องราวดังกล่าวย่อมถือเป็นงานวรรณกรรม

ในเชิงวิชาการมิได้มีการแบ่งประเภทของ “งานวรรณกรรม” ไว้อย่างชัดเจนว่า วรรณกรรมนั้นสามารถแบ่งได้เป็นกี่ประเภท ทั้งนี้ เนื่องจากได้มีผู้รวบรวมประเภทของวรรณกรรม³⁰ ไว้ตามเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ เอาไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็น 1) แบ่งตามลักษณะการประพันธ์ 2) แบ่งตามลักษณะเนื้อเรื่อง 3) แบ่งตามลักษณะการถ่ายทอด 4) แบ่งตามลักษณะของเนื้อหา (ซึ่งจะเน้นไปทางด้านวรรณคดีไทยเป็นส่วนใหญ่) 5) แบ่งตามบ่อเกิดหรือที่มาของวรรณกรรม 6) แบ่งตามคุณค่าที่มุ่งให้กับผู้อ่าน 7) แบ่งตามรูปแบบหรือวัสดุและสื่อของการเสนอของวรรณกรรม หรือ 8) แบ่งตามต้นกำเนิดของวรรณกรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกี่ยวกับการให้เช่างานวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปประเภทของวรรณกรรมโดยแบ่งตามรูปแบบหรือวัสดุและสื่อของการเสนอของวรรณกรรม³¹ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมในรูปของวัสดุ

²⁸ อรรถพร พันธ์พัฒนา, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547), หน้า 47.

²⁹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 589.

³⁰ โปรดดูการแบ่งประเภทของวรรณกรรม รวบรวมไว้ใน <http://elibrary.eduzones.com/>

³¹ พวา พันธุ์เมฆา, สารนิเทศกับการศึกษาค้นคว้า, (กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535), หน้า 16-17.

สิ่งพิมพ์ (Printed Materials) และวรรณกรรมในรูปของวัสดุไม่ตีพิมพ์ (Non-Printed Materials) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเภทย่อยได้ดังนี้

วรรณกรรมในรูปของวัสดุสิ่งพิมพ์ (Printed Materials)

วรรณกรรมในรูปของวัสดุสิ่งพิมพ์คืองานวรรณกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดโดยมีการบันทึกลงสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อวัตถุประสงค์ในการอ่านทำความเข้าใจ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทย่อยของวรรณกรรมในรูปของวัสดุสิ่งพิมพ์ ได้ดังต่อไปนี้

1) หนังสือ

หนังสือคือสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏเป็นรูปเล่มเพื่อถ่ายทอดงานวรรณกรรมในประเทศไทยแบ่งออกเป็น

ก. หนังสือซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการให้สาระ (Nonfiction Book) ซึ่งครอบคลุมถึง หนังสือตำราวิชาการ (Textbook) หนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ (Supplementary Reading) หนังสือความรู้ทั่วไป หนังสืออ้างอิง (Reference Book) รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ (Theses or Dissertation) คู่มือสถานศึกษา หรือ สิ่งพิมพ์รัฐบาล เป็นต้น

ข. หนังสือซึ่งแต่งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ความบันเทิง (Fiction Book) เป็นหนังสือที่ประพันธ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์มุ่งให้ความบันเทิงเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น นวนิยาย นวนิยายรวมเรื่องสั้น นวนิยายการ์ตูน นวนิยายพ็อคเก็ตบุ๊ก (Pocket Book) หรือ นวนิยายนิทานสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

2) สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง

สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ออกต่อเนื่องกันตามกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งครอบคลุมถึงสิ่งพิมพ์ต่อไปนี้

ก) หนังสือพิมพ์รายวัน สิ่งพิมพ์ที่ออกประจำวัน

ข) วารสาร (Periodicals) เป็นสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์เผยแพร่มีชื่อเรียก

แน่นอน และมีกำหนดเวลาออกไว้แน่นอน เช่น รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน ราย 2 เดือน เป็นต้น ซึ่ง วารสารยังสามารถแบ่งออกตามลักษณะเนื้อหาได้อีก เช่น วารสารทางวิชาการ วารสารทั่วไป หรือนิตยสาร (Magazines) วารสารเสนอข่าวเชิงวิจารณ์ (News Magazines)

3) หนังสือรายปี (Yearbook)

หนังสือรายปี เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกประจำต่อเนื่องกันทุกปี เช่นรายงานประจำปี รายงานการประชุมประจำปี สิ่งพิมพ์ประเภทนี้เมื่อห้องสมุดได้มา ส่วนใหญ่จะจัดรวมอยู่กับพวกหนังสือ

4) จุลสาร (Pamphlet)

จุลสาร เป็นหนังสือที่มีเรื่องราวสั้น ๆ มีความหนาไม่มาก โดยประมาณคือ 60 หน้า หรืออาจจะหนากว่านี้เพียงเล็กน้อย

วรรณกรรมในรูปของวัสดุไม่ตีพิมพ์ (Non-Printed Materials)

วรรณกรรมในรูปของวัสดุไม่ตีพิมพ์ หมายถึงวรรณกรรมที่ถ่ายทอดงานลงในวัสดุไม่ตีพิมพ์ หรือสื่อทัศนวัสดุ ซึ่งวรรณกรรมประเภทนี้บางครั้งได้ถ่ายทอดมาจากวรรณกรรมภาพยนตร์ที่นำเรื่องจากวรรณกรรมมาถ่ายทอดทำ หรืออาจจัดทำขึ้นโดยเฉพาะก็ได้ บทเพลงที่บันทึกลงในแผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง แผ่นดิสก์ หรืออยู่ในฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต เป็นต้น วรรณกรรมในรูปของวัสดุไม่ตีพิมพ์ แบ่งย่อยออกเป็น

1) สื่อทัศนวัสดุ (Audio Visual Materials)

งานวรรณกรรมที่บันทึกอยู่ในสื่อทัศนวัสดุนั้นรวมถึงแผ่นเสียง (Phonodisc) แถบบันทึกเสียงหรือเทปบันทึกเสียง (Phonotape) เป็นแถบแม่เหล็กที่บันทึกคลื่นเสียงเอาไว้ ที่นิยมกันมีแบบเป็นม้วน (reel tape) และแบบคาสเสต (cassette tape) แผ่นเสียงระบบดิจิตอล (Compact Digital Audio Disc) ภาพยนตร์ (Motion Pictures) วิดีทัศน์ (Video Tape) เทปวิดีโอ (Video Tape) แผ่นวิดีโอ (Videodisc) เป็นต้น

2) วัสดุคอมพิวเตอร์

งานวรรณกรรมตั้งแต่ในยุคที่เริ่มมีการใช้คอมพิวเตอร์เป็นต้นมา มีการพัฒนาให้มีการเก็บข้อมูลในวัสดุคอมพิวเตอร์ หรือวัสดุที่สามารถใช้กับคอมพิวเตอร์ได้ โดยแบ่งเป็น

ก. วัสดุบันทึกหน่วยความจำ ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้อยู่หลายลักษณะเช่น จานแม่เหล็กแบบแข็ง (Hard Disc) ฐานข้อมูลสำเร็จรูป (Compact Disc) หรือ ฐานข้อมูลแบบพกพา (Portable Drive) ซึ่งการบันทึกงานวรรณกรรมลงในวัสดุบันทึกหน่วยความจำในกรณีนี้ การเรียกใช้ หรือการเปิดดูงานวรรณกรรมจะต้องนำวัสดุบันทึกหน่วยความจำเชื่อมต่อกับวัสดุคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง หรือ

ข. ฐานข้อมูลโทรคมนาคม (Telecommunication Database) งานวรรณกรรมในฐานข้อมูลโทรคมนาคม ในปัจจุบันสามารถเรียกดูโดยผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือเป็นสื่อที่มีความกว้างขวางที่สุดในขณะนี้ โดยผู้ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ย่อมสามารถเรียกดูหน้าที่ยังที่งานวรรณกรรมได้จากวัสดุคอมพิวเตอร์ไม่ว่าฐานข้อมูลดังกล่าวจะอยู่ที่ใดก็ตาม

การศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาถึงการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรมที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น โดยไม่รวมถึง งานวรรณกรรมที่มีรูปแบบที่ไม่ปรากฏอย่างถาวร เช่น คำปราศรัย หรือสุนทรพจน์ เนื่องจากโดยสภาพของงานวรรณกรรมดังกล่าวแล้ว ย่อมไม่สามารถนำออกให้เข้าได้ และไม่รวมถึงงานวรรณกรรมในรูปของสื่อดิจิทัลแต่อย่างใด และผู้วิจัยไม่มีความจำเป็นต้องศึกษาถึงการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรมประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์อีกแต่อย่างใด เนื่องจากตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้ว

2.3.1.2 งานวรรณกรรมที่มีการให้เข้าในประเทศไทย

จากการแบ่งประเภทของวรรณกรรมในรูปของวัสดุสิ่งพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์ข้างต้น จะเห็นได้ชัดว่างานวรรณกรรมที่มีการนำมาประกอบธุรกิจให้เข้าโดยทั่วไปในประเทศไทยจะเป็นในรูปของวัสดุสิ่งพิมพ์ ซึ่งหากพิจารณาประเภทวัสดุสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏอยู่ในธุรกิจการเข้า

หนังสือทุกวันนี้โดยส่วนใหญ่จะสามารถเห็นได้จำนวน 4 ประเภทเป็นสำคัญ³² ได้แก่

1. หนังสือการ์ตูน ซึ่งเป็นหนังสือที่พบว่ามีการให้เช่ามากที่สุด และมีผู้ขอเช่ามากที่สุด ซึ่งส่วนมากจะพบว่าเป็นหนังสือการ์ตูนที่มีการซื้อลิขสิทธิ์ในการเผยแพร่มาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น และมีอีกส่วนน้อยที่เป็นหนังสือการ์ตูนซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นโดยคนไทย
2. นวนิยาย หนังสือประเภทนี้รวมถึง นวนิยายไทย นวนิยายแปลจากภาษาต่างประเทศ และเรื่องสั้น และหนังสือในลักษณะเดียวกัน
3. พ็อคเก็ตบุ๊ก (Pocket Book) ไม่ว่าจะฉบับผู้เขียนเป็นคนไทย หรือเป็นพ็อคเก็ตบุ๊กซึ่งแปลจากภาษาต่างประเทศก็ตาม และ
4. วารสาร ที่พบเห็นว่ามีกาให้เช่าอยู่ในปัจจุบันจะเป็นวารสารประเภทนิตยสาร (Magazines)

จากการพิจารณาถึงประเภทงานวรรณกรรมที่มีการนำมาให้เช่าในเชิงธุรกิจข้างต้น เห็นได้ชัดว่าเป็นวรรณกรรมประเภทที่อยู่ในรูปแบบของวัสดุสิ่งพิมพ์เท่านั้น ดังนั้น การดำเนินการตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะขอเสนอถึงปัญหาและการศึกษาถึงการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมรูปแบบของวัสดุสิ่งพิมพ์เป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับปัญหาการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศไทยในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม หนังสือประเภทที่มีการให้เช่าในประเทศไทยข้างต้น มีข้อพิจารณาว่าหนังสือแต่ละประเภทใครเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ และองค์ประกอบของหนังสือส่วนใดที่จะได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์บ้าง ซึ่งขออธิบายดังต่อไปนี้

1. หนังสือการ์ตูน

ลักษณะของหนังสือการ์ตูน ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ๆ คือ เนื้อเรื่องและภาพการ์ตูน ในส่วนของเนื้อเรื่องนั้น ได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรมภายใต้

³² สัมภาษณ์ ทรัพย์ สุขสันต์เจริญ, เจ้าของร้านเช่าหนังสือหนูกหนาน, 2 มีนาคม 2552.

กฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่า ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์จะไม่ให้ความคุ้มครองความคิด (idea) แนวคิด (concept) หรือแนวเรื่อง (plot) แต่ในกรณีของเนื้อเรื่องในหนังสือการ์ตูนนั้น การที่มีการสร้างสรรค์ตัวละคร มีการดำเนินเรื่องต่าง ๆ ถือว่าเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดแล้ว ดังนั้น เนื้อเรื่องจึงได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรม

สำหรับภาพประกอบในหนังสือการ์ตูนนั้น ไม่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ในฐานะงานวรรณกรรมแต่อย่างใด แต่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์อีกประเภทหนึ่งคือ งานศิลปกรรมประเภทภาพประกอบ เช่น ภาพต่าง ๆ ภาพวาด ภาพถ่าย เป็นต้น ทั้งนี้ มักเป็นการอธิบายให้เห็นได้ชัดเจนนีกว่าการอธิบายด้วยถ้อยคำ ดังนั้น ผู้วาดภาพประกอบจึงไม่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมแต่อย่างใด

หนังสือการ์ตูนที่มีการให้เช่าในประเทศไทยแบ่งออกเป็นประเภทหลัก ๆ 2 ประเภท คือ หนังสือการ์ตูนที่สร้างสรรค์โดยคนไทย และหนังสือการ์ตูนที่ได้รับอนุญาตให้ดัดแปลง ทำซ้ำและจำหน่ายจากต่างประเทศ โดยที่อัตราส่วนในการให้เช่านั้น มากกว่าร้อยละ 90 เป็นหนังสือการ์ตูนจากต่างประเทศ³³

หนังสือการ์ตูนที่สร้างสรรค์โดยคนไทย ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เนื้อเรื่อง ของหนังสือการ์ตูนมิได้สร้างสรรค์ภายใต้การจ้างแรงงาน หรือการจ้างทำของกับสำนักพิมพ์ กรณี ย่อมเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรค์ดังกล่าวเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม ในขณะที่หากผู้ สรรค์สร้างเนื้อเรื่องสร้างสรรค์งานภายใต้การจ้างแรงงาน หากมีข้อตกลงกับสำนักพิมพ์ให้ลิขสิทธิ์ ตกอยู่กับสำนักพิมพ์ เจ้าของลิขสิทธิ์ในเนื้อเรื่องของหนังสือการ์ตูนย่อมตกอยู่กับสำนักพิมพ์³⁴ และ หากกรณีผู้สร้างสรรค์เนื้อเรื่องสร้างสรรค์งานภายใต้การจ้างทำของ หากไม่มีการตกลงกันเป็น อย่างอื่นเจ้าของลิขสิทธิ์ในเนื้อเรื่องของหนังสือการ์ตูนย่อมตกอยู่กับสำนักพิมพ์³⁵

³³ สัมภาษณ์ สรชัย สุขสันต์เจริญ, เจ้าของร้านเช่าหนังสือหนุกหนาน, 2 มีนาคม 2552.

³⁴ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 9 “งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะพนักงาน หรือลูกจ้าง ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ให้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นเป็นของผู้สร้างสรรค์...”

³⁵ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 10 “งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการรับจ้าง บุคคลอื่น ให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น...”

หนังสือการ์ตูนที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจากต่างประเทศ ในส่วนของผู้สร้างสรรค์เนื้อเรื่องในต่างประเทศ หากเป็นการสร้างสรรค์ในประเทศซึ่งเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาเบอร์น หรือความตกลง TRIPS ผู้สร้างสรรค์ดังกล่าวย่อมได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทยด้วย³⁶ นอกจากนี้ การทำซ้ำหนังสือการ์ตูนจากต่างประเทศในประเทศไทยจะต้องมีการแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งผู้ที่แปลหนังสือการ์ตูนที่ได้รับอนุญาตจากต่างประเทศถือว่าเป็นกรณีการดัดแปลงโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งผู้แปลย่อมได้ลิขสิทธิ์จากงานที่ตนแปลนั้น อย่างไรก็ตาม การแปลไม่กระทบถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานเดิมก่อนมีการแปลนั้น³⁷

การแปลหนังสือการ์ตูนนั้น ผู้แปลอาจไม่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หากกรณีเป็นการแปลภายใต้สัญญาจ้างแรงงาน หรือสัญญาจ้างทำของ ลิขสิทธิ์อาจตกเป็นของสำนักพิมพ์ ซึ่งเป็นนายจ้าง หรือผู้ว่าจ้างก็ได้ แล้วแต่กรณี

นอกจากนั้น สำนักพิมพ์อาจได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมโดยการรับโอนลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะรับโอนจากผู้สร้างสรรค์ หรือเจ้าของลิขสิทธิ์เดิม สำนักพิมพ์ ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมด้วยอีกกรณีหนึ่ง³⁸

³⁶ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 61 “งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์และสิทธิของนักแสดงของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์หรืออนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของนักแสดงซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วยย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้...”

³⁷ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 11 “งานใดมีลักษณะเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ให้ผู้ที่ได้ดัดแปลงนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ดัดแปลงตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง”

³⁸ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 17 “ลิขสิทธิ์นั้นย่อมโอนให้แก่กันได้

เจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนลิขสิทธิ์ของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่บุคคลอื่นได้ และจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้

การโอนลิขสิทธิ์ตามวรรคสองซึ่งมิใช่ทางมรดกต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน ถ้าไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ในสัญญาโอนให้ถือว่าเป็นการโอนมีกำหนดระยะเวลาสิบปี”

ดังนั้น โดยสรุป จะเห็นได้ว่า หนังสือการ์ตูนถือเป็นงานวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ดังนั้น หากมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรม เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าดังกล่าวด้วย แต่ทั้งนี้ เฉพาะเจ้าของลิขสิทธิ์ในเรื่องของหนังสือการ์ตูนเท่านั้น

จากที่กล่าวไปข้างต้น หนังสือการ์ตูนอาจมีเจ้าของลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมหลายฝ่ายด้วยกัน ได้แก่ ผู้สร้างสรรค์เนื้อเรื่องในประเทศไทย ผู้สร้างสรรค์เนื้อเรื่องในต่างประเทศ ผู้แปลเนื้อเรื่องในหนังสือการ์ตูน หรือสำนักพิมพ์ แล้วแต่กรณี ส่วนผู้วาดภาพประกอบในหนังสือการ์ตูนไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมแต่อย่างใด

2. หนังสือนวนิยาย

ลักษณะของหนังสือนวนิยาย เป็นหนังสือที่แต่งขึ้นโดยเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ซึ่งถือว่าเป็นงานนิพนธ์ตามความหมายของงานวรรณกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์ และผู้สร้างสรรค์ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม

หนังสือนวนิยายที่มีการให้เข้าในประเทศไทยแบ่งออกเป็นประเภทหลัก ๆ 2 ประเภท คือ หนังสือนวนิยายที่สร้างสรรค์โดยคนไทย และหนังสือนวนิยายที่ได้รับอนุญาตให้คัดแปลง ทำซ้ำและจำหน่ายจากต่างประเทศ

หนังสือนวนิยายที่สร้างสรรค์โดยคนไทย ผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม ส่วนหนังสือนวนิยายที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจากต่างประเทศ หากเป็นการสร้างสรรค์ในประเทศซึ่งเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาเบอร์น์ หรือความตกลง TRIPs ผู้สร้างสรรค์ดังกล่าวย่อมได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ การทำซ้ำหนังสือนวนิยายจากต่างประเทศในประเทศไทยจะต้องมีการแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งผู้ที่แปลหนังสือนวนิยายที่ได้รับอนุญาตจากต่างประเทศถือว่าเป็นกรณีการคัดแปลงโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งผู้แปลย่อมได้ลิขสิทธิ์จากงานที่ตนแปลนั้น อย่างไรก็ดี การแปลไม่กระทบถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานเดิมก่อนมีการแปลนั้น

การแปลหนังสือนวนิยายนั้น ผู้แปลอาจไม่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หากกรณีเป็นการแปลภายใต้สัญญาจ้างแรงงาน หรือสัญญาจ้างทำของ ลิขสิทธิ์อาจตกเป็นของ

สำนักพิมพ์ซึ่งเป็นนายจ้าง หรือผู้ว่าจ้างก็ได้ แล้วแต่กรณี

นอกจากนั้น สำนักพิมพ์อาจได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมโดยการรับโอนลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะรับโอนจากผู้สร้างสรรค์ หรือเจ้าของลิขสิทธิ์เดิม สำนักพิมพ์ ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมด้วยอีกกรณีหนึ่ง

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า หนังสือนวนิยายถือเป็นงานวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ดังนั้น หากมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรม เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าดังกล่าวด้วย เจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือประเภทนวนิยายที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมอาจมีหลายฝ่ายด้วยกัน ได้แก่ ผู้สร้างสรรค์ในประเทศไทย ผู้สร้างสรรค์ในต่างประเทศ ผู้แปล หรือสำนักพิมพ์ แล้วแต่กรณี

3. หนังสือพ็อคเก็ตบุ๊ก

หนังสือประเภทพ็อคเก็ตบุ๊กซึ่งเป็นงานนิพนธ์ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะและประเภทของหนังสือเป็นไปอย่างเดียวกันกับหนังสือประเภทนวนิยาย ดังนั้น การพิจารณาถึงหลักกฎหมายและความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์จึงสามารถพิจารณาโดยเทียบเคียงกับข้อ 2. ข้างต้น

4. นิตยสาร

นิตยสารเป็นหนังสือซึ่งเรียบเรียงและจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ แต่ส่วนประกอบของนิตยสารนั้นแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือ 1) โฆษณา 2) ข้อเขียน (ไม่ว่าจะเป็นบทความ บทสัมภาษณ์ เรื่องสั้น นิยาย หรือข้อเขียนอื่นในลักษณะใกล้เคียงกัน) และ 3) ภาพประกอบ ในส่วนของโฆษณานั้น มิได้มีความมุ่งหมายที่จะสร้างสรรค์ให้เป็นวรรณกรรม โดยที่โฆษณาในนิตยสารมักจะเป็นภาพประกอบกับข้อความสั้น ๆ เท่านั้น ดังนั้น ในส่วนของโฆษณาจึงมิได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรม และในส่วนของภาพประกอบ ผู้วิจัยได้ให้ความเห็นในหัวข้อหนังสือการ์ตูนแล้วว่าผู้สร้างสรรค์ภาพประกอบย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะงานศิลปกรรม ดังนั้น ภาพประกอบจึงมิใช่งานวรรณกรรมตามความมุ่งหมายของกฎหมายลิขสิทธิ์เช่นกัน

ในส่วนของข้อเขียนในนิตยสาร เป็นงานนิพนธ์ที่แต่งขึ้นและเป็นงานวรรณกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์ และผู้สร้างสรรค์ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม อย่างไรก็ดี ผู้สร้างสรรค์สำหรับข้อเขียนในนิตยสารประกอบด้วยบุคคลหลายคน ซึ่งอาจสร้างสรรค์งานในฐานะที่ต่างกัน คือ

- 1) สร้างสรรค์งานโดยตนเอง และอนุญาตให้สำนักพิมพ์ใช้และเผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์ได้ ในกรณีนี้ผู้สร้างสรรค์ยังคงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในข้อเขียนที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น
- 2) สร้างสรรค์งานภายใต้การจ้างแรงงาน หากมีข้อตกลงกับสำนักพิมพ์ให้ลิขสิทธิ์ตกอยู่กับสำนักพิมพ์ เจ้าของลิขสิทธิ์ข้อเขียนในนิตยสารย่อมตกอยู่กับสำนักพิมพ์ และ
- 3) สร้างสรรค์งานภายใต้การจ้างทำของ หากกรณีผู้สร้างสรรค์ข้อเขียนไม่มีการตกลงกันเป็นอย่างอื่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในข้อเขียนย่อมตกอยู่กับสำนักพิมพ์

นอกจากนั้น สำนักพิมพ์อาจได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมโดยการรับโอนลิขสิทธิ์จากผู้สร้างสรรค์ก็ย่อมได้ และสำนักพิมพ์ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมในข้อเขียนดังกล่าว

ดังนั้น นิตยสาร ถือเป็นหนังสือที่ประกอบไปด้วยงานวรรณกรรมภายในหนังสือ และได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ดังนั้น หากมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรม เจ้าของลิขสิทธิ์ในนิตยสารย่อมจะได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าดังกล่าวด้วย โดยที่เจ้าของลิขสิทธิ์ในข้อเขียนต่าง ๆ ที่ปรากฏในนิตยสารอาจได้แก่ ผู้สร้างสรรค์ หรือสำนักพิมพ์ แล้วแต่กรณี

นอกจากงานวรรณกรรมที่มีการให้เช่าในประเทศไทยที่กล่าวไปข้างต้นทั้ง 4 ประเภทหลักแล้วนั้น งานวรรณกรรมประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็น หนังสืออื่น ๆ จุลสาร วารสาร หรือ งานวรรณกรรมซึ่งแสดงออกด้วยคำพูด เช่น ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ หากมีการบันทึกลงสื่อสิ่งพิมพ์ กรณีย่อมอาจมีการนำออกให้เช่าแก่บุคคลอื่นได้ และเจ้าของลิขสิทธิ์อาจได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าได้ อย่างไรก็ดี ในปัจจุบัน งานวรรณกรรมอื่น ๆ ดังกล่าว ไม่เป็นที่นิยมหรือไม่ปรากฏ หรือโดยลักษณะของงานวรรณกรรมแล้ว ไม่สามารถนำออกให้เช่าได้ ดังนั้น หากมี

การขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม ซึ่งอาจรวมถึงงานวรรณกรรมดังกล่าว กรณียอมไม่เกิดผลกระทบเนื่องจากปัจจุบันไม่มีการให้เช่างานวรรณกรรม และไม่ปรากฏผลกระทบจากการให้เช่าแต่อย่างใด หรือหากต่อไปจะมีการให้เช่า เจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้ประกอบการธุรกิจการเช่าย่อมสามารถค้ำประกันถึงต้นทุน หรือผลกระทบจากสิทธิในการให้เช่าได้ก่อนจะดำเนินการให้เช่าได้ และยอมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

2.3.2 ลักษณะการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย

ในปัจจุบัน การประกอบธุรกิจการให้เช่าหนังสือในสังคมไทยสามารถพบเห็นการประกอบธุรกิจได้ใน 2 ลักษณะ คือ การให้บริการหนังสือเช่าที่ร้าน (Rental Store) และ การให้บริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่ (Books Delivery)

2.3.2.1 การให้บริการหนังสือเช่าที่ร้าน (Rental Store)

ก. ลักษณะทั่วไป

การให้บริการหนังสือเช่าที่ร้าน หรือ ร้านหนังสือเช่า นั้น เป็นรูปแบบธุรกิจที่ตั้งเป็นร้านโดยขอให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการโดยการเลือกเช่าหนังสือที่ปรากฏอยู่ในร้าน ไม่ว่าจะเป็นร้านหนังสือเช่าที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน หรือร้านหนังสือเช่าที่ตั้งอยู่ในศูนย์การค้า หรือใกล้สถานศึกษา โดยจะมีขนาดใหญ่เล็กต่างกันไป ซึ่งการประกอบธุรกิจจะดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้ง เนื่องจากการประกอบธุรกิจร้านหนังสือเช่า นั้น ผู้อ่านหรือผู้ใช้บริการนั้น ต้องเป็นผู้ที่มาใช้บริการถึงที่ร้านหนังสือเช่า และเลือกหนังสือโดยตนเอง ดังนั้น หากอยู่ในทำเลที่ผู้คนไม่อ่านหนังสือ เช่น บริเวณโรงงานอุตสาหกรรม หรือค่ายทหาร เป็นต้น หรืออยู่ในทำเลที่มีผู้คนน้อย การให้บริการหนังสือเช่าดังกล่าวก็จะไม่ประสบความสำเร็จ และเนื่องจากทำเลที่ตั้งของร้านหนังสือเช่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจการให้บริการหนังสือเช่าที่ร้านนั้น เราจึงพบเห็นร้านหนังสือเช่าอยู่ทั่วไปตามบริเวณใกล้สถานศึกษา บริเวณหอพักหรืออาคารชุดต่างๆ และบริเวณที่เป็นแหล่งประกอบธุรกิจสำคัญ เป็นต้น

แม้การประกอบกิจการร้านหนังสือเช่าจะขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งเป็นสำคัญก็ตาม เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลกลับมีร้านหนังสือเช่าอยู่หลายพันร้าน หากจะให้เห็นภาพกันอย่างง่าย คือ ร้านหนังสือเช่าในปัจจุบันมีไม่น้อยไปกว่าร้านสะดวกซื้อที่พบเห็นกันอยู่

ทั่วไปเลยทีเดียว

เนื่องจากร้านหนังสือเช่าจำเป็นต้องอยู่ในแหล่งชุมชน ดังนั้น งานวรรณกรรมหรือหนังสือที่จะปรากฏอยู่ในร้านนั้น ต้องเป็นหนังสือที่สนองความต้องการของผู้ที่จะเสียค่าใช้จ่ายเพื่อเช่าหนังสือซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเช่าหนังสือเพื่อประโยชน์ในเวลาว่าง และเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ความบันเทิง หนังสือที่จะพบเห็นได้ในร้านหนังสือเช่าจึงประกอบไปด้วยหนังสือการ์ตูน นิยาย พ็อคเก็ตบุ๊ก และนิตยสาร ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อประเภทงานวรรณกรรมที่มีการให้เช่าในประเทศไทย

ข. ลักษณะการลงทุน

การลงทุนแบบการให้บริการหนังสือเช่าที่ร้านนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

1) ลงทุนด้วยตนเองทั้งหมด³⁹

การลงทุนในธุรกิจหนังสือเช่าโดยลงทุนด้วยตนเองทั้งหมดนั้น ผู้ประกอบกิจการจะต้องดำเนินการหาสถานที่ที่เป็นทำเลอยู่ในแหล่งชุมชนโดยส่วนมากเป็นการเช่าสถานที่ซึ่งมูลค่าเช่าของสถานที่ดำเนินธุรกิจขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งโดยเฉลี่ยมูลค่าการลงทุนอยู่ที่ประมาณ 20,000 - 50,000 บาท ต่อเดือน หรืออาจเป็นการซื้อสิทธิการเช่าระยะยาวซึ่งอาจมีมูลค่าการลงทุนอยู่ที่ 100,000 - 300,000 บาท และยังมีค่าตกแต่งและชั้นวางหนังสืออีกส่วนหนึ่ง

นอกจากนั้นผู้ประกอบกิจการยังต้องจัดหาหนังสือซึ่งหากเป็นหนังสือเก่านั้นจะใช้งบประมาณประมาณ 100,000 บาทเท่านั้น เนื่องจากหนังสือเก่าสามารถหาซื้อได้ในราคาไม่เกินร้อยละ 50 จากราคาปก และหนังสือใหม่ซึ่งในการซื้อเป็นปริมาณมากผู้ลงทุนจะจ่ายเงินไม่เกิน 50,000 บาท

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการลงทุนในการให้บริการหนังสือเช่าที่ร้านโดยการลงทุนด้วยตนเองนั้นจะใช้งบประมาณประมาณ 200,000 - 500,000 บาท

³⁹ สัมภาษณ์ สรชัย สุขสันต์เจริญ, เจ้าของร้านเช่าหนังสือหนูกหนาน, 2 มีนาคม 2552.

หนังสือให้เอง ผู้ประกอบธุรกิจผู้ให้แฟรนไชส์จะพิจารณาจัดหนังสือให้ตรงกับกลุ่มลูกค้าในย่าน
ทำเลนั้น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้ลงทุน หนังสือที่จัดให้จะเป็นเรื่องที่ร้านหนังสือทุก
ร้านควรจะต้องมี เป็นเรื่องดัง ๆ เด่น ๆ และเป็นเรื่องที่ทำเงินได้มาก มีอัตราการเช่าสูง และ (2)
ลูกค้าสามารถเลือกหนังสือที่ต้องการได้ โดยส่งรายชื่อหนังสือที่ต้องการมาให้กับทางผู้ประกอบ
ธุรกิจผู้ให้แฟรนไชส์ซึ่งจะจัดหนังสือให้ตามที่ต้องการ

นอกจากนั้นผู้ประกอบธุรกิจผู้ให้แฟรนไชส์ยังมีบริการสั่งทำชั้นสำหรับ
วางหนังสือ บริการวัดพื้นที่ของร้านเพื่อทำการออกแบบว่าต้องใช้ชั้นกี่ตัว และสั่งทำขนาดให้พอดี
กับร้าน เพื่อความเหมาะสม และวางแผนคิดของร้าน จัดรูปแบบของร้านให้ทันสมัย และยังมี
โปรแกรมสำหรับร้านเช่าหนังสือให้ด้วย เป็นโปรแกรมที่ครบวงจร ทันสมัย และใช้ง่าย
สะดวกสบาย และจำหน่ายเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์เอกสาร (printer) เครื่องสแกนบาร์โค้ด
เครื่องเย็บหนังสือ พลาสติกห่อปก และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการเปิดร้านเช่าในราคาถูกที่สุด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การจัดตั้งร้านเช่าหนังสือในปัจจุบันเป็นเรื่องง่ายมาก
ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ในการทำธุรกิจแต่อย่างใด ปัจจัยที่ผู้ลงทุนต้องคำนึงถึงคือต้นทุนในการ
ประกอบการ ซึ่งการซื้อแฟรนไชส์ในการจัดตั้งร้านหนังสือเช่นนั้น จะมีค่าบริการเหมารวมอยู่ที่
ประมาณ 300,000 - 400,000 บาทขึ้นอยู่กับขนาดและประเภทของร้านหนังสือเช่าดังกล่าว

ค. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการ⁴¹

ธุรกิจการให้บริการหนังสือเช่าที่ร้านนั้น ผลประโยชน์หรือรายได้ที่ได้รับ
ส่วนใหญ่ได้มาจากส่วนค่าเช่าของลูกค้า และที่เหลือเป็นค่าสมาชิกซึ่งมักจะเป็นจำนวนเงินที่ไม่
มากเพียงแต่ประมาณ 20 - 50 บาทต่อรายโดยชำระเฉพาะตอนแรกเข้าเป็นสมาชิกเท่านั้น และ
สำหรับค่าเช่าหนังสือรายวันนั้นขึ้นอยู่กับราคาหนังสือโดยส่วนมากแทบทุกร้านจะคิดราคาร้อยละ
10 ของราคาปก ถ้าราคาปก 35 บาท คิดค่าเช่า 3 บาท/วัน ปก 40 บาท คิดค่าเช่า 4 บาท/วัน ปก
50 บาท คิดค่าเช่า 5 บาท/วัน ส่วนหนังสือนวนิยายคิดค่าเช่า 7 บาท/วัน เป็นต้น

โดยเฉลี่ยในช่วงที่มีลูกค้าเข้า-ออกร้านกันหนาตา ผู้ประกอบธุรกิจร้าน

⁴¹ บทความ แฟรนไชส์ บ้านการ์ตูน ร้านหนังสือเช่าสำเร็จรูป จาก www.siaminfobiz.com/mambo/content/view/1814/68 และ บทความ ร้านหนังสือเช่ายุคใหม่ จาก www.mrsavebook.com

เช่าหนังสือจะได้รายได้ต่อวันประมาณ 3,000 - 8,000 บาท ซึ่งเมื่อรวมรายได้ทั้งเดือนแล้วไม่น้อยทีเดียว และเมื่อหักรายจ่ายของร้านในแต่ละเดือน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าเช่าร้าน ค่าภาษีโรงเรือน และค่าซื้อหนังสือใหม่ที่ซื้อเข้าร้าน ก็ยังถือว่าเป็นรายได้ที่น่าสนใจสำหรับผู้ลงทุน

2.3.2.2 การให้บริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่ (Books Delivery)⁴²

ธุรกิจบริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่ (Books Delivery) เป็นการบริการเช่าหนังสือที่พลิกแนวคิดการให้เช่าจากเดิมที่รอให้ลูกค้ามาใช้บริการถึงที่ร้าน เปลี่ยนเป็นการติดต่อโดยส่งทีมงานให้เข้าถึงกลุ่มบุคคลซึ่งมีความต้องการเช่าหนังสือโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่ผู้มีความต้องการในการเช่าหนังสือประเภทนี้ ได้แก่ องค์กร และร้านค้าต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นองค์กรที่ให้บริการกับลูกค้าและเป็นบริการที่ลูกค้าต้องใช้เวลาในการใช้บริการ ไม่ว่าจะเป็น ร้านกาแฟ ร้านตัดผม ร้านเสริมความงาม ร้านรับจ่ายค่าบริการต่างๆ เป็นต้น จากลักษณะการให้บริการข้างต้น หนังสือที่จะให้เช่าโดยส่งให้ถึงที่จึงเป็นหนังสือประเภทนิตยสารเท่านั้น เนื่องจากลักษณะของหนังสือเป็นหนังสือที่สามารถอ่านเล่นได้เป็นอย่างดี

ธุรกิจบริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่ (Books Delivery) ในปัจจุบันเริ่มได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีลูกค้าใช้บริการเป็นจำนวนมาก เพราะลูกค้าจะได้รับนิตยสารในจำนวนมาก และใหม่อยู่เสมอ โดยเสียค่าใช้จ่ายในอัตราประหยัดกว่าการซื้อมาใช้เองอย่างมาก ซึ่งหากจะนับต่อไปถึงผู้ที่เป็นลูกค้าของผู้ให้บริการดังกล่าวจะพบว่า มีผู้อ่านหนังสือจากการเช่าหนังสือประเภทนี้ไม่น้อยเลยทีเดียว

ข. ลักษณะการลงทุน

การลงทุนแบบการให้บริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่นั้นไม่มีต้นทุนสำหรับการหาทำเลที่ตั้งที่ต้องอยู่ในชุมชนแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นบริการจัดส่งหนังสือถึงที่ของผู้ใช้บริการ ดังนั้นต้นทุนส่วนใหญ่อยู่ที่การจัดหาหนังสือให้เพียงพอต่อความต้องการ และค่าขนส่งเท่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่การให้บริการประเภทนี้เป็นนิตยสารที่วางแผงอยู่ตามร้านขายหนังสือ

⁴² สรุปข้อมูลการประกอบกิจการร้าน Friend Magazine จาก www.classified.sanook.com/item/3386762 ข้อมูลการประกอบกิจการร้าน DDbookstore จาก www.ddbookstore.com และ ข้อมูลการประกอบกิจการร้านปันกันจาก www.panganbook.com

ทั่วไป ดังนั้น หากเป็นนิตยสารเก่ามักจะมีราคาที่ถูกมากยิ่งหากซื้อในปริมาณมาก จะสามารถจัดได้ในราคาไม่ถึงร้อยละ 20 - 40 ของราคาปก และสำหรับในกรณีของนิตยสารใหม่นั้นอาจได้รับส่วนลดถึงร้อยละ 15 - 30 ของราคาปกเลยทีเดียวเนื่องจากผู้ผลิตหนังสือมองว่า จุดประสงค์ของนิตยสารคือการขายโฆษณาในหน้าหนังสือดังกล่าวดังนั้น การเช่าหนังสือเป็นอีกทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้คนได้เห็นโฆษณามากขึ้น จึงได้ส่งเสริมให้มีการเอานิตยสารไปทำการเช่า

ค. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจการ

ระบบการทำธุรกิจให้บริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่เป็นลักษณะเหมือนกับการปันหนังสือให้กับคนหลายคนอ่าน สมาชิกหรือลูกค้าจึงได้หนังสือใหม่ที่มีราคาถูก ซึ่งราคาเช่าจะจ่ายเพียงชุดละ 90 - 270 บาทต่อสัปดาห์ ซึ่งในหนังสือ 1 ชุด จะมีหนังสือใหม่จำนวน 8 - 12 เล่ม และจะเปลี่ยนชุดใหม่ทุกสัปดาห์

จุดคุ้มทุนของการหนังสือแต่ละชุดอยู่ที่การเช่าครั้งที่ 7 ซึ่งสิ่งที่คำนึงถึงคือ ต้องหาชนิดความต้องการของลูกค้าซึ่งมีอยู่หลายระดับ เพื่อนำมาจัดเรียงและจัดนิตยสารให้ตรงกับความต้องการ ซึ่งหากบริหารจัดการความต้องการเป็นระบบ หนังสือจะถูกเช่าประมาณ 12 ครั้ง นั่นหมายถึงกำไรในธุรกิจเมื่อหนังสือชุดผ่านการบริการให้เช่าในรอบแรก และหนังสือชุดดังกล่าวจะถูกเช่าต่อโดยลูกค้ารายต่อ ๆ ไป เป็นระยะเวลากว่า 1 - 3 เดือน เมื่อลองคำนวณจำนวนการเช่าของหนังสือหนึ่งชุดจะอยู่ที่ประมาณ 12 ครั้งซึ่งแต่ละครั้งจะได้รับค่าเช่าประมาณ 90 - 270 บาท ดังนั้นหนังสือหนึ่งชุดซึ่งมีต้นทุนประมาณ 500 - 800 บาท จะสามารถได้รับค่าเช่าประมาณ 1000 - 3200 บาท เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า หากการประกอบกิจการมีการให้เช่านิตยสารจำนวนหลายชุด ผู้ประกอบกิจการย่อมมีรายได้มากขึ้นตามไปด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น หากนิตยสารหมดอายุการใช้งานแล้วยังสามารถนำไปจัดจำหน่ายในได้อัตราร้อยละ 20 - 40 ของราคาปกอีกส่วนหนึ่งต่างหากซึ่งถือเป็นรายได้อีกทางหนึ่งของธุรกิจประเภทนี้

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าธุรกิจการให้เช่าหนังสือไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของการให้บริการหนังสือเช่าที่ร้าน หรือลักษณะของการให้บริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่นั้น เป็นธุรกิจซึ่งได้รับความนิยมเนื่องจากจำนวนของผู้ประกอบการนั้นมีจำนวนมาก จึงส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหนังสือเช่าได้โดยง่าย ประกอบกับค่าใช้จ่ายซึ่งประชาชนจะได้รับ

สุนทรียะงานวรรณกรรมจากการเช่าหนังสือ นั้น มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าการซื้อหนังสือเป็นของตนเอง มาก ดังนั้น ยิ่งมีการให้เช่าหนังสือมากขึ้นเท่าไร ปริมาณหนังสือที่มีผู้ขอยืมมีจำนวนลดลง เท่านั้น ซึ่งค่าตอบแทนจากการให้เช่าหนังสือนั้นจะตกเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการเท่านั้น เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะเป็นกรณีของผู้สร้างสรรค์งาน หรือผู้รับโอนลิขสิทธิ์นอกจากค่าตอบแทน การจำหน่ายหนังสือเพื่อนำไปประกอบกิจการเช่าหนังสือแล้ว เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ได้รับค่าตอบแทน จากการให้เช่าหนังสือเพิ่มเติมแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี เพื่อความเป็นธรรมต่อประโยชน์สาธารณะ นอกจากจะพิจารณาถึง ค่าตอบแทนที่เจ้าของลิขสิทธิ์ควรได้รับ ผู้วิจัยเห็นว่าควรพิจารณาถึงความเป็นธรรมในการเข้าถึง งานวรรณกรรมของประชาชน ซึ่งต้องคำนึงถึงความสมดุลของการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ กับความคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในอันที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ ต่าง ๆ ที่สาธารณะจะได้รับจากงานวรรณกรรมดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2.3.3 ปัญหาการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย

การให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศไทยปัจจุบันเป็นธุรกิจที่แพร่หลายดังที่ได้กล่าวไป ข้างต้น ซึ่งผลกระทบจากการให้เช่างานวรรณกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดข้อพิจารณาซึ่งอาจเป็น ปัญหาทั้งในแง่สังคม หรือในแง่เศรษฐกิจ โดยอาจส่งผลกระทบต่อสาธารณะ เจ้าของลิขสิทธิ์ หรือ ผู้ประกอบกิจการให้เช่างานวรรณกรรม ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

2.3.3.1 ปัญหาในการเข้าถึงงานวรรณกรรมกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม

การให้เช่างานวรรณกรรม มีข้อพิจารณาตามกฎหมายลิขสิทธิ์ถึงกรณีการสร้าง ความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยหลักการคุ้มครอง ตามระบบกฎหมายลิขสิทธิ์นี้ไม่ได้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในอันที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ ความคิดที่ ได้แสดงออกผ่านงานที่ได้รับการสร้างสรรค์ในประเภทต่าง ๆ ซึ่งการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมในการพัฒนาบุคลากร ไม่ว่าจะเกิดจากการศึกษา วิจัย หรือรับความรู้จากงานที่ได้รับการสร้างสรรค์ดังกล่าว ซึ่งผู้ที่ได้รับรู้นั้นย่อมก่อให้เกิด

ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมต่อไปได้

แต่เดิม สิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแต่อย่างใด แต่ด้วยการผลักดันของเวทีนานาชาติโดยประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งได้มีการสร้างสรรค์งานต่าง ๆ โดยมีการลงทุนด้วยต้นทุนที่สูง ดังนั้น จึงมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์บางประเภท ซึ่งในปัจจุบันพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ก็ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงาน 4 ประเภท ได้แก่ (1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) โสตทัศนวัสดุ (3) ภาพยนตร์ และ (4) สิ่งบันทึกเสียง แต่สำหรับงานวรรณกรรมซึ่งถือเป็นแหล่งความรู้อันดับต้น ๆ ในการพัฒนาบุคลากรของสังคมยังเป็นที่โต้เถียงถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งหากมีการให้ความคุ้มครองกรณีดังกล่าว กรณีย่อมถือได้ว่าการเข้าถึงงานวรรณกรรมของสาธารณะย่อมมีอุปสรรคโดยหลักกฎหมายลิขสิทธิ์เพิ่มมาอีกประการหนึ่ง ดังนั้น การจะพิจารณาว่าควรมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าสำหรับงานวรรณกรรมหรือไม่ จึงต้องพิจารณาถึงคุณภาพของการให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ กับประโยชน์สาธารณะที่จะถูกลดทอนลงจากการให้ความคุ้มครองดังกล่าว

จากการสำรวจสถิติการอ่านหนังสือของประชากร⁴³พบว่าอัตราการอ่านหนังสือนอกเวลาเรียนหรือนอกเวลาทำงาน สำหรับคนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป จะอ่านหนังสือประเภทหนังสือพิมพ์สูงที่สุด คือ ร้อยละ 71 รองลงมาคือ นวนิยาย หนังสือการ์ตูน และหนังสืออ่านเล่น ร้อยละ 38.8 และรองลงมาคือ นิตยสาร ร้อยละ 35.4 และที่เหลือเป็นหนังสือจำพวก ตำรา หนังสือ เอกสารที่ให้ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งจากผลสำรวจข้างต้นย่อมพิเคราะห์ได้ว่า หนังสือประเภทนวนิยาย หนังสือการ์ตูน หนังสืออ่านเล่น และนิตยสาร ซึ่งเป็นหนังสือที่ประชาชนคนไทยอ่านมากที่สุดรองจากหนังสือพิมพ์นั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า การเข้าถึงหนังสือประเภทดังกล่าวนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการให้บริการหนังสือเช่าไม่ว่าจะเป็นประเภทร้านเช่าหนังสือ หรือการส่งหนังสือเช่าให้ถึงที่ก็ตาม ดังนั้น การให้เช่าหนังสือจึงเป็นบทบาทหนึ่งซึ่งเป็นช่องทางการเข้าถึงหนังสือได้เป็นอย่างดีและเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนอ่านหนังสือมากขึ้น

เหตุผลที่ผู้วิจัยค่อนข้างชี้ชัดว่าการให้เช่าหนังสือเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนอ่าน

⁴³ ข้อ 2.4 ประเภทของหนังสือที่อ่านนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน จากรายงานสรุปผลเบื้องต้นการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ. 2551 จัดทำโดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หนังสือมากขึ้นนั้น เป็นผลมาจากการสำรวจสถิติการอ่านหนังสือในข้อวิธีการรณรงค์ให้คนรักการอ่านหนังสือ⁴⁴ พบว่าประชาชนมีความเห็นว่า วิธีการรณรงค์ให้คนรักการอ่านหนังสือมากขึ้น 5 อันดับแรก คือ หนังสือควรมีราคาถูกลง ร้อยละ 28.7 หนังสือควรมีเนื้อหาสาระน่าสนใจ ร้อยละ 22.0 ควรมีห้องสมุดประจำหมู่บ้านหรือชุมชน ร้อยละ 19.8 ส่งเสริมให้พ่อแม่ปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านหนังสือร้อยละ 19.3 และภาษาที่ใช้ในหนังสือควรถูกใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ร้อยละ 13.1

เมื่อพิจารณาถึงวิธีการที่จะทำให้คนรักการอ่านมากขึ้นนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการให้เข้าหนังสือนั้นเป็นวิธีการที่สนองตอบปัญหาสำหรับวิธีการรณรงค์ให้คนรักการอ่านทั้ง 3 อันดับแรกข้างต้น คือ (1) หนังสือควรมีราคาถูกลง (2) หนังสือควรมีเนื้อหาสาระน่าสนใจ และ (3) ควรมีห้องสมุดประจำหมู่บ้านหรือชุมชน เนื่องจากการให้เข้าหนังสือมีค่าใช้จ่ายถูกกว่าการซื้อหนังสือมาก การให้เข้าหนังสือทำให้ประชาชนสามารถทดลองอ่านถึงเนื้อหาสาระในหนังสือได้ และการให้เข้าหนังสือโดยเฉพาะร้านเข้าหนังสือเปรียบเสมือนที่รวมหนังสือที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายหากชุมชนดังกล่าวไม่มีห้องสมุด ดังนั้น ยิ่งปฏิเสธไปไม่ได้ว่า การให้เข้าหนังสือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหนังสือได้ และยังเป็นส่วนหนึ่งให้คนอ่านหนังสือมากขึ้น

จากการศึกษาถึงประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับจากการให้เข้าหนังสือข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจะพิจารณาขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรมให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาหรืออย่างละเอียดรอบคอบคือ ประโยชน์สาธารณะ และการเข้าถึงงานวรรณกรรม หรือหนังสือดังกล่าวว่าจะส่งผลกระทบต่อในด้านใดหรือไม่ อาทิ หากมีการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าหนังสือแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในอนาคต อาจส่งผลให้ร้านหนังสือเช่ามีจำนวนลดลง ค่าเช่าหนังสือมีอัตราที่สูงขึ้น หรือจำนวนหนังสือที่ได้รับคัดเลือกมาวางในร้านเช่าหนังสืออาจมีจำนวนลดลง ซึ่งกรณีทั้งหลายที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างที่ย่อมส่งผลต่อการเข้าถึงหนังสือของประชาชนทั้งสิ้น และสุดท้ายย่อมส่งผลกระทบต่อประโยชน์ที่สาธารณะจะได้รับในท้ายที่สุด

⁴⁴ ข้อ 2.8 วิธีการรณรงค์ให้คนรักการอ่านหนังสือ จากรายงานสรุปผลเบื้องต้นการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ. 2551 จัดทำโดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.3.3.2 ผลกระทบจากการให้ช่างานวรรณกรรมต่อเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ประกอบการ

ตามที่คุณวิจัยได้ศึกษาถึงผลกระทบด้านหนึ่งไปแล้ว คือ ประโยชน์ที่สาธารณะจะได้รับจากการให้ช่างานวรรณกรรม ตามที่ปรากฏในข้อ 2.3.3.1 ข้างต้น ในอีกมุมหนึ่งของเหรียญมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับช่างานวรรณกรรมอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ คือ เจ้าของลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นกรณีของผู้สร้างสรรค์ หรือผู้รับโอนลิขสิทธิ์ก็ตาม และผู้ประกอบการธุรกิจการให้ช่างานหนังสือ ดังนั้นในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลกระทบของการให้ช่างานวรรณกรรม และในกรณีที่หากมีการขยายการคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมจะส่งผลกระทบต่ออย่างไรหรือไม่แก่บุคคลดังกล่าว ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1. ผลกระทบจากการให้ช่างานวรรณกรรมต่อผู้มีสิทธิในลิขสิทธิ์

เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรม หรือผู้ได้รับอนุญาตในการทำซ้ำลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมนั้น ย่อมมีต้นทุนในการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนเอง โดยเฉพาะผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมนั้นนอกจากต้นทุนทางด้านเศรษฐกิจ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งต้องหมดไปกับการสร้างสรรค์งานแล้ว ผู้สร้างสรรค์งานยังมีต้นทุนทางจิตใจซึ่งต้องใช้ความอดทนอดหยิ่ง พลิ้วทั้งร่างกายแรงใจในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมขึ้นหนึ่งชิ้น ส่วนผู้ได้รับอนุญาตในการทำซ้ำลิขสิทธิ์ซึ่งสำหรับงานวรรณกรรมโดยปกติจะเป็นสำนักพิมพ์นั้น ต้นทุนในการได้รับอนุญาตดังกล่าวนี้เป็นจำนวนไม่ใช่น้อยทีเดียว โดยเฉพาะหากเป็นงานวรรณกรรมซึ่งต้องขออนุญาตในการใช้สิทธิจากต่างประเทศ

รายได้ส่วนใหญ่ที่ผู้สร้างสรรค์ หรือสำนักพิมพ์จะได้รับนั้นมาจากการจำหน่ายงานวรรณกรรมไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้น หากงานวรรณกรรมนั้นไม่สามารถจำหน่ายได้ หรือจำหน่ายได้ไม่มากพอ ย่อมส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ตอบแทนที่จะตกแก่ผู้สร้างสรรค์ และสำนักพิมพ์

เป็นที่ชัดเจนว่าการให้ช่างานวรรณกรรมในปัจจุบัน เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อวงการจำหน่ายหนังสือ แต่อย่างไรก็ตาม การให้ช่างานหนังสือยังส่งผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์ และสำนักพิมพ์ ในอีกหลายแง่มุม ซึ่งแง่มุมต่าง ๆ นั้น สามารถแบ่งได้ตามหนังสือแต่ละประเภท โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบต่อหนังสือประเภทที่ปรากฏในธุรกิจการให้ช่างาน

หนังสือ ซึ่งได้แก่ นิยาย (ซึ่งรวมถึง นวนิยาย และเรื่องสั้น) พ็อคเก็ตบุ๊ก หนังสือการ์ตูน และ นิตยสาร โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ก. หนังสือประเภทนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กต่างประเทศ⁴⁵

โดยปกติผู้ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือผู้ที่มีสิทธิในการจำหน่าย หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน เพื่อการจำหน่ายในประเทศไทย คือ สำนักพิมพ์ ซึ่งอาจได้สิทธิมาโดยการรับอนุญาตให้ใช้สิทธิในการทำซ้ำและจำหน่าย หรืออาจได้สิทธิมาโดยการรับโอนลิขสิทธิ์ ซึ่งโดยมากจะเป็นกรณีแรกเสียมากกว่า งานวรรณกรรมประเภทนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กต่างประเทศที่จะได้รับการคัดสรรมาแปล ตีพิมพ์ และจำหน่ายในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่จะคัดเลือกลักษณะนิยายที่ได้รับความนิยมในต่างประเทศ ดังนั้น กรณีจึงเห็นได้ว่าการขอรับอนุญาตให้ใช้สิทธิในงานประเภทนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กต่างประเทศ จึงมีวัตถุประสงค์ในการค้าหากำไรเสียส่วนมาก

การให้เช่าหนังสือประเภทนิยายต่างประเทศในประเทศไทย ส่งผลอย่างมากกับยอดการจำหน่ายหนังสือ เนื่องจากหนังสือนิยายจากต่างประเทศมักจะมีราคาสูง และมีเนื้อหาค่อนข้างมาก ดังนั้น การตัดสินใจซื้อหนังสือของผู้่านจึงเกิดขึ้นได้โดยความรอบคอบ หมายถึง จะต้องมีการศึกษาแล้วว่าเป็นหนังสือที่ตนอยากได้จริงนั่นเอง ผู้อ่านส่วนมากจึงหันไปหาร้านหนังสือเช่า ซึ่งมีหนังสือให้เลือกมากโดยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยเสียค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าการซื้อขาดเป็นอย่างมาก การจำหน่ายหนังสือประเภทนิยายต่างประเทศจึงได้รับผลกระทบมากจากธุรกิจการให้เช่าหนังสือในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม หนังสือเช่ายังมีบทบาทในการช่วยให้ผู้อ่านตัดสินใจซื้อหนังสือประเภทนี้อีกประการหนึ่ง เพราะผู้อ่านมีแหล่งที่จะทดลองอ่านหนังสือโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก หากพบว่าเป็นหนังสือที่ตนเองอยากได้จึงจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ธุรกิจการเช่าหนังสือจึงเป็นเหมือนดาบสองคมในแวดวงของงานวรรณกรรม

หากมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์จริง ในกรณีของนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กต่างประเทศ สำนักพิมพ์ในประเทศไทยจะไม่ค่อยได้ประโยชน์เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วการจำหน่ายนิยายต่างประเทศจะใช้สิทธิภายใต้การอนุญาตให้ใช้สิทธิมากกว่า ดังนั้น ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าจึงเป็น

⁴⁵ สัมภาษณ์ วิชา ร่ำรวย, บรรณาธิการ สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

เจ้าของลิขสิทธิ์ที่อยู่ในต่างประเทศ และการจะขออนุญาตสิทธิในการให้เข้าด้วยนั้นอาจจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมอีก และการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้ายังส่งผลให้ยอดการเช่าหนังสือมีน้อยลง และยอมส่งผลให้ยอดการจำหน่ายซึ่งจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการเช่าหนังสือยังลดน้อยลงไปด้วย

ข. หนังสือประเภทนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กที่สร้างสรรค์ในประเทศไทย

หนังสือประเภทนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กที่สร้างสรรค์ในประเทศไทย โดยปกติผู้สร้างสรรค์จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในการจำหน่ายหนังสือผู้สร้างสรรค์จะตกลงกับสำนักพิมพ์ในการตีพิมพ์และจำหน่ายหนังสือโดยการอนุญาตให้สำนักพิมพ์ใช้สิทธิในการทำซ้ำและจำหน่าย โดยผู้สร้างสรรค์ได้รับค่าตอบแทนเป็นร้อยละของราคาปกหนังสือคูณด้วยจำนวนหนังสือที่ตีพิมพ์ ดังนั้น รายได้ของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะได้รับจึงขึ้นอยู่กับจำนวนหนังสือที่ได้รับการตีพิมพ์⁴⁶

โดยปกติแล้วการให้เช่าหนังสือยอมส่งผลกับยอดการจำหน่ายหนังสือเป็นธรรมดา เนื่องจากมีบุคคลกลุ่มหนึ่งไม่ซื้อหนังสือด้วยเหตุผลในการเลือกที่จะเช่าหนังสือดีกว่า แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง หากพิจารณาจากรายได้ที่ผู้สร้างสรรค์นิยายจะได้รับจากการให้เช่าหากสิทธิในการให้เช่าได้รับความคุ้มครองนั้น เป็นจำนวนเงินที่ไม่ได้มากมายนัก⁴⁷ หากแต่ผู้สร้างสรรค์ทุกคนย่อมรู้อยู่แล้วว่าในวงการวรรณกรรมประเภทนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กนั้นเป็นอย่างไร ผู้สร้างสรรค์ก็ยังมี การเขียนหนังสือนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กออกมากันอยู่ ทั้งนี้ เพราะจุดเริ่มต้นของการเขียนนิยายนั้นเกิดจากความต้องการที่จะแสดงออกซึ่งผลงานของตนเพียงเท่านั้น อยากส่งความคิดของตนไปให้กับผู้อื่นได้รับรู้⁴⁸ น้อยรายที่ผู้สร้างสรรค์รายใดที่เริ่มต้นเขียนนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊ก เพราะอยากได้รายได้มากมาย ดังนั้น เมื่อวัตถุประสงค์ของการเขียนคือให้คนอื่นได้อ่าน ดังนั้น แรงจูงใจในการเขียนหนังสือนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กที่แท้จริง คือ ให้ผลงานได้ประจักษ์สู่สายตาคนทั่วไป ดังนั้น การให้เช่างานวรรณกรรมประเภทนิยาย หรือ พ็อคเก็ตบุ๊กในประเทศไทยจึงเป็น

⁴⁶ สัมภาษณ์ วรรณวรรณ จันทรวงศ์, นักเขียนนวนิยาย, 28 กุมภาพันธ์ 2552.

⁴⁷ สัมภาษณ์ กนกวลี พจนปกรณ์, นักเขียนนวนิยาย, 9 มีนาคม 2552.

⁴⁸ สัมภาษณ์ ต่อพงษ์ เสวตามร์, นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

คำตอบในการให้ผลงานของตนได้เข้าถึงประชาชนได้อย่างมาก⁴⁹ จนถึงกับมีนักเขียนพูดว่า หากผลงานของตนไม่ได้วางอยู่ในร้านเช่าหนังสือ จะรู้สึกเสียใจมากด้วยซ้ำ⁵⁰

หากมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์จริง ในแง่ของผลตอบแทนที่จะได้รับเพิ่มขึ้น ถือว่าเป็นการดี แต่อย่างไรก็ตาม หากการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมส่งผลให้ผู้คนเข้าถึงหนังสือได้น้อยลง กรณีดังกล่าวคงจะไม่ตอบสนองวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการสร้างสรรค์งานประเภทยานิยายอย่างแท้จริง และคงไม่มีนักเขียนหรือผู้สร้างสรรค์ท่านใด เห็นประโยชน์ในค่าตอบแทนมากกว่าการที่ผลงานของตนเข้าถึงสายตาของประชาชน⁵¹

ค. หนังสือการ์ตูน⁵²

หนังสือการ์ตูน ที่ปรากฏในร้านเช่าส่วนใหญ่เป็นหนังสือการ์ตูนที่ได้รับลิขสิทธิ์มาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะหนังสือการ์ตูนลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น ประเทศไต้หวัน และประเทศเกาหลี โดยปกติสำนักพิมพ์จะได้สิทธิมาโดยการรับอนุญาตให้ใช้สิทธิในการทำซ้ำและจำหน่าย และโดยที่หนังสือการ์ตูนเป็นหนังสือที่มีการสร้างสรรค์อยู่โดยตลอด การจัดทำซ้ำซึ่งสิทธิในการทำซ้ำและจำหน่ายจึงมีต้นทุนที่สูง ดังนั้น สำนักพิมพ์จึงมีวัตถุประสงค์ในการค้าหากำไรจากการจำหน่ายหนังสือมาก

ทุกวันนี้ การให้เช่าหนังสือการ์ตูนมีผลกระทบต่อยอดขายเป็นอย่างมาก โดยประมาณการได้ว่ายอดขายหนังสือการ์ตูนหายไปถึงร้อยละ 20 - 30 จากยอดขายหนังสือการ์ตูนทั้งหมด ซึ่งเป็นผลมาจากการให้เช่าหนังสือการ์ตูน

ดังนั้น หากมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์จริง สำนักพิมพ์เห็นว่ายอดขายได้จากการขายหนังสือจะเพิ่มขึ้น

⁴⁹ สัมภาษณ์ กนกวลี พจนปกรณ์, นักเขียนนวนิยาย, 9 มีนาคม 2552.

⁵⁰ สัมภาษณ์ วรวิษฐ์ ลิ้มทองกุล, นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

⁵¹ สัมภาษณ์ สุวินัย ภรณวลัย, นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

⁵² สัมภาษณ์ นิธิ เจริญกุล, ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สำนักพิมพ์บุรพัฒน์ คอมมิคส์, 2 มีนาคม 2552.

เนื่องจากหนังสือการ์ตูนโดยปกติจะมีราคาไม่แพงมากต่อหนึ่งเล่ม และจะมีการทยอยออกวางจำหน่าย ดังนั้น เมื่อประชาชนเห็นว่าการเช่าหนังสือการ์ตูนไม่คุ้มค่าเท่ากับการซื้อเล่มส่งผลให้คนหันมาซื้อหนังสือการ์ตูนมากขึ้น นอกจากนั้น หากมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งยังคงเช่าหนังสือการ์ตูนค่าเช่าที่สำนักพิมพ์จะได้รับ (หากได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์สำหรับสิทธิในการให้เช่า) ย่อมคุ้มค่ากับการลงทุนในการหาหนังสือการ์ตูนที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น

ง. หนังสือประเภทนิตยสาร⁵³

หนังสือประเภทนิตยสาร ที่ปรากฏในร้านเช่าส่วนใหญ่เป็นนิตยสารที่เป็นหัวหนังสือของประเทศไทยซึ่งมีสำนักพิมพ์ และผู้สร้างสรรค์ชื่อเขียนในนิตยสารเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ เนื่องจากมีราคาถูกและมีผู้อ่านมาก อย่างไรก็ตามในร้านหนังสือเช่า ผู้อ่านมักจะไม่นิยมเช่าหนังสือประเภทนิตยสาร เนื่องจากลักษณะของหนังสือเป็นประเภทที่ไว้อ่านเล่นเวลาว่างเท่านั้น หนังสือประเภทนิตยสารจึงมีประโยชน์สำหรับธุรกิจที่ต้องให้ลูกค้ารอ เช่น ร้านกาแฟ ร้านทันตแพทย์ หรือร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งลูกค้าที่รอจะหยิบหนังสือประเภทนิตยสารนี้มาอ่านเพื่อฆ่าเวลา ดังนั้น การเช่าหนังสือประเภทการให้บริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่ จึงได้รับผลประโยชน์จากกรณีดังกล่าวโดยการจัดชุดนิตยสาร และจัดส่งให้กับผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าว

การให้เช่านิตยสารมีผลกระทบต่อยอดขายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากระบบ ของการให้บริการหนังสือเช่าโดยส่งให้ถึงที่ จะเป็นการเวียนหนังสือกันอ่านในหลาย ๆ ที่ ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจบางแห่งซึ่งมีนิตยสารให้บริการแก่ลูกค้าไม่จำเป็นต้องซื้อนิตยสารเองอีกต่อไป ทั้งการเช่าหนังสือนิตยสารเป็นชุดยังมีความหลากหลาย และต้นทุนต่ำกว่า การซื้อนิตยสารเอง อย่างไรก็ตาม ด้วยวิถีของการจัดทำนิตยสารในประเทศไทยที่ไม่เน้นเนื้อหาสาระ แต่สามารถตั้งราคาหน้าปกหนังสือโดยไม่ครอบคลุมต้นทุนของการจัดทำนิตยสารด้วยซ้ำ ทั้งนี้ เนื่องจากรายได้หลักของการจัดทำนิตยสารอยู่ที่ค่าโฆษณาสินค้าและบริการที่ปรากฏอยู่ในหน้านิตยสาร ไม่ใช่ค่าตอบแทนจากการจำหน่ายหนังสือ ดังนั้น ยังมีผู้อ่านมาก หนังสือยังสามารถขายหน้าโฆษณาได้มากขึ้น การให้เช่านิตยสารจึงเป็นทางหนึ่งที่ทำให้มีคนเข้าถึงหนังสือมาก ดังนั้น สำนักพิมพ์นิตยสารจึงเห็นว่าการให้เช่านิตยสารกลับส่งผลดีในทางเศรษฐกิจให้กับสำนักพิมพ์เสียอีก

⁵³ สัมภาษณ์ พชร สมุทวณิช, บรรณาธิการบริหาร นิตยสาร Mars, 26 กุมภาพันธ์ 2552

หากมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์จริง สำนักพิมพ์เห็นว่าไม่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักพิมพ์มากนัก หากการให้ความคุ้มครองจะส่งผลให้มีการให้เช่านิตยสารน้อยลง ซึ่งท้ายที่สุดจะทำให้คนอ่านนิตยสารน้อยลง และโฆษณาสินค้าหรือบริการที่ปรากฏอยู่ในนิตยสารได้น้อยลง อย่างไรก็ตาม เจ้าของลิขสิทธิ์ในนิตยสารยังประกอบด้วยผู้สร้างสรรค์ชื่อเขียนในนิตยสารอีกส่วนหนึ่งซึ่งอาจได้รับประโยชน์จากการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม

จากข้อสังเกตถึงผลกระทบและข้อพิจารณาของการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อเจ้าของลิขสิทธิ์และข้อเสนอแนะในบทที่ 4 ที่จะกล่าวต่อไป

2. ผลกระทบจากการให้ช่างานวรรณกรรมต่อผู้ประกอบการ

ด้วยต้นทุนราคาหนังสือโดยทั่วไปค่อนข้างจะมีราคาสูง ซึ่งเป็นข้อพิจารณาอันดับแรกจากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่จะส่งผลให้คนรักการอ่านหนังสือ ดังนั้น ประชาชนจึงหลีกเลี่ยงมาใช้บริการหนังสือเช่าซึ่งเป็นหนทางการเข้าถึงหนังสือโดยมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่ามาก ดังนั้น ความต้องการในตลาดการให้เช่าหนังสือจึงมีสูง

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาถึงการลงทุนที่ผู้ประกอบการให้ช่างานวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นร้านหนังสือเช่า หรือผู้ประกอบการให้เช่าหนังสือโดยส่งถึงที่จะได้รับแล้ว เห็นได้ชัดว่าการให้ช่างานวรรณกรรมมีต้นทุนการประกอบกิจการที่ไม่สูงมาก ประกอบการขั้นตอน และวิธีการประกอบกิจการทำได้โดยง่าย ซึ่งการให้เช่าหนังสือในปัจจุบันมีระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถจัดการกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในปัจจุบัน จึงทำให้มีผู้ที่สนใจก้าวเข้าสู่ธุรกิจการให้ช่างานวรรณกรรมเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้น ในส่วนของผลตอบแทนได้รับนั้นเห็นได้ว่าเป็นผลตอบแทนที่ค่อนข้างดีทีเดียวขึ้นอยู่กับทำเล และจำนวนผู้ใช้บริการหนังสือเช่าประกอบกับการให้ช่างานวรรณกรรม ด้วยต้นทุนซึ่งหากยกตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรม ผู้ประกอบการสามารถจัดซื้อหนังสือมาอย่างถูกลิขสิทธิ์เพียงครั้งเดียวก็สามารถหาประโยชน์จากหนังสือดังกล่าวได้อย่างไม่มีจำกัด ตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการซื้อหนังสือการ์ตูนเล่มละ 45 บาท และนำหนังสือการ์ตูนดังกล่าวออกให้เช่า โดยคิดราคาเช่าเล่มละ 4 บาท เห็นได้ว่าหากนำหนังสือดังกล่าวออกให้เช่าเพียง 11 ครั้ง

ผู้ประกอบการสามารถได้รับต้นทุนการซื้อของหนังสือเล่มดังกล่าวคืน และจะได้กำไรจากการเช่าครั้งต่อไปโดยตลอด และเมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิกในการเช่าหนังสือต่อร้านซึ่งมีจำนวนกว่าหลายร้อยรายจนเป็นหลักพันแล้ว กรณียอมพิจารณาได้ว่าหนังสือ 1 เล่มจะสามารถสร้างกำไรให้แก่ผู้ประกอบการได้มากที่สุดทีเดียว

จากการพิจารณาในเบื้องต้น เห็นได้ว่าการให้เช่างานวรรณกรรม ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการแต่อย่างใด ด้วยการเป็นธุรกิจซึ่งมีต้นทุนไม่สูงมาก ประกอบกับการสร้างรายได้อย่างคุ้มค่า การให้เช่างานวรรณกรรมจึงเป็นช่องทางสร้างรายได้ และเป็นอาชีพซึ่งมีผู้สนใจเป็นอย่างมาก ปัญหาเดียวที่มีสำหรับผู้ประกอบการจากกิจการการให้เช่างานวรรณกรรมนั้นคือ การจะดำเนินธุรกิจอย่างไรให้ประสบความสำเร็จเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หากในอนาคตมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรม ซึ่งส่งผลให้บรรดาผู้ประกอบการให้เช่าหนังสือทั้งหลาย จะนำหนังสือที่ตนซื้ออย่างถูกลิขสิทธิ์ ออกให้เช่าเพื่อประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ได้อีกต่อไปนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการย่อมได้รับผลกระทบจากการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างแน่นนอน และมีข้อพิจารณาในเบื้องต้นซึ่งข้อมูลได้รับการสอบถามจากผู้ประกอบการ⁵⁴ ดังต่อไปนี้

- 1) ราคาเช่าหนังสือจะเพิ่มขึ้นและส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจการให้เช่าหนังสือ ทั้งจำนวนคนเช่าจะลดลง และจำนวนหนังสือที่ผู้เช่าจะเช่าไปอ่านจะลดลงโดยเฉพาะประเภทของหนังสือที่มีค่าเช่าสูง และต้องใช้เวลาอ่านหลายวัน เช่น นวนิยาย หรือพีคเก็ตบุ๊ก จะมีผู้เช่าลดลง
- 2) ผู้ประกอบการจะคัดเลือกหนังสือที่จะนำมาให้เช่า โดยจะคัดเลือกเฉพาะหนังสือที่คิดว่าจะสามารถก่อให้เกิดผลตอบแทนที่คุ้มค่าเท่านั้น ดังนั้นหนังสือที่นำมาให้เช่าจะมีจำนวนลดลง
- 3) จำนวนของผู้ประกอบการจะลดลงทั้งในแง่ของผู้ประกอบการเดิมที่มีอยู่ในตลาดอาจยกเลิกการประกอบธุรกิจเนื่องจากไม่คุ้มค่า และไม่ยอม

⁵⁴ สัมภาษณ์ สรชัย สุขสันต์เจริญ, เจ้าของร้านเช่าหนังสือหนูกหนาน, 2 มีนาคม 2552.

เสี่ยงต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ รวมตลอดถึงผู้ประกอบการใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดย่อมมีจำนวนลดลงตามไปด้วย

- 4) กระบวนการทางกฎหมายในการขอลิขสิทธิ์ในการนำหนังสือออกให้เข้าจะยุ่งยากและซับซ้อนมากเพียงใด ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการและเป็นต้นทุนหนึ่งในการประกอบกิจการ
- 5) ค่าลิขสิทธิ์จะมีการกำหนดอย่างชัดเจนหรือไม่เพียงใด เพราะผู้ประกอบการย่อมพิจารณาถึงต้นทุนของหนังสือที่จะนำออกให้เข้าเป็นสำคัญ และ
- 6) วิธีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จะเป็นอย่างไร เนื่องจากผู้ประกอบการคงไม่ยอมมีภาระในการนำส่งค่าลิขสิทธิ์ให้เจ้าของลิขสิทธิ์ทุกรายเนื่องจากจะเป็นต้นทุนในการประกอบการที่สูงมากทีเดียว

จากข้อสังเกตถึงผลกระทบและข้อพิจารณาของการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบและข้อเสนอแนะในบทที่ 4 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ในเบื้องต้นผู้วิจัยเห็นว่าในการพิจารณาการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรม ผลกระทบต่อผู้ประกอบการควรนำเข้ามาพิจารณาด้วย โดยเฉพาะในส่วนของผลกระทบด้านการจัดการ เนื่องจากการขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ในการนำหนังสือออกให้เข้า และการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์หากไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ย่อมส่งผลให้เกิดความวุ่นวาย และการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาจำนวนมาก สำหรับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถพิจารณาโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของค่าตอบแทนระหว่างผู้ประกอบการและเจ้าของลิขสิทธิ์ได้

บทที่ 3

สิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในต่างประเทศ

ก่อนที่จะมีการกำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ (Rental Right) ในความตกลง TRIPs ในหลาย ๆ ประเทศเริ่มมีการให้ความสำคัญถึงสิทธิในการเผยแพร่งานอันมีลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการให้เช่า อาทิ ในกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา¹ ได้ให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในการเผยแพร่สำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทโสตทัศน์วัสดุของตนสู่สาธารณะโดยการจำหน่าย หรือการโอนกรรมสิทธิ์อย่างอื่น หรือโดยการให้เช่า หรือให้ยืม เป็นต้น หลังจากนั้นจึงมีการผลักดัน และการเจรจาทั้งหลายรอบในการร่างความตกลง TRIPs ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานบางประเภท

สิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า ในปัจจุบันในเวทีระหว่างประเทศ สิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ได้กำหนดอยู่ในความตกลง TRIPs² ซึ่งกำหนดในการให้เช่าดังกล่าวให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ที่จะอนุญาตหรือห้ามการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานลิขสิทธิ์ในงาน (1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) ภาพยนตร์ (รวมถึงโสตทัศน์วัสดุ ตามความหมายที่กำหนดโดยอนุสัญญาเบอร์น) และ (3) สิ่งบันทึกเสียง

นอกเหนือจากที่กำหนดในความตกลง TRIPs ดังที่กล่าวข้างต้น มิได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าสำหรับงานประเภทอื่นนอกเหนือจากงานอันมีลิขสิทธิ์ 4 ประเภท คือ (1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) โสตทัศน์วัสดุ (3) ภาพยนตร์ และ (4) สิ่งบันทึกเสียง ดังนั้น หากมีการให้เช่างานประเภทอื่นผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถกระทำได้โดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่อย่างใด

สำหรับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม นอกเหนือจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งมีการให้ความคุ้มครองไปแล้วนั้น ในระดับของความคุ้มครองระหว่างประเทศไม่ว่าตามอนุสัญญาเบอร์น หรือความตกลง TRIPs ยังไม่ได้มีการกำหนดให้ประเทศสมาชิกให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมแต่อย่างใด

¹ The 1976 U.S. Copyright Act. Article 106 (3) provides and exclusive right to distribute “copies or phonorecords of the copyrighted work to the public by sale or other transfer of ownership, or by rental, lease of lending.”

² TRIPs. Article 11 และ Article 14

แม้ว่าตามอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศจะยังไม่หลักเกณฑ์กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรม แต่ในกลุ่มสหภาพยุโรป และในบางประเทศด้วยเหตุผลบางประการทำให้มีการออกกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรม ซึ่ง ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรมตามร่างกฎหมายของสหภาพยุโรป การคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในประเทศ อังกฤษ และในประเทศญี่ปุ่น เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมในสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรป³ (European Union: EU) โดยคณะกรรมการยุโรป (European Commission) มีภาระหน้าที่ในการเสนอร่างกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายต้นแบบให้กับประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป ในการแก้ไขกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ ร่างกฎหมาย (Directive) ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายในทันที เพียงแต่เป็นแนวทางในการออกกฎหมายเท่านั้น และมีสภาพบังคับต่อประเทศสมาชิกในอันที่จะต้องออกนุ้ตรการกฎหมายภายในของแต่ละประเทศให้ความสอดคล้องกับร่างกฎหมายดังกล่าว

3.1.1 ความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมของสหภาพยุโรป

เดิมในวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ. 1992 สหภาพยุโรปหรือ European Union (EU) ได้มีการกำหนดแนวทางในการออกกฎหมายให้แก่ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าและสิทธิในการให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์เอาไว้ใน Directive

³ ปัจจุบัน สหภาพยุโรป มีสมาชิกจำนวน 27 ประเทศ ประกอบด้วย เบลเยียม ฝรั่งเศส อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร กรีซ โปรตุเกส สเปน เยอรมนี ออสเตรีย ฟินแลนด์ สวีเดนไชปรัส สาธารณรัฐเช็ก เอสโตเนีย ฮังการี ลัตเวีย ลิทัวเนีย มอลตา โปแลนด์ สโลวาเกีย สโลวีเนีย บัลแกเรีย โรมาเนีย

92/100/EEC⁴ on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property ซึ่งได้มีการกำหนดแนวทางในการออกกฎหมายภายในของแต่ละประเทศเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งได้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวอีกหลายครั้ง

อย่างไรก็ดี เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 2006 สหภาพยุโรปได้ออกร่างกฎหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าและสิทธิในการให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์ใหม่ โดยมีผลเป็นอันยกเลิก Directive 92/100/EEC รวมถึงฉบับแก้ไข โดยได้ออกเป็น Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property ในร่างกฎหมายดังกล่าวได้ให้เหตุผลและความจำเป็นในการออกร่างกฎหมายฉบับนี้ที่เป็นอย่างนี้

- 1) การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าและสิทธิในการให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์มีบทบาทสำคัญมากขึ้นสำหรับการคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ นักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง และผู้ผลิตภาพยนตร์ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการละเมิดลิขสิทธิ์⁵
- 2) การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าและสิทธิในการให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างเพียงพอเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน⁶

⁴ โดยหลักการแล้ว Directive ของ EU ไม่ได้เป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับโดยทันทีแต่อย่างไร Directive เป็นเพียงการกำหนดแนวทางในการออกกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปเท่านั้น เพียงแต่ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ต้องอนุวัติการตาม Directive ดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด

⁵ Directive 2006/115/EC. Preamble (2) “Rental and lending of copyright works and the subject matter of related rights protection is playing an increasingly important role in particular for authors, performers and producers of phonograms and films. Piracy is becoming an increasing threat.”

⁶ Directive 2006/115/EC. Preamble (3) “The adequate protection of copyright works and subject matter of related rights protection by rental and lending rights as well as the protection of the subject matter of related rights protection by the fixation right, distribution right, right to broadcast

3) การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเศรษฐกิจ เช่น การหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์รูปแบบใหม่⁷

4) การให้ผลตอบแทนอย่างเพียงพอแก่ผู้สร้างสรรค์ หรือนักแสดงย่อมส่งผลให้เกิดการสร้างสรรคงานใหม่ ๆ รวมถึงการสร้างสรรคสิ่งบันเทิงเสียง และภาพยนตร์ซึ่งมีการลงทุนและมีความเสี่ยงสูง⁸

จากเหตุผลของการออกร่างกฎหมายข้างต้นเห็นได้ชัดว่า สหภาพยุโรปมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิในการให้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยพิจารณาจากสิทธิทางเศรษฐกิจที่เจ้าของลิขสิทธิ์ควรจะได้รับ เพราะมองว่าการคุ้มครองที่เพียงพอจะนำมาซึ่งการสร้างสรรคงานที่จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชาติต่อไป ซึ่งหากพิจารณาถึงประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปแล้ว เห็นได้ว่าส่วนมากเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างเพียงพอ กรณีเหตุผลการพิจารณาการให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวของสหภาพยุโรปอาจนำมาใช้ในการพิจารณาการขยายการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในประเทศไทยได้ต่อไป

and communication to the public can accordingly be considered as being of fundamental importance for the economic and cultural development of the Community.”

⁷ Directive 2006/115/EC. Preamble (4) “Copyright and related rights protection must adapt to new economic developments such as new forms of exploitation.”

⁸ Directive 2006/115/EC. Preamble (5) “The creative and artistic work of authors and performers necessitates an adequate income as a basis for further creative and artistic work, and the investments required particularly for the production of phonograms and films are especially high and risky. The possibility of securing that income and recouping that investment can be effectively guaranteed only through adequate legal protection of the rightholders concerned.”

3.1.2 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมของสหภาพยุโรป

หลักเกณฑ์ที่กำหนดตามร่างกฎหมาย Directive 2006/115/EC ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมมีดังต่อไปนี้

1) ความหมายของการให้เช่า

ตาม Article 2 ได้กำหนดให้คำนิยามของคำว่า “Rental” ไว้โดยให้ความหมายไว้ว่า Article 1 (2) “rental” means “making available for use, for a limited period of time and for direct or indirect economic or commercial advantage” ซึ่งเห็นได้ว่าการเช่าในความหมายดังกล่าวไม่แตกต่างจากการเช่าทรัพย์สินในทางปกติ คือ มีการนำทรัพย์สินออกให้ผู้อื่นได้ใช้สอยโดยมีช่วงระยะเวลาในการใช้สอยอย่างจำกัดและมีการชำระค่าตอบแทนจากการใช้ทรัพย์สินนั้น

2) หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครอง

ใน Directive 2006/115/EC ได้กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ไว้หลายประการ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรมและเกี่ยวข้องกับงานประเภทอื่นโดยเฉพาะ ในที่นี้ จะขออธิบายถึงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม ซึ่งมีหลักการโดยสรุปดังต่อไปนี้

ก. ผู้ที่จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในสิทธิในการให้เช่าและสิทธิในการให้ยืมได้แก่⁹

⁹ Directive 2006/115/EC. Article 3 (1) The exclusive right to authorise or prohibit rental and lending shall belong to the following:

- (a) the author in respect of the original and copies of his work;
- (b) the performer in respect of fixations of his performance;
- (c) the phonogram producer in respect of his phonograms;

1. เจ้าของลิขสิทธิ์สำหรับต้นฉบับหรือสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์
2. นักแสดงสำหรับสื่อบันทึกการแสดง
3. ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงสำหรับสิ่งบันทึกเสียง และ
4. ผู้ผลิตภาพยนตร์สำหรับต้นฉบับหรือสำเนาภาพยนตร์

จากการกำหนดหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองดังกล่าวข้างต้น ได้กำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์แทบทุกประเภทโดยรวมถึงงานวรรณกรรมด้วย อย่างไรก็ตาม การให้ความคุ้มครองดังกล่าวไม่รวมถึงงานประเภทประเภทแบบสถาปัตยกรรม และงานศิลปประยุกต์¹⁰ ดังนั้น ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมทุกประเภทยกเว้นงานแบบสถาปัตยกรรม และงานศิลปประยุกต์ จึงต้องมีการกำหนดให้ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าโดยประเทศสมาชิก

นอกจากนั้น ในร่างกฎหมายดังกล่าว ยังกำหนดให้มีการยกเว้นหลักการสิ้นสิทธิ์ของลิขสิทธิ์ (Exhaustion Doctrine) โดยกำหนดให้สิทธิในการให้เช่าและสิทธิในการให้ยืมจะไม่สิ้นไปโดยการจำหน่ายหรือการเผยแพร่ในลักษณะอื่นใดซึ่งต้นฉบับ หรือสำเนาอันมีลิขสิทธิ์ของงานที่กำหนดให้ได้รับความคุ้มครอง¹¹

ข. สิทธิในการให้เช่าสามารถโอนสิทธิหรืออนุญาตให้ใช้สิทธิโดยการตกลงกันได้¹² ซึ่งหลักเกณฑ์ในข้อนี้ได้สะท้อนถึงความเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจของสิทธิในการให้เช่า

(d) the producer of the first fixation of a film in respect of the original and copies of his film.”

¹⁰ Directive 2006/115/EC. Article 3 (2) “This Directive shall not cover rental and lending rights in relation to buildings and to works of applied art.”

¹¹ Directive 2006/115/EC. Article 1 (2) “The rights referred to in paragraph 1 shall not be exhausted by any sale or other act of distribution of originals and copies of copyright works and other subject matter as set out in Article 3(1).”

¹² Directive 2006/115/EC. Article 3 (3) “The rights referred to in paragraph 1 may be transferred, assigned or subject to the granting of contractual licences.”

ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งได้รับโอนลิขสิทธิ์มาจึงอาจได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างาน
วรรณกรรมได้โดยรับโอนสิทธิในการให้เข้าดังกล่าวมาด้วย

ค. ประเทศสมาชิกอาจกำหนดให้มีข้อจำกัดในการใช้สิทธิในการให้เข้าใน
กรณีดังต่อไปนี้¹³

1. การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง (private use)
2. การใช้งานซึ่งได้ตัดออกมาบางส่วนเพื่อการรายงานเหตุการณ์
ปัจจุบัน (use of short excerpts in connection with the reporting of current events)
3. การบันทึกงานในช่วงระยะเวลาสั้นโดยองค์กรกระจายเสียงเพื่อ
ประโยชน์ในการกระจายเสียง (ephemeral fixation by a broadcasting organization by
means of its own facilities and for its own broadcasts และ
4. การใช้งานเพื่อประโยชน์ในการสอนหรือการวิจัย (use solely
for the purposes of teaching or scientific research)

หากพิจารณาถึงข้อจำกัดข้างต้น จะเห็นได้ว่าข้อจำกัดบางประการไม่
สามารถปรับใช้ได้กับการให้ความคุ้มครองในสิทธิให้เข้าในงานวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัด
เกี่ยวกับการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ผู้วิจัยมีความเห็น การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง
หมายความว่า การให้เข้าที่จำกัดอยู่ในกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความส่วนตัวกันเป็นการเฉพาะ

¹³ Directive 2006/115/EC. Article 10 (1) “Member States may provide for limitations to the
rights referred to in this Chapter in respect of:

- (a) private use;
- (b) use of short excerpts in connection with the reporting of current events;
- (c) ephemeral fixation by a broadcasting organisation by means of its own facilities and for
its own broadcasts;
- (d) use solely for the purposes of teaching or scientific research.”

เช่น การให้เช่าในหมู่เพื่อน หรือระหว่างสมาชิกชมรม¹⁴ ซึ่งอาจจะมีเก็บค่าธรรมเนียมการให้เช่าเล็กน้อย ซึ่งอาจนำมาพิจารณาในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย

นอกจากนั้นการจำกัดสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมยังมีข้อจำกัดทั่วไปโดยกำหนดให้การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะใช้ในกรณีเฉพาะที่การใช้สิทธิไม่ขัดกับการแสวงหาประโยชน์โดยปกติของผู้ทรงสิทธิ และความไม่ชอบธรรมต่อประโยชน์ตามกฎหมายของผู้ทรงสิทธิ¹⁵ ดังนั้น หากการใช้งานอันเป็นเหตุให้เป็นการขัดกับการแสวงหาประโยชน์โดยทั่วไป และก่อให้เกิดความไม่ชอบธรรมต่อประโยชน์ตามกฎหมายที่ผู้ทรงสิทธิควรได้รับ กรณีย่อมไม่สามารถอ้างข้อจำกัดผิดในการใช้งานโดยชอบธรรม (fair use) ได้ หลักการในข้อนี้เป็นหลักการเดียวกันกับการยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 ซึ่งกำหนดให้การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ที่จะถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามข้อยกเว้นที่กำหนดไว้ นั้นจะต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

3.1.3 การบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนการให้เช่างานวรรณกรรมของสหภาพยุโรป

ในการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนการให้เช่างานวรรณกรรมตามร่างกฎหมายของสหภาพยุโรปดังกล่าว ได้กำหนดไว้เป็นหลักการกว้าง ๆ ไว้ดังนี้

1) สิทธิในการได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมสำหรับค่าเช่างานอันมีลิขสิทธิ์นั้น เป็นสิทธิซึ่งผู้สร้างสรรค์ หรือนักแสดง ไม่สามารถสละสิทธิได้¹⁶

¹⁴ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541), หน้า 117.

¹⁵ Directive 2006/115/EC. Article 10 (3) “The limitations referred to in paragraphs 1 and 2 shall be applied only in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the subject matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.”

¹⁶ Directive 2006/115/EC. Article 5 (2) “The right to obtain an equitable remuneration for rental cannot be waived by authors or performers.”

สิทธิในการได้รับค่าตอบแทนซึ่งไม่สามารถสละสิทธิได้นั้น ปัจจุบัน ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของนักแสดง โดยกำหนดในมาตรา 45 ให้ผู้ที่นำสิ่งบันเทิงเสียงการแสดงออกเผยแพร่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า ผู้นั้นมีหน้าที่จ่ายค่าตอบแทนให้แก่นักแสดง ดังนั้น เมื่อกฎหมายบัญญัติให้มีการจ่ายค่าตอบแทน นักแสดงจึงสละสิทธิดังกล่าวไม่ได้ แต่สำหรับสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์นั้น กรณีควรต้องพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการได้รับค่าตอบแทน (right to remuneration) ต่อไป

2) นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน โดยกำหนดให้การบริหารจัดเก็บค่าตอบแทนสิทธิในการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งรวมถึงงานวรรณกรรมอาจมอบความรับผิดชอบในดำเนินการจัดเก็บค่าตอบแทนดังกล่าวให้กับหน่วยงานจัดเก็บค่าตอบแทน (collecting societies) ได้¹⁷

สำหรับประเด็นในการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทน ในประเทศไทยยังมิได้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับองค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนที่ชัดเจน ดังนั้น กรณีนี้จึงต้องพิจารณาว่าควรนำมาปรับใช้กับการจัดเก็บค่าตอบแทนสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาประเด็นดังกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

3.2 การคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมในสหราชอาณาจักร

การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในสหราชอาณาจักรได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และสิทธิบัตร พ.ศ. 2531 หรือชื่อในภาษาอังกฤษคือ Copyright, Design and Patents Act 1988 (CPDA) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ต่องานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นหลังวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2532 เท่านั้น

¹⁷ Directive 2006/115/EC. Article 5 (3) "The administration of this right to obtain an equitable remuneration may be entrusted to collecting societies representing authors or performers."

กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักรดังกล่าวในปัจจุบันมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งครอบคลุมถึงงานวรรณกรรมด้วย ซึ่งมีที่มาและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าซึ่งมีประวัติความเป็นมา และหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองดังกล่าวต่อไป

3.2.1 ความเป็นมาของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในสหราชอาณาจักร

ตามที่ร่างกฎหมายของสหภาพยุโรปได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม และโดยที่สหราชอาณาจักรเป็นหนึ่งในสมาชิกของสหภาพยุโรป สหราชอาณาจักรจึงมีพันธะกรณีที่จะอนุวัติการกฎหมายลิขสิทธิ์ภายในของตนให้มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ซึ่งสหภาพยุโรปได้จัดทำร่างกฎหมายขึ้น

ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้ว เมื่อ 19 พฤศจิกายน ค.ศ. 1992 สหภาพยุโรปหรือ European Union (EU) ได้มีการกำหนดแนวทางในการออกกฎหมายให้แก่ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าและสิทธิในการให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์เอาไว้ใน Directive 92/100/EEC¹⁸ on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property ซึ่งได้มีการกำหนดแนวทางในการออกกฎหมายภายในของแต่ละประเทศเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ และในปัจจุบันมีการยกเลิก Directive 92/100/EEC ไปแล้วตาม Directive 2006/115/EC แต่หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมตาม Directive 2006/115/EC มีความสอดคล้องกับร่างกฎหมายเดิม ดังนั้น จึงสามารถพิจารณาหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมตามข้อ 3.1 ข้างต้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุวัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับแนวทางของสหภาพยุโรปดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1996 สหราชอาณาจักรจึงมีการออกกฎหมายเพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติ

¹⁸ โดยหลักการแล้ว Directive ของ EU ไม่ได้เป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับโดยทันทีแต่อย่างใด Directive เป็นเพียงการกำหนดแนวทางในการออกกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปเท่านั้น เพียงแต่ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ต้องอนุวัติการตาม Directive ดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด

ลิขสิทธิ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และสิทธิบัตร พ.ศ. 2531 (CDPA) คือ The Copyrights and Related Rights Regulations 1996 โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม Directive 92/100/EEC ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักรได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมไว้ดังที่จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

3.2.2 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมในสหราชอาณาจักร

สิทธิในการให้เข้างานอันมีลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักรได้รับการบัญญัติในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และสิทธิบัตร พ.ศ. 2531 (CDPA) ซึ่งได้รับการแก้ไขโดย The Copyrights and Related Rights Regulations 1996 เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1996 โดยที่เป็นการอนุวัติการให้เป็นไปตาม Directive 92/100/EEC ซึ่งกำหนดการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าและสิทธิในการให้ยืมในงานวรรณกรรม งานดนตรีกรรม และงานนาฏกรรมทุกประเภท และงานศิลปกรรมบางประเภท¹⁹ ซึ่งการขยายการคุ้มครองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมมีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังต่อไปนี้

1) การขยายสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม

แต่เดิมใน CPDA ได้กำหนดสิทธิในทางเศรษฐกิจของเจ้าของลิขสิทธิ์ (owner of copyright) ไว้ใน Article 16 (1) ซึ่งให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวไว้ 5 ประเภท ได้แก่

- ก. สิทธิในการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์
- ข. สิทธิในการทำสำเนางานออกเผยแพร่สู่สาธารณชน
- ค. สิทธิในการนำเสนอ นำออกแสดง หรือถ่ายทอดงานสู่สาธารณชน
- ง. สิทธิในการเผยแพร่งานสู่สาธารณชน และ
- จ. สิทธิในการดัดแปลงงานหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดข้างต้นแก่งานที่ได้รับการดัดแปลง

¹⁹ Please see the Explanatory Note to the Copyright and Related Rights Regulation 1996

โดยผลของการแก้ไขกฎหมายในปี 1996 กฎหมาย CPDA ใน Article 16 (1) ได้เพิ่มสิทธิแต่เพียงผู้เดียวให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์อีกหนึ่งประการ ได้แก่ สิทธิในการให้เช่า หรือให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์แก่สาธารณชน²⁰ ข้อสังเกตในการขยายความคุ้มครองดังกล่าวเห็นได้ว่าเป็นการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมโดยไม่จำกัดประเภท ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมทุกประเภทจึงได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติดังกล่าว

นอกจากนั้น ใน Article 18 A (1)²¹ ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์การละเมิดลิขสิทธิ์เพิ่มเติมแก่การให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งรวมถึงงานวรรณกรรม โดยกำหนดให้การให้เช่าแก่สาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับงานประเภท

²⁰ CDPA. Article 16 (1) "The owner of the copyright in a work has, in accordance with the following provisions of this Chapter, the exclusive right to do the following acts in the United Kingdom-

- (a) to copy the work (see section 17);
- (b) to issue copies of the work to the public (see section 18);
- (ba) to rent or lend the work to the public (see section 18A);
- (c) to perform, show or play the work in public (see section 19);
- (d) to communicate the work to the public (see section 20);
- (e) to make an adaptation of the work or do any of the above in relation to an adaptation (see section 21); and those acts are referred to in this Part as the "acts restricted by the copyright"

²¹ CDPA. Article 18A (1) "The rental or lending of copies of the work to the public is an act restricted by the copyright in

- (a) a literary, dramatic or musical work,
- (b) an artistic work, other than—
 - (i) a work of architecture in the form of a building or a model for a building, or
 - (ii) a work of applied art, or
- (c) a film or a sound recording."

- 1) งานวรรณกรรม นาฏกรรม หรือดนตรีกรรม
- 2) งานศิลปะ นอกเหนือจากงานสถาปัตยกรรมในรูปของการออกแบบตึกหรือศิลปะประยุกต์
- 3) ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียง

สำหรับความหมายของ “การเช่า” ในกฎหมายดังกล่าว Article 18A (2)²² กำหนดความหมายไว้ให้หมายความถึง การทำสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ในการนำออกให้ใช้สอยตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งจะคืนหรืออาจคืนงานดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการได้รับค่าตอบแทนไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อม และให้ความหมายของ “สิทธิในการให้เช่า” ไว้ใน Article 178²³ ว่าหมายถึง สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะอนุญาตหรือห้ามให้มีการเช่าสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ของตน

จากหลักกฎหมายข้างต้นเห็นได้ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักรได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมไว้อย่างกว้าง โดยให้ถือว่าเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์เพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่ง โดยมีได้มีหลักเกณฑ์เฉพาะเจาะจงแต่อย่างไร ทั้งนี้ เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการออกกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมนั้น เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางซึ่งกำหนดโดยสหภาพยุโรป

กฎหมายของสหราชอาณาจักรมิได้แยกประเภทของงานวรรณกรรมที่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าไว้แต่อย่างใด เพียงแต่กำหนดในลักษณะกว้างไว้ว่าสิทธิในการให้เช่านั้นครอบคลุมถึงงานวรรณกรรมด้วย ดังนั้น งานวรรณกรรมตามที่กำหนดในกฎหมายดังกล่าวจึง

²² CDPA. Article 18 A (2) (a) "rental" means making a copy of the work available for use, on terms that it will or may be returned, for direct or indirect economic or commercial advantage."

²³ CDPA. Article 178 (minor definition) "rental right" means the right of a copyright owner to authorise or prohibit the rental of copies of the work"

ได้รับการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าทั้งหมด ซึ่งใน Article 3²⁴ ของกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้ งานวรรณกรรมหมายถึง งานใด ๆ นอกเหนือจากงานนาฏกรรม และดนตรีกรรม ที่ถ่ายทอดโดยการเขียน การพูด หรือการขับร้อง ทั้งนี้ ให้รวมถึง ตาราง หรือการรวบรวม และโปรแกรม คอมพิวเตอร์ด้วย

2) อายุในการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม

กฎหมาย CDPA มิได้มีการกำหนดอายุในการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมไว้เป็นกรณีพิเศษ ดังนั้น จึงต้องพิจารณาเป็นประเภทของงาน ซึ่งงานวรรณกรรมมีอายุการคุ้มครอง 70 ปีนับจากวันสิ้นปีของปีที่ผู้สร้างสรรค์ตาย ในกรณีที่ไม่มีใครเป็นผู้สร้างสรรค์ ให้งานวรรณกรรมมีอายุการคุ้มครอง 70 ปีนับจากวันสิ้นปีของปีที่ได้มีการสร้างสรรค์งานนั้น หรือในกรณีที่มีการเผยแพร่สู่สาธารณชนให้งานวรรณกรรมมีอายุการคุ้มครอง 70 ปีนับจากวันสิ้นปีของปีที่ได้มีการเผยแพร่สู่สาธารณชนนั้น²⁵

3) ข้อจำกัดสิทธิในการใช้สิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม

สำหรับการให้เข้างานวรรณกรรมมิได้มีการบัญญัติในกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมเป็นกรณีเฉพาะเพิ่มเติมแต่อย่างใด ดังนั้น ข้อจำกัดสิทธิสำหรับลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมจึงนำมาใช้กับกรณีสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมด้วย ซึ่งหลักเกณฑ์ของข้อจำกัดสิทธิในการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมได้มีลักษณะดังต่อไปนี้²⁶

²⁴ CDPA. Article 3 (1) “literary work” means any work, other than a dramatic or musical work, which is written, spoken or sung, and accordingly includes—

(a) a table or compilation, and

(b) a computer program”

²⁵ CDPA. Article 12.

²⁶ CDPA. Article 29-31.

1. ใช้อย่างเป็นทางการเพื่อวัตถุประสงค์ในการค้นคว้าศึกษาวิจัย หรือการใช้ส่วนบุคคล

ข้อจำกัดสิทธิในข้อนี้ สามารถปรับใช้กับการให้เข้าที่จำกัดอยู่ในกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความส่วนตัวกันเป็นการเฉพาะ เช่น การให้เข้าในหมู่เพื่อน ดังที่ได้กล่าวในข้อจำกัดสิทธิของสิทธิในการให้เข้าของสหภาพยุโรปเช่นกัน

2. การทำซ้ำ หรือการให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์โดยห้องสมุด
3. การให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษา

ข้อจำกัดสิทธิในข้อ 2) และข้อ 3) ข้างต้น เป็นการกำหนดเพื่อความชัดเจนว่าสิทธิในการให้เข้าของเจ้าของลิขสิทธิ์นั้นไม่รวมถึงการให้เข้าหรือให้ยืมโดยห้องสมุดสาธารณะซึ่งอาจจะมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากการให้ยืมหนังสือ เนื่องจากแต่เดิมรัฐบาลอังกฤษเคยตีความบทบัญญัติในกฎหมาย CPDA ว่าสิทธิในการเข้าของเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีเหนือกิจกรรมการเข้าทุกประเภท รวมทั้งการให้เข้าและการให้ยืมโดยห้องสมุดสาธารณะด้วย ไม่ว่าจะมีความคืบหน้าหรือไม่ก็ตาม ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลอังกฤษได้ยกเลิกการตีความกฎหมายดังกล่าวซึ่งเคยปรากฏอยู่ใน CDPA, Schedule 7, paras. 6 และ 8 แล้ว

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัดการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวข้างต้น กฎหมาย CDPA ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้งานอย่างเป็นทางการเพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษของสิทธิในการให้ยืมงานวรรณกรรม ซึ่งเกี่ยวกับ การให้ยืมงานที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา และการให้ยืมงานโดยห้องสมุด ซึ่งหากพิจารณาถึงกฎหมายดังกล่าวแล้ว ความจำเป็นที่ต้องกำหนดข้อจำกัดสิทธิในลักษณะดังกล่าวเนื่องด้วยกฎหมายดังกล่าวมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ยืมงานวรรณกรรมด้วย ซึ่งหากไม่มีข้อจำกัดดังกล่าว การดำเนินการของห้องสมุด รวมถึงการเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ในห้องสมุดย่อมถูกจำกัดลง ซึ่งมีใช้วัตถุประสงค์ของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ดังกล่าว ข้อสังเกตในข้อนี้ หากพิจารณาถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยซึ่งปัจจุบันมีการให้ความคุ้มครองเฉพาะสิทธิในการให้เข้าแล้ว กรณีอาจมีผู้พิจารณาการให้ยืมงานบางประการเป็นการให้เข้าซึ่งได้รับความคุ้มครองได้ ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการป้องกันการตีความดังกล่าว การจะกำหนดกิจการเกี่ยวกับการศึกษา หรือห้องสมุดให้ชัดเจน ว่าไม่หมายความถึงการให้เข้าในทุกกรณีย่อมช่วยในการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ หากต่อไปมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการ

ให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย

4) การโอนสิทธิ และการอนุญาตให้ใช้สิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม

กฎหมาย CDPA มิได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการโอนสิทธิหรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิเพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษ ดังนั้น สิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมซึ่งถือเป็นสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่งย่อมโอนให้แก่กันได้โดยทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้โอนเป็นสำคัญ²⁷

ส่วนการอนุญาตให้ใช้สิทธิสำหรับสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมกรณีมิได้มีการบัญญัติเป็นกรณีพิเศษเช่นกัน ดังนั้น การอนุญาตให้ใช้สิทธิในการให้ช่างานจึงสามารถกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ทั้งนี้ การอนุญาตให้ใช้สิทธิแบบเด็ดขาด (exclusive right) จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนการอนุญาตเป็นลายลักษณ์

²⁷ CDPA. Article 90 “(1) Assignment and licences: Copyright is transmissible by assignment, by testamentary disposition or by operation of law, as personal or moveable property.

(2) An assignment or other transmission of copyright may be partial, that is, limited so as to apply-

(a) to one or more, but not all, of the things the copyright owner has the exclusive right to do;

(b) to part, but not the whole, of the period for which the copyright is to subsist.”

(3) An assignment of copyright is not effective unless it is in writing signed by or on behalf of the assignor.

(4) A licence granted by a copyright owner is binding on every successor in title to his interest in the copyright, except a purchaser in good faith for valuable consideration and without notice (actual or constructive) of the licence or a person deriving title from such a purchaser; and references in this Part to doing anything with, or without, the licence of the copyright owner shall be construed accordingly.”

อักษรแล้วเท่านั้น²⁸

3.2.3 การบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนการให้ใช้งานวรรณกรรมในสหราชอาณาจักร

การบริหารจัดการดูแลสิทธิประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ (authors) และสำนักพิมพ์ (publishers) นั้น มีสมาคมให้การดูแลประโยชน์ที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ให้แก่สมาชิกซึ่งมี 2 สมาคมหลัก ได้แก่ The Authors Licensing and Collecting Society (ALCS) ซึ่งจัดตั้งโดยผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรม และ The Publishers Licensing Society (PLS) จัดตั้งโดยกลุ่มสำนักพิมพ์ โดยทั้งสองสมาคมได้ร่วมกันจัดตั้ง The Copyright Licensing Agency Ltd. (CLA) ซึ่งเป็นองค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ โดยมีหน้าที่หลักในการจัดเก็บค่าตอบแทนในการทำใช้งานวรรณกรรม แต่ด้วยผลของการแก้ไขกฎหมายโดยการเพิ่มความคุ้มครองให้แก่สิทธิในการใช้งานวรรณกรรม ดังนั้น ทั้งสองสมาคมจึงมีหน้าที่ดูแลสิทธิประโยชน์ตอบแทนให้แก่สมาชิกสำหรับการให้ใช้งานวรรณกรรมด้วย

ในการดูแลสิทธิประโยชน์นั้น เจ้าของลิขสิทธิ์จะต้องสมัครสมาชิกกับทางสมาคม และดำเนินการมอบอำนาจให้กับสมาคมในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ทั้งนี้สมาคมจะจัดทำแผนงานอนุญาต (licence scheme) ซึ่งจัดประเภทของกรณีต่าง ๆ ที่สมาคมจะให้อนุญาตและเก็บค่าใช้สิทธิ โดยการตั้งข้อกำหนดและเงื่อนไขจะขึ้นอยู่กับการให้อนุญาตสำหรับงานประเภทนั้น ๆ

เมื่อสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิจากผู้ใช้แล้ว สมาคมจะจ่ายค่าใช้สิทธิดังกล่าวให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ สมาคมยังมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนและควบคุมและควบคุมผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ได้ โดยผลดีของการที่เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นสมาชิกของสมาคมคือประหยัดค่าใช้จ่าย และการที่สมาคมมีแผนงานอนุญาต ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์อันแท้จริงที่ควรจะได้รับจากสิทธิของเขา

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจของสมาคมในทางไม่ชอบตาม

²⁸ CDPA. Article 92 "In this Part an "exclusive licence" means a licence in writing signed by or on behalf of the copyright owner authorising the licensee to the exclusion of all other persons, including the person granting the licence, to exercise a right which would otherwise be exercisable exclusively by the copyright owner."

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และสิทธิบัตร พ.ศ. 2531 (CDPA) ได้มีการกำหนดให้มีการจัดตั้ง Copyright Tribunal โดยมีอำนาจในการกำหนดค่าตอบแทนการใช้ลิขสิทธิ์ และครอบคลุมถึงการพิจารณาแผนงานอนุญาต (licencing scheme) ต่าง ๆ ซึ่งดำเนินโดยสมาคมอนุญาต (licence body) หรือที่เรียกว่า สมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิ โดย Copyright Tribunal จะมีอำนาจในการทำคำสั่งยืนยัน หรือเปลี่ยนแปลงแผนงานอนุญาตได้²⁹ ซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ที่จะอยู่ในแผนงานอนุญาตได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมใน Article 117 โดยให้ใช้บังคับแก่การให้เช่าหรือการให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์ด้วย³⁰ และ The Copyrights and Related

²⁹ CDPA. Article 118 “Reference of proposed licensing scheme to tribunal.

(1) The terms of a licensing scheme proposed to be operated by a licensing body may be referred to the Copyright Tribunal by an organisation claiming to be representative of persons claiming that they require licences in cases of a description to which the scheme would apply, either generally or in relation to any description of case.

(2) The Tribunal shall first decide whether to entertain the reference, and may decline to do so on the ground that the reference is premature.

(3) If the Tribunal decides to entertain the reference it shall consider the matter referred and make such order, either confirming or varying the proposed scheme, either generally or so far as it relates to cases of the description to which the reference relates, as the Tribunal may determine to be reasonable in the circumstances.

(4) The order may be made so as to be in force indefinitely or for such period as the Tribunal may determine. ”

³⁰ CDPA. Article 117 “Articles 118 to 123 (references and applications with respect to licensing schemes) apply to licensing schemes which are operated by licensing bodies and cover works of more than one author, so far as they relate to licences for--

(a) copying the work,

(b) rental or lending of copies of the work to the public,

(c) performing, showing or playing the work in public, or

Rights Regulations 1996 ได้แก้ไข CDPA ในมาตรา 133 ให้อำนาจ Copyright Tribunal เข้ามาพิจารณาค่าตอบแทนที่เหมาะสมสำหรับการอนุญาตให้ใช้สิทธิเกี่ยวกับสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งรวมถึงงานวรรณกรรมด้วย³¹

ดังนั้น โดยสรุปการบริหารจัดเก็บค่าสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมในสหราชอาณาจักรจะกระทำโดยเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถสมัครเป็นสมาชิกของสมาคมอนุญาตซึ่งมีการจัดทำแผนงานอนุญาตขึ้นเพื่อใช้ในการจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะมอบอำนาจให้แก่สมาคมดังกล่าวเพื่อใช้สิทธินั้น แต่อย่างไรก็ตาม ในการจัดทำแผนงานอนุญาตของสมาคมนั้น Copyright Tribunal มีอำนาจเข้ามาพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกำหนดค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมได้

3.3 การคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่น

ในช่วง ค.ศ. 1868 -1912 ประเทศญี่ปุ่นยังไม่มี การคุ้มครองความคิดของผู้สร้างสรรค์ มีแต่เพียงการออกประกาศกฎข้อบังคับเพื่อควบคุมเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ควบคุมการโฆษณา ควบคุมบทประพันธ์ทางนาฏกรรมและดนตรีกรรม และควบคุมงานภาพถ่าย ซึ่งประกาศคำสั่งต่าง ๆ ดังกล่าวถือเสมือนเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม เมื่อประเทศญี่ปุ่นมีความ

(d) communicating the work to the public;

and references in those sections to a licensing scheme shall be construed accordingly.”

³¹ CDPA. Article 133 (1) “In considering what charges should be paid for a licence—

(a) on a reference or application under this Chapter relating to licences for the rental or lending of copies of a work, or

(b) on an application under section 142 (royalty or other sum payable for lending of certain works), the Copyright Tribunal shall take into account any reasonable payments which the owner of the copyright in the work is liable to make in consequence of the granting of the licence, or of the acts authorised by the licence, to owners of copyright in works included in that work.”

เจริญก้าวหน้าโดยเฉพาะในทางเทคโนโลยี ประเทศญี่ปุ่นจึงประสงค์ที่จะได้รับความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม โดยจะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์น (Berne Convention) และอนุสัญญาปารีส (Paris Convention) ประเทศญี่ปุ่นจึงได้ร่างกฎหมายลิขสิทธิ์ขึ้น ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการคือ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1899 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์น จนในที่สุดกฎหมายฉบับนี้เป็นที่ยอมรับ และประเทศญี่ปุ่นได้รับเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นในที่สุด

หลังจากการออกกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1899 ประเทศญี่ปุ่นมีความจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ด้วยผลพวงของสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งญี่ปุ่นไม่อาจให้ความคุ้มครองในระดับเดิมได้ ทั้งนี้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศญี่ปุ่นได้แก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิใหม่ ๆ ตามแนวความคิดของนานาประเทศ และรวมบทบัญญัติพิเศษซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชาวญี่ปุ่น ซึ่งมีหลักพื้นฐาน คือ เพื่อส่งเสริมให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ ทำให้สิทธิข้างเคียงมีความมั่นคงขึ้น พิจารณาการตัดดวงผลประโยชน์อย่างยุติธรรมจากผลผลิตทางวัฒนธรรม และเป็นหลักประกันการให้ความช่วยเหลือการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ประเทศญี่ปุ่นจึงได้ออกกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ซึ่งเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน³² และได้มีการปรับปรุงมาเป็นลำดับ

3.3.1 ความเป็นมาของการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่น

เดิมกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ของประเทศญี่ปุ่นได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ทุกประเภท โดยการให้ความคุ้มครองสิทธิการเช่านั้นหมายความรวมอยู่ในสิทธิในการให้ยืม (right of lending) ซึ่งบัญญัติใน กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 Article 26 ter. “The author shall have the exclusive right to offer his work (except a cinematographic work) to the public by lending copies of the work (excluding copies of a cinematographic work in the case of a work reproduced in the cinematographic work)” ซึ่งหากพิจารณาในกรณีดังกล่าวแล้ว งานวรรณกรรมควรจะได้รับคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าแล้ว อย่างไรก็ตาม ในบทเฉพาะกาลของกฎหมายดังกล่าว ได้กำหนดมิให้นำบทบัญญัติ Article 26 ter. มาใช้บังคับกับงาน

³² Edward W.Ploman and L.Clark Hamilton, Copyright Intellectual Property in the Information Age, p. 135-136.

วรรณกรรมประเภทหนังสือ กับนิตยสาร โดยเฉพาะกาลดังกล่าว บัญญัติอยู่ใน Supplementary Provision Article 4 bis ซึ่งบัญญัติว่า “The provision of Articles 26 ter of the new Law shall not apply for the time being to the lending of books or magazines (excluding those consisting mainly of music).” ดังนั้น ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 2004 ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมประเภทหนังสือ กับนิตยสารจึงไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานของตน

เหตุผลที่มีการยกเว้นไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิให้งานสำหรับงานวรรณกรรมประเภทหนังสือ กับนิตยสารนั้น เพราะว่าในยุคสมัยเอโดะ (Edo era) มีความจำเป็นต้องคุ้มครองกิจการให้ยืมหนังสือซึ่งมีขนาดเล็ก และอีกเหตุผลหนึ่งคือจำนวนการให้ยืมหนังสือไม่ได้มีจำนวนมากมาจนกระทั่งกระเทือนถึงการประกอบธุรกิจของสำนักพิมพ์แต่อย่างใด³³ ทั้งนี้ การคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าของประเทศญี่ปุ่นอยู่ในความหมายของสิทธิในการให้ยืม (Right of Lending)

ต่อมาวิวัฒนาการการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่นเกิดขึ้นจากพัฒนาการของธุรกิจหนังสือซึ่งส่งผลให้ต้องมีการพิจารณาถึงข้อยกเว้นในบทเฉพาะการดังกล่าวขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อพิจารณาถึงภาพรวมธุรกิจสิ่งพิมพ์ในประเทศญี่ปุ่นในช่วงที่มีการผลักดันให้มีการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมนั้น จำนวนสำนักพิมพ์ในประเทศญี่ปุ่นมีประมาณ 4,200 สำนักพิมพ์ ซึ่งต่อปีมีการตีพิมพ์หนังสือซึ่งคิดเป็นมูลค่าทางการตลาดถึง 2 ล้านล้านเยน หนังสือประเภทนิตยสารและหนังสือการ์ตูนเป็นส่วนสำคัญในธุรกิจการพิมพ์ดังกล่าว³⁴

ในปัจจุบันยอดการจำหน่ายลดลงอย่างต่อเนื่องในขณะที่ช่องทางเข้าถึงหนังสือในทางอื่นกลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่างเช่น การยืมหนังสือจากห้องสมุด การจำหน่ายหนังสือใช้แล้ว (secondhand book) ธุรกิจร้านอ่านหนังสือการ์ตูน (comic cafes) และร้านเช่าหนังสือจำนวนมาก เป็นต้น ดังนั้น ยิ่งหนังสือถูกใช้จำนวนครั้งมากเท่าไร ยอดรายได้ที่สำนักพิมพ์จะได้รับ

³³ Japan Book Publishers Association, *An Introduction to Publishing in Japan 2006-2007*, (2006), p. 13.

³⁴ *Ibid.*, p. 9.

ยอมตกลงไปเท่านั้น³⁵ โดยในปี 2004 ยอดขายหนังสือการ์ตูนและนิตยสารในประเทศญี่ปุ่นตกลงจากปี 2003 ในอัตราร้อยละ 2.1 ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงิน 504.7 พันล้านเยน ซึ่งเหตุผลส่วนใหญ่เกิดจากร้านเช่าหนังสือ และร้านขายหนังสือมือสอง³⁶

จากจำนวนร้านเช่าหนังสือที่มีจำนวนมากขึ้น ประกอบกับการซื้อหนังสือจำนวนมากของร้านเช่าที่หาซื้อได้ในราคาถูก ส่งผลกระทบต่อรายได้ที่เจ้าของลิขสิทธิ์และสำนักพิมพ์ควรจะได้รับมีจำนวนลดลงอย่างเป็นนัยสำคัญ ในช่วงปี ค.ศ. 2001 กลุ่มเจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือและสำนักพิมพ์ได้ร่วมมือกันผลักดันให้เกิดการพิจารณาถึงปัญหาดังกล่าว โดย the Deliberation Group of the Copyright Council ได้พิจารณาถึงปัญหาดังกล่าว และผลักดันให้เกิดการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์โดยยกเลิกข้อยกเว้น และให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่า (อยู่ในความหมายของสิทธิในการให้ยืม lending right) งานวรรณกรรมประเภทหนังสือ และนิตยสาร ในปี ค.ศ. 2004

3.3.2 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่น

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นแต่เดิมมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์เกือบทุกประเภท โดยมีการบัญญัติให้ยกเว้นสิทธิในการให้เช่าดังกล่าวกับงานวรรณกรรมประเภท หนังสือ และนิตยสาร โดยกำหนดเป็นบทเฉพาะกาลเพื่อไม่ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้เช่ามาใช้กับงานวรรณกรรมประเภท หนังสือ และนิตยสาร

1) การขยายสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม

ในปี 2004 โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการออก Law No.92, of 2004³⁷ เพื่อกำหนดให้บทเฉพาะการ Article 4 bis นั้นสิ้นผล และ

³⁵ Ibid, p. 12.

³⁶ JETRO, *Japan Economic Monthly*, (July 2005), p. 5.

³⁷ Law No.92, of 2004. Article 4 “The provision of Article 4 bis of the Supplementary Provisions of the Copyright Law before amendment shall be effective, after the enforcement of this Law, with respect to the lending of books or magazines (excluding those consisting mainly of music)

กำหนดให้งานวรรณกรรมประเภทหนังสือ และนิตยสารได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าตั้งแต่วันที่แรกของเดือนถัดจากเดือนที่มีการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งกฎหมายได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2005

เนื่องด้วย การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่นเป็นหลักการเดิมซึ่งมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าประเภทอื่นไว้แล้ว การขยายความคุ้มครองจึงกระทำเพียงการเพิ่มประเภทของงานที่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่า ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมของประเทศญี่ปุ่น จึงสามารถใช้หลักเกณฑ์เดิมซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ไว้แล้ว

กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น โดยกำหนดหลักเกณฑ์อย่างกว้างใน Article 26 ter.³⁸ ซึ่งกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์ (ยกเว้นงานเกี่ยวกับภาพยนตร์) แก่สาธารณชน

คำว่า “การให้ยืม” ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นได้ให้ความหมายว่าการให้ยืมรวมถึงการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดการให้ใช้สอยงานไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใดหรือโดยวิธีใด³⁹ ดังนั้น การให้ยืมจึงหมายความรวมถึงการให้เช่าด้วย กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นจึงให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ในการนำงานของตนออกให้เช่าแก่บุคคลอื่น ซึ่งรวมตลอดถึงงานวรรณกรรมด้วย

which have been possessed for lending to the public at the first day of the month after next to the month of promulgation of this Law.”

³⁸ 1970 Japanese Copyright Law. Article 26 ter. “The author shall have the exclusive right to offer his work (except a cinematographic work) to the public by lending copies of the work (excluding copies of a cinematographic work in the case of a work reproduced in the cinematographic work).”

³⁹ 1970 Japanese Copyright Law. Article 2 "lending" includes any kind of similar acts of making acquire an authority to use, whatever may be their purpose or means.

จากหลักกฎหมายข้างต้นเห็นได้ว่า กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมิได้แยกประเภทของงานวรรณกรรมที่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าไว้แต่อย่างใด เพียงแต่กำหนดในลักษณะกว้างไว้ว่าสิทธิในการให้เข้านั้นครอบคลุมถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ทุกประเภท ซึ่งหมายความรวมถึงงานวรรณกรรมด้วย ดังนั้น งานวรรณกรรมตามที่กำหนดในกฎหมายดังกล่าวจึงได้รับการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าทั้งหมด

“งานวรรณกรรม” ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น หมายความว่า งานซึ่งได้ถ่ายทอดผ่านระบบของภาษา ซึ่งรวมถึง นวนิยาย บทละคร บทความ ข้อเขียนต่าง ๆ รวมถึงตลอดถึงงานในรูปของการแสดงออกโดยวาจา เช่น การเล่าเรื่องการ์ตูน บทพูดของการ์ตูน และรวมถึงงานที่ได้รับการสร้างสรรค์ในรูปของงานนิพนธ์ ดังนั้น เห็นได้ชัดว่า งานวรรณกรรม ที่ได้รับความคุ้มครองคือหนังสือทุกประเภท

2) อายุในการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม

กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นมิได้มีการกำหนดอายุในการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมไว้เป็นกรณีพิเศษเช่นเดียวกับกรณีของประเทศอังกฤษ ดังนั้น จึงต้องพิจารณาเป็นประเภทของงาน ซึ่งงานวรรณกรรมมีอายุการคุ้มครอง 50 ปีนับจากวันที่ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมตาย ดังนั้น สิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมจึงสิ้นอายุเมื่อสิ้น 50 ปีนับจากวันที่ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมตายเช่นกัน

3) ข้อจำกัดสิทธิในการใช้สิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม

ข้อจำกัดสิทธิในการใช้สิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมนั้น มีข้อสำคัญประการหนึ่ง⁴⁰ คือ การให้ยืมงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่มีค่าตอบแทนโดยอยู่บนหลักการใช้เป็นการส่วนตัว หรือการให้ยืมงานโดยห้องสมุดไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ จากข้อจำกัดสิทธิดังกล่าว เห็นได้

⁴⁰ 1970 Japanese Copyright Law. Article 38 (4) “It shall be permissible to offer to the public a work (except a cinematographic work) already made public, by lending copies of the work (excluding copies of a cinematographic work in the case of a work reproduced in the cinematographic work) for non-profit-making purposes and without charging any fees to borrowers of such copies.”

ว่า กฎหมายมุ่งหมายที่จะควบคุมการให้ช่างานอันมีลิขสิทธิ์เป็นสำคัญ

นอกจากนั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นยังมีการบัญญัติถึงข้อจำกัดสิทธิทั่วไปสำหรับลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมจึงนำมาใช้กับกรณีสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมด้วย ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อจำกัดสิทธิดังต่อไปนี้ อาจนำมาใช้กับกรณีการคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมได้ คือ การใช้งานลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์ส่วนตัว หรือเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อครอบครัวหรือญาติสนิท

4) การโอนสิทธิ และการอนุญาตให้ใช้สิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม

เนื่องจากสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมเป็นสิทธิที่ให้แก่ผู้สร้างสรรค์งาน ดังนั้น การโอนสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมซึ่งถือเป็นสิทธิของผู้สร้างสรรค์งาน ซึ่งจะโอนให้แก่กันไม่ได้เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้สร้างสรรค์โดยทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนแจ้งการโอนกับ Agency for Cultural Affairs เพื่อให้ความคุ้มครองและผูกพันผู้รับโอน⁴¹

ส่วนการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นในกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดไว้ให้สามารถกระทำได้ แต่ไม่ได้กำหนดแบบ หรือการจดทะเบียนไว้แต่อย่างใด⁴²

3.3.3 การบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนการให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่น

การบริหารจัดการเก็บค่าใช้สิทธิ โดยปกติแล้วจะดำเนินการโดยองค์การบริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิ และการให้อนุญาตในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งในปัจจุบัน มีตัวอย่างเช่น สมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับนักแสดง หรือสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิสำหรับผู้ผลิตงานโสตทัศนภาพ เป็นต้น

สำหรับการบริหารจัดการเก็บค่าใช้สิทธิสำหรับการให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศญี่ปุ่น นั้น เกิดขึ้นจากการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ในปี ค.ศ. 2004 ข้างต้น และในปีเดียวกันองค์กรสำนักพิมพ์

⁴¹ 1970 Japanese Copyright Law. Article 63 (3) "The right of exploitation thus authorized may not be transferred without the consent of the copyright owner."

⁴² 1970 Japanese Copyright Law. Article 63 (1) "The copyright owner may grant another person authorization to exploit the work."

และผู้ประพันธ์ (the Publishers and Author's Organizations) ได้จัดตั้ง “ศูนย์บริหารสิทธิในการให้เช่าสำหรับสิ่งพิมพ์” (the Rental Rights Administration Center for Publication: RRAC) ตั้งอยู่ในกรุงโตเกียว โดยหน่วยงานนี้ตั้งขึ้นมาโดยมีหน้าที่หลักในการบริหารและจัดเก็บค่าตอบแทนจากการให้เช่าสิ่งพิมพ์ ซึ่งการจัดตั้งหน่วยงานนี้เพื่อตอบสนองปัญหาจากร้านเช่าหนังสือที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน

รูปแบบการบริหารจัดการค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์จะต้องทำข้อตกลงกับสมาคม RRAC เกี่ยวกับการอนุญาตให้เก็บค่าตอบแทนในงานวรรณกรรมของตน โดยมีหลักเกณฑ์ตามที่สมาคมกำหนด ตัวอย่างเช่น สมาคม RRAC ได้กำหนดข้อบังคับของศูนย์ โดยกำหนดให้ระยะเวลาการมอบสิทธิไม่เกิน 3 ปี เป็นต้น

นอกจากนั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่นยังมีลักษณะพิเศษ คือ การมี “กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจในงานลิขสิทธิ์ และสิทธิข้างเคียง ค.ศ. 2004” (Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมการดำเนินงานขององค์กรบริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิซึ่งมีลักษณะเป็นการดำเนินธุรกิจสื่อกลางด้านลิขสิทธิ์ คือ เป็นองค์กรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญการจัดเก็บค่าใช้สิทธิ (collecting society) ในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้บุคคลใดที่จะประกอบธุรกิจการบริหารจัดการค่าใช้สิทธิจะต้องจดทะเบียนกับ The Commissioner of the Agency for Cultural Affairs

นอกจากนั้นกฎหมายดังกล่าวยังกำหนดถึงระบบการมอบอำนาจจากผู้สร้างสรรค์งาน โดยกำหนดรูปแบบของสัญญาจัดการลิขสิทธิ์ โดยการมอบอำนาจการแสวงหาประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการในการจัดเก็บค่าใช้สิทธิ

การดำเนินการของผู้ประกอบการอยู่ภายใต้การควบคุมของ The Commissioner of the Agency for Cultural Affairs โดยผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องรายงานถึงการจัดทำสัญญาการจัดการ การกำหนดค่าใช้สิทธิ ระยะเวลาการมอบอำนาจ เป็นต้น นอกจากนี้ The Commissioner of the Agency for Cultural Affairs ยังมีอำนาจในเชิงบังคับ โดยการเรียกตรวจสอบการดำเนินการของผู้ประกอบการได้ รวมตลอดถึงการสั่งให้มีการปรับปรุงระบบการจัดเก็บค่าตอบแทนเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระบบการจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมของประเทศไทยนั้น ประกอบด้วย 2 ระบบ คือ การบริหารจัดการเก็บโดยศูนย์บริหารสิทธิในการให้เช่าสำหรับสิ่งพิมพ์ (RRAC) ซึ่งเป็นองค์กรซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยองค์กรที่เกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมโดยเฉพาะ และระบบการจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิโดยผู้ประกอบการซึ่งได้รับอนุญาต ซึ่งจะได้รับการควบคุมโดย The Commissioner of the Agency for Cultural Affairs โดยการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนทั้งสองระบบ ต่างต้องมีการมอบอำนาจจากผู้สร้างสรรค์งานในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิการในการให้ช่างานวรรณกรรมดังกล่าวได้

นอกจากนั้น The Commissioner of the Agency for Cultural Affairs ยังมีอำนาจตรวจสอบและกำหนดค่าตอบแทนการใช้สิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมที่เป็นธรรมได้ตามกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจในงานลิขสิทธิ์ และสิทธิข้างเคียง ค.ศ. 2004

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและพิจารณาแนวทางในการขยายความคุ้มครอง สิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม

จากที่ได้พิจารณาถึงแนวความคิดในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม รูปแบบและปัญหาของการให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศไทย และการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมในต่างประเทศแล้ว ในบทนี้จะได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงกรณีหากมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมในประเทศไทยแล้ว กรณีจะมีปัญหาประเด็นใดบ้างที่ควรพิจารณา รวมถึงตลอดถึงมาตรการต่าง ๆ ในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

โดยผลจากการได้รับฟังข้อคิดเห็นที่ได้ประมวลมาจากความรู้ ประสบการณ์ และทัศนะต่าง ๆ ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม ซึ่งประกอบไปด้วย นักเขียนนวนิยาย นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก สำนักพิมพ์หนังสือการ์ตูน สำนักพิมพ์นิตยสาร และผู้ประกอบการร้านเช่าหนังสือ นั้น ผู้วิจัยสามารถรวบรวมประเด็นปัญหาซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ในบทนี้ได้ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาความชอบธรรมในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรม

ปัญหาที่จะต้องพิจารณาในลำดับแรก คือ การพิจารณาถึงความชอบธรรมในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการช่างานวรรณกรรม ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงเหตุผลต่าง ๆ ทั้งในแง่ของความสำคัญของงานวรรณกรรม ประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับจากงานวรรณกรรม หรือผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของผู้สร้างสรรค์งาน หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ที่ควรจะได้รับจากการสร้างสรรค์งานดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสม

ก. หลักเกณฑ์การพิจารณาถึงความสำคัญของงานวรรณกรรม

งานวรรณกรรมเป็นสิ่งดั้งเดิมที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ การศึกษา ประสบการณ์ และคุณค่าแห่งวัฒนธรรม ที่มีมาตั้งแต่ยุคสมัยโบราณ โดยตามประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติวิวัฒนาการนำหน้ามาเป็นหนังสือม้วน เกิดขึ้นเมื่อราว 200 ปี ก่อนคริสตกาล และในคริสต์ศตวรรษที่ 6 มีการตั้ง "โรงเขียน" (Scriptoria) ขึ้นในอิตาลี เป็นที่สำหรับใช้ให้ บรรดาพวักพระ

ทำการคัดลอกและเขียนต้นฉบับหนังสือ วิธีการนี้ได้แพร่หลายไปทั่วยุโรป และทำให้เริ่มมีการทำหนังสือขึ้น จนในคริสต์ศตวรรษที่ 13 มีมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นในยุโรปหลายแห่ง ความต้องการหนังสือตำราต่าง ๆ มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยจึงจ้างเสมียนคัดลอกและเก็บรักษาหนังสือสำหรับให้นักศึกษาและอาจารย์ได้เข้าไปใช้และเมื่อมีการนำกระดาษมาใช้แทนกระดาษหนังสือจึงถูกลบ และการผลิตหนังสือก็ต้องเปลี่ยนโฉมหน้าให้ทันกับความต้องการ ทั้งปริมาณ และความเร็ว ดังนั้น การสนใจเรื่องการผลิตเพื่อความสะดวกก็ลดน้อยลงไป ทำคนเดิมนั้นเคยถือกันว่า"หนังสือเป็นงานอดิเรก และศิลปะ" ก็เปลี่ยนมาเป็น "หนังสือเพื่อความรู้อัน" แทนและเมื่อโจฮัน กูเตนเบิร์ก ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ได้สำเร็จในราวกลาง คริสต์ศตวรรษที่ 15 ก็ทำให้หนังสือเปลี่ยนโฉมหน้าเข้าสู่ยุคการพิมพ์ (วัลลภ สวัสดิวัตน์, 2515 : 29-33)

ในประเทศไทยเริ่มมีการพิมพ์หนังสือไทยครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2205 โดยสังฆราชลาโนชาวฝรั่งเศส ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่เป็นการพิมพ์ที่ใช้ตัวอักษรโรมันแทนอักษรไทย ดำเนินการอยู่ในช่วงเวลาอันสั้นและหยุดกิจการไปเพราะการต่อต้านมิชชันนารีของคนไทยในสมัยต่อมา ส่วนการพิมพ์ตำราภาษาไทยด้วยตัวอักษรไทยนั้นจัดพิมพ์เป็นครั้งแรกที่ประเทศพม่าถือได้ว่าเป็นสื่อการศึกษาภาษาไทยโดยตรงเพราะเป็นตำราเรียนไวยากรณ์ไทยชื่อ "A Grammar of Thai or Siamese Language" พิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2362 และเริ่มมีการใช้หนังสือกันจากนั้นเป็นต้นมา

จากประวัติศาสตร์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าหนังสือได้พิสูจน์ให้เห็นว่ามีบทบาทในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่องมาช้านาน โดยเฉพาะในการเรียนการสอน หนังสือยังมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างความเข้าใจให้ตรงกันในเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการให้เกิด อันเป็นทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม และหนังสือยังเป็นสื่อดั้งเดิมที่ใช้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างดีตลอดมา จนกระทั่งในปัจจุบันนี้ "หนังสือ" ยังเป็นสื่อหลักที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลกทั้งในแง่ของการศึกษา การถ่ายทอดศิลปะวัฒนธรรม หรือการให้ความบันเทิง ซึ่งตามกฎหมายตราว่าด้วยหนังสือ โดยมีคณะกรรมการหนังสือระหว่างชาติได้รับรอง ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 1971 ยอมรับว่า หนังสือยังคงเป็นเครื่องมืออันขาดเสียมิได้สำหรับการรักษาไว้ ซึ่งคลังแห่งวิทยาการของโลก และสำหรับการเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ออกไป และเชื่อมั่นว่าบทบาทของหนังสือจะเข้มแข็งขึ้น ถ้าได้มีการกำหนดและดำเนินตามนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากคำตีพิมพ์อย่างกว้างขวางที่สุดที่อาจจะทำได้

เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2525 ได้มีบรรดานักเขียน นักแปล ผู้พิมพ์โฆษณา ผู้จำหน่ายหนังสือ บรรณารักษ์ นักการศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐ และสมาชิกของชุมชน ผู้ทรงปัญญา จากประเทศต่างๆ 92 ประเทศ ร่วมประชุมกัน ณ การประชุมแห่งโลกว่าด้วยหนังสือ ที่องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจัดขึ้น และได้มีการจัดทำ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยการสร้างสังคมการอ่านหนังสือ” ซึ่งในปฏิญญาดังกล่าวส่งผลให้เห็นความสำคัญของหนังสือว่าเป็นพาหนะ ถ่ายทอดวิชาการ การศึกษา และคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคม หนังสือช่วยพัฒนาชาติ และปรุงแต่งชีวิตคนแต่ละคนให้เจริญรุ่งเรือง หนังสือสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคลแต่ละชาติ และข้อสำคัญข้อหนึ่งที่ได้กำหนดในปฏิญญาดังกล่าวคือ ได้มีการขอให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐ ขอให้ยกเลิกข้อจำกัดทุกอย่างที่เป็นอุปสรรคแก่การสร้างสรรคการผลิต การจัดพิมพ์หนังสือ การจำหน่าย และแจกจ่ายหนังสือภายในประเทศ และระหว่างประเทศ เราต้องการให้มีการรักษาไว้ และการปฏิบัติตามกฎหมายแห่งชาติว่าด้วยลิขสิทธิ์ของนักเขียน ให้เป็นไปตามกรอบแห่งข้อตกลงระหว่างชาติ ว่าด้วยลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อช่วยปกป้องผลประโยชน์ของนักเขียน นักแปล ผู้จัดพิมพ์ ครูและผู้อ่านทุกหนทุกแห่ง ดังนั้น จะเห็นได้ชัดว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมประเภทสิ่งพิมพ์นั้นเป็นหนทางหนึ่งที่จะลดอุปสรรคแก่การสร้างสรรคหนังสือ และเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของนักเขียน และเจ้าของลิขสิทธิ์ประการหนึ่ง ดังนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าด้วยความสำคัญของหนังสือที่ได้กล่าวมาข้างต้น การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมจะเสริมสร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้สร้างสรรค และเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งย่อมจะก่อให้เกิดการสร้างสรรคงานที่มีคุณค่าต่อไป

ข. หลักเกณฑ์การพิจารณาถึงการประกอบธุรกิจให้เช่างานวรรณกรรมในปัจจุบัน

จากสถิติของชมรมร้านหนังสือเข้าประมาณการไว้ว่าในปัจจุบันทั่วประเทศมีร้านซึ่งประกอบกิจการให้เช่าหนังสือประมาณ 5,000 แห่ง ขณะที่ในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีร้านเปิดใหม่เฉลี่ย 5 -10 แห่งต่อเดือน สอดคล้องกับผลสำรวจที่ว่าหนังสือในประเทศไทยมีราคาแพงเมื่อเทียบกับรายได้โดยเฉลี่ยของประชากร เพราะนอกจากร้อยละ 61.2 ที่ซื้ออ่านเองแล้ว ร้อยละ 31.9 ของประชากรนิยมเช่าหนังสือจากร้านเช่าหนังสือ ดังนั้น เห็นได้ชัดว่าธุรกิจการให้เช่าหนังสือในปัจจุบันกำลังขยายตัวอย่างมาก

หากเทียบกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานประเภทอื่น โดยเฉพาะที่ชัดเจนที่สุด คือ งานภาพยนตร์ ซึ่งปัจจุบันมีการประกอบธุรกิจการให้เช่าภาพยนตร์กันอย่าง

แพร่หลายนั้น เห็นได้จากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือชี้ชวนของบริษัท แมงป่อง จำกัด (มหาชน) เห็นได้ชัดว่าจากจำนวนศูนย์เช่าภาพยนตร์ซึ่งประมาณการว่ามีประมาณ 5,000 ร้าน นั้นในช่วงมูลค่าของตลาดศูนย์เช่าวีดีโอมีการลดลงอย่างมากจากเดิมที่มีมูลค่าประมาณ 2,000 ล้านบาทในปี 2543 มาเป็น 700 ล้านบาทในปี 2545 อันเป็นผลมาจากการที่ราคาสินค้าของตลาดขายขาดมีการลดลงขณะที่สินค้าของการขายขาดและการให้เช่าไม่มีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้บริโภคหันไปซื้อสินค้าแทนการเช่าจากศูนย์วีดีโอ และส่งผลให้ตลาดขายขาดครองส่วนแบ่งการตลาดอยู่กว่า 70% ปัจจุบันการแข่งขันในธุรกิจให้เช่าอยู่ในระดับสูง ทำให้ผู้ประกอบการมุ่งเน้นใช้กลยุทธ์ทางการตลาดและส่งเสริมการขาย การหาพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อวางจำหน่ายสินค้าให้เช่าตอบสนองความต้องการของลูกค้าในพื้นที่ต่าง ๆ (Niche market) การเพิ่มสินค้าอื่น ๆ เข้ามาวางจำหน่ายในร้านหรือศูนย์เช่าเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับศูนย์เช่า เนื่องจากอุตสาหกรรมนี้มีขนาดลดลงและมีการแข่งขันที่สูง ดังนั้น ผู้ประกอบศูนย์เช่าจึงมีนโยบายในการลดขนาดธุรกิจให้เช่าลง

จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ชัดว่าการให้เช่างานวรรณกรรมในปัจจุบันนี้นั้นมีการแพร่หลายเป็นวงกว้างและมีจำนวนไม่น้อยไปกว่าศูนย์เช่าภาพยนตร์ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าแล้ว ยิ่งไปกว่านั้นในขณะที่ธุรกิจการให้เช่าภาพยนตร์กำลังลดขนาดลง และลดจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจศูนย์เช่าภาพยนตร์ลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมูลค่าทางการตลาดในปัจจุบันกำลังถดถอยลงเพราะผู้บริโภคเห็นว่าราคาในการซื้อขาดสื่อภาพยนตร์มิได้แตกต่างไปจากการเช่านั้น ภาพรวมการประกอบธุรกิจศูนย์เช่าภาพยนตร์จึงสวนทางกับการประกอบกิจการร้านเช่าหนังสืออย่างมาก เนื่องจากธุรกิจร้านเช่าหนังสือกำลังขยายตัว เนื่องจากผู้บริโภคเห็นว่าการเช่าหนังสือคุ้มค่ากว่าการซื้อหนังสือขาดเป็นอย่างมาก ประกอบกับราคาของหนังสือในปัจจุบันยังอยู่ในแนวโน้มที่จะมีการขึ้นราคาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เมื่อมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานภาพยนตร์แล้ว หากพิจารณาถึงในแง่มุมมองของการประกอบธุรกิจการให้เช่าแล้ว เห็นได้ชัดว่าควรมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมด้วย เนื่องจากการประกอบธุรกิจการให้เช่าหนังสือ กับการให้เช่าภาพยนตร์นั้นมิได้มีความแตกต่างกัน แต่ประการใด ยิ่งไปกว่านั้นธุรกิจการให้เช่าหนังสือยังมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากกว่าธุรกิจการให้เช่าภาพยนตร์อีกด้วย ดังนั้น กรณีจึงยอมเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม เช่นเดียวกับกับเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์ที่จะได้รับความคุ้มครองในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ของตน

ค. หลักเกณฑ์การพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการให้เช่างานวรรณกรรม

ตามที่คุณเขียนได้อธิบายในบทที่ 2 ถึงรูปแบบของการประกอบธุรกิจให้เช่าหนังสือ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อคำนวณถึงค่าใช้จ่ายในการลงทุนเริ่มต้นเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่จะได้รับกลับมานั้น บางร้านที่เปิดดำเนินการอยู่ในขณะนี้มียอดรายรับ 3,000 - 10,000 บาทต่อวัน ซึ่งหากคำนวณยอดรายรับทั้งเดือนจะได้รับประมาณ 60,000 - 300,000 บาท ซึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการประกอบการแล้วถือได้ว่าเป็นรายได้ที่ไม่น้อยทีเดียวนั้น หากพิจารณาถึงการประกอบธุรกิจการให้เช่าหนังสือในเมืองเล็ก จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการได้รับประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์โดยแท้ โดยลักษณะของการประกอบธุรกิจเป็นการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาของหนังสือ หรือหากจะให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นคือ ผู้บริโภคเช่าหนังสือเพื่อที่จะได้อ่านเนื้อหาในหนังสือมิได้ต้องการใช้ประโยชน์จากหนังสือในเชิงกายภาพแต่อย่างใด ซึ่งกรณีถือได้ว่าเป็นการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยมิต้องจ่ายค่าตอบแทนการใช้ลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายมิได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือเอาไว้

หากจะยกตัวอย่างให้ชัดเจนขึ้น กรณีย่อมไม่ต่างกับการเปิดเพลงในร้านอาหารซึ่งจะเห็นได้ว่าร้านอาหารได้รับประโยชน์จากการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งผลจากการเปิดเพลงนั้นอาจทำให้ร้านอาหารมีลูกค้ามากขึ้นเนื่องจากชื่นชอบในเพลงที่เปิด ดังนั้น เจ้าของลิขสิทธิ์ในเพลงดังกล่าวจึงควรได้รับค่าตอบแทนบางประการจากการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของตนในการแสวงหาประโยชน์ในเชิงธุรกิจ เมื่อพิจารณาการประกอบธุรกิจการให้เช่าหนังสือแล้วเช่นเดียวกับกรณีดังกล่าว เจ้าของร้านเช่าหนังสือได้รับประโยชน์จากการแสวงหาประโยชน์ในทางธุรกิจจากงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนการใช้ลิขสิทธิ์แต่ประการใด ผู้เขียนจึงเห็นว่าเจ้าของลิขสิทธิ์ควรจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนบางประการจากการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของตนบ้าง ดังนั้น การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือจึงเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในการได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม

ง. หลักเกณฑ์การพิจารณาถึงเหตุผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง สดทัศน์วีซีดี และโปรแกรมคอมพิวเตอร์

เนื่องจากการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้นเป็นการอนุวัตตามอนุสัญญา TRIPs ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิก WTO มีพันธะกรณีที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ 4

ประเภท ได้แก่ (1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) โสตทัศนวัสดุ (3) ภาพยนตร์ และ (4) สิ่งบันทึกเสียง ตามที่กล่าวไปในบทที่ 2 ข้างต้นแล้วนั้น ดังนั้น กรณีจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงเหตุผลที่ต้องมีการ ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวตามอนุสัญญา TRIPs ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีเหตุผลที่สำคัญเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานดังกล่าวดังต่อไปนี้

- 1) งานอันมีลิขสิทธิ์ทั้ง 4 ประเภทนั้นเป็นงานที่ต้องมีการลงทุนขนาดใหญ่ และมีค่าใช้จ่ายสูงในการสร้างสรรค์งาน รวมถึงมีความเสี่ยงสูง
- 2) งานอันมีลิขสิทธิ์ทั้ง 4 ประเภทเป็นงานที่สามารถคัดลอกได้ง่าย จึงส่งผล ให้มีการคัดลอกและนำออกหาประโยชน์ได้ง่าย ซึ่งรวมถึงการนำออกให้ เช่าด้วย
- 3) การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าจะส่งผลให้เป็นพื้นฐานสำคัญของการ พัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน และส่งผลให้เกิด การสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า และ
- 4) การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับ พัฒนาการของเศรษฐกิจ เช่น การหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ รูปแบบใหม่ ซึ่งรวมถึงรูปแบบของการให้เช่าด้วย

หากพิจารณาถึงเหตุผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมี ลิขสิทธิ์ทั้ง 4 ประเภทข้างต้นแล้ว เห็นได้ชัดว่างานวรรณกรรมในปัจจุบันมีข้อพิจารณาในการ คุ้มครองสิทธิในการให้เช่าใกล้เคียงกับงานทั้ง 4 ประเภท คือ งานวรรณกรรมนั้นแม้จะไม่มีลักษณะ เป็นการลงทุนขนาดใหญ่ แต่การสร้างสรรค์งานวรรณกรรมนั้นมิได้อาศัยความทุ่มเท และแรงกาย ในการสร้างสรรค์งานน้อยกว่างานประเภทอื่น รวมถึงเจ้าของลิขสิทธิ์อาจต้องใช้ค่าใช้จ่ายไม่น้อย เลยทีเดียว ซึ่งหากเจ้าของลิขสิทธิ์มิได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม กรณีอาจส่งผลให้ไม่มีการ สร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ก็เป็นไปได้

นอกจากนั้น ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบัน งานวรรณกรรมเป็นงาน

¹ UNCTAD, *Intellectual Property Rights: Implications for Development*. (November 2004), p. 170-177.

ประเภทหนึ่งที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์กันได้อย่างง่ายดาย ไม่ว่าจะเป็นการคัดลอกโดยการถ่ายเอกสารที่นับวันจะง่าย สะดวก และรวดเร็ว มากขึ้น หรือการคัดลอกผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งในบางที่มีปรากฏในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ก่อนตีพิมพ์เสียอีก ดังนั้น เหตุผลดังกล่าวจึงสามารถนำมาปรับใช้กับงานวรรณกรรมที่จะให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์มากขึ้นในอีกระดับหนึ่ง โดยเฉพาะสิทธิในการให้เข้า เนื่องจากการให้เข้าหนังสือเป็นหนทางในการนำงานอันมีลิขสิทธิ์ออกหาประโยชน์ได้อย่างง่าย และแพร่หลายในปัจจุบัน

อีกประการหนึ่งของเหตุผลข้างต้นนั้นปฏิเสธไม่ได้เลยสำหรับงานวรรณกรรมที่ถือว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น กรณีจึงอาศัยเหตุผลเดียวกันกับที่ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานทั้ง 4 ประเภท เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมด้วย

จากเหตุผลทั้งหมดข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าย่อมเป็นการสร้างความชอบธรรมในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรม ด้วยเหตุที่ว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานอันมีลิขสิทธิ์ประเภททั้ง 4 ประเภทข้างต้นมีเหตุและผลในการให้ความคุ้มครองที่สามารถปรับใช้ได้กับงานวรรณกรรมทุกประการ

จ. หลักเกณฑ์การพิจารณาตามหลักกรรมสิทธิ์

ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับการใช้สิทธิซึ่งขัดแย้งกันระหว่างความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ กับการใช้สิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยการเพิ่มความคุ้มครองให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ในการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวประการใด เจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมถูกจำกัดสิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินในประการนั้น เช่น ในกรณีที่ผู้วิจัยศึกษาในกรณีการเพิ่มความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าสำหรับงานวรรณกรรมนั้น หากในอนาคตมีการคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าสำหรับงานวรรณกรรมจริง เจ้าของกรรมสิทธิ์ในตัวเล่มหนังสือ ย่อมถูกจำกัดสิทธิในการนำหนังสือดังกล่าวออกให้เข้าซึ่งถือเป็นการใช้สอยทรัพย์สินอย่างหนึ่งไป

แม้ตามหลักกรรมสิทธิ์ จะถือว่ากรรมสิทธิ์เป็นสิทธิเด็ดขาดที่เจ้าของกรรมสิทธิ์พึงมีในทรัพย์สินนั้นที่จะกระทำการใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น โดยบุคคลอื่นจะต้องเคารพในสิทธิดังกล่าวนี้ และเจ้าของกรรมสิทธิ์สามารถยกขึ้นอ้างกับบุคคลใดก็ได้ ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลทั่วไป การจะกำหนดหลักเกณฑ์ขยายความคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยจำกัดกรรมสิทธิ์ แต่ตามรัฐธรรมนูญ

บัญญัติให้สามารถจำกัดสิทธิของกรรมสิทธิ์ได้โดยจะต้องไม่เกินความจำเป็น และไม่ทำให้สาระสำคัญของสิทธิดังกล่าวนั้นเสียไป ดังนั้น หากพิจารณาถึงความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมแล้ว เห็นได้ว่ามีเหตุผลในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวอยู่เบื้องหลังโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผลตอบแทนที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้ใช้ความเพียรพยายามทุ่มเทเวลาตลอดจนสติปัญญาในการสร้างสรรค์งานออกมานั้น ย่อมเห็นได้ว่าเป็นการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ และจำกัดสิทธิของกรรมสิทธิ์โดยไม่เกินความจำเป็น เนื่องจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ยังคงสามารถใช้สิทธิประการอื่นได้อย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงความแตกต่างของลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์นั้น ในข้อสำคัญคือสิทธิทั้งสองประการมีวัตถุประสงค์ต่างกัน คือ กรรมสิทธิ์ นั้นจะมีวัตถุประสงค์คือตัวทรัพย์สิน แต่วัตถุประสงค์ของเจ้าของลิขสิทธิ์คือสิทธิในการหวงกั้นงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน ซึ่งหากพิจารณาดูให้ดีการนำงานวรรณกรรมออกให้เขานั้น ผู้เช่าจะได้รับประโยชน์จากการได้เช่างานวรรณกรรมนั้น ในเนื้อหาแห่งวรรณกรรม มิใช่ตัวผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น นาย ก. เช่าหนังสือนวนิยาย ก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะได้อ่าน และรับรู้ถึงข้อความที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้ถ่ายทอดลงมาในสิ่งพิมพ์ นาย ก. มิได้เช่าหนังสือ เพื่อนำตัวเล่มหนังสือไปใช้ประโยชน์ในทางกายภาพ แต่อย่างใด ดังนั้น จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์การให้เช่าหนังสือคือข้อความมิใช่ตัวเล่ม การนำหนังสือออกให้เช่าจึงเป็นการหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์คือตัววรรณกรรม เพราะฉะนั้น การจะให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ได้รับประโยชน์บางส่วนจากผู้ที่ใช้งานของตนออกแสวงหาประโยชน์นั้น จึงมิใช่การจำกัดกรรมสิทธิ์เกินความจำเป็นแต่อย่างใด

โดยสรุป เมื่อพิจารณาถึงหลักกรรมสิทธิ์แล้ว การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรมมิได้ทำให้สมดุลแห่งสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชน กับสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เสียไปแต่อย่างใด การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรม กลับเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ควรได้รับประโยชน์จากการให้เช่างานวรรณกรรมอย่างแท้จริง ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า การให้เช่าหนังสือนั้นเป็นการให้เช่าตัวเนื้อหาแห่งวรรณกรรมมิใช่ตัวเล่มหนังสือ ผู้ที่ควรได้รับค่าตอบแทนจากการเช่าส่วนหนึ่งคือเจ้าของลิขสิทธิ์ ดังนั้น การจะจำกัดสิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์ลงบางประการโดยอาศัยเหตุผลทางด้านลิขสิทธิ์ จึงสามารถกระทำได้โดยสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิโดยไม่เกินความจำเป็น และไม่ทำให้สาระสำคัญของกรรมสิทธิ์เสียไป

ฉ. หลักเกณฑ์การพิจารณาตามหลักการสันนิษฐานในลิขสิทธิ์

เพราะการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมเป็นการยกเว้นหลักการสันนิษฐานตามลิขสิทธิ์ประการหนึ่ง หมายความว่า การให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ให้มีสิทธิในการให้เช่า ย่อมส่งผลให้ผู้รับโอนงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่สามารถนำงานดังกล่าวออกให้เช่าได้โดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งผลในท้ายที่สุดผู้รับโอนอาจจะตัดสินใจไม่ซื้องานวรรณกรรม หรือซื้อน้อยลง เพราะผู้รับโอนย่อมไม่มีหลักประกันในการใช้สิทธิในงานวรรณกรรมนั้นได้อย่างเต็มที่ และส่งผลต่อมาให้เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่สามารถจำหน่ายงานวรรณกรรมของตนได้

หลักทั่วไปของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ประการหนึ่งคือ ผู้รับโอนงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น ควรที่จะได้ใช้ประโยชน์จากงานดังกล่าวอย่างเต็มที่โดยไม่มีข้อจำกัด โดยอาศัยหลักการของหลักสันนิษฐานตามลิขสิทธิ์ ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้รับโอนงานอันมีลิขสิทธิ์ 2 ประการคือ

1. หลักประกันในการคุ้มครองผู้รับโอนงานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้สิทธิดังกล่าวให้สามารถแสวงหาประโยชน์จากผลิตภัณฑ์นั้นได้อย่างเต็มที่
2. เป็นหลักประกันแก่บุคคลที่สามและประชาชนทั่วไป ที่จะใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวต่อจากผู้รับโอนอีกชั้นหนึ่ง เพราะหลักการสันนิษฐานในลิขสิทธิ์จะส่งเสริมให้มีการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์กันต่อ ๆ ไป ทำให้บุคคลอื่น ๆ ได้รับประโยชน์จากงาน

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า หากมีการยกเว้นหลักการสันนิษฐานของลิขสิทธิ์ กรณียอมกระทบกระเทือนถึงเจ้าของลิขสิทธิ์ในท้ายที่สุด ด้วยเหตุผลที่ว่า การยกเว้นหลักการสันนิษฐานของลิขสิทธิ์ ย่อมส่งผลให้ผู้รับโอน หรือผู้ใช้ประโยชน์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่สามารถใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ได้อย่างเต็มที่อย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งหากผู้รับโอนเห็นว่าการจะซื้องานอันมีลิขสิทธิ์ชั้นหนึ่ง ไม่สามารถใช้สิทธิบางประการได้ อาจส่งผลให้ผู้รับโอนดังกล่าวตัดสินใจไม่ซื้องานนั้น ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมได้รับผลคือไม่สามารถจำหน่ายงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนได้นั่นเอง

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการเช่าในงานวรรณกรรมเพื่อให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับผลตอบแทนอย่างเป็นธรรมจากการใช้ประโยชน์โดยการเช่าซึ่งวัตถุประสงค์แห่งการเช่าคือเนื้อหาในงานวรรณกรรมนั้น การยกเว้นหลักการสันนิษฐานตามลิขสิทธิ์ในกรณีนี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อขนาดที่ผู้ใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์จะไม่ตัดสินใจ

ซึ่งงานวรรณกรรมแต่อย่างใด เนื่องด้วย วัตถุประสงค์หลักของการซื้อหนังสือ คือการได้อ่านและรับรู้ถึงการถ่ายทอดความรู้ความคิดของเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นหลัก ส่วนผู้ที่มีจุดประสงค์ในการซื้อหนังสือเพื่อนำออกให้เช่า ย่อมต้องตระหนักได้ว่าตนกำลังแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยที่ส่งผลกระทบต่อการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ ดังนั้น จึงควรที่จะแบ่งผลประโยชน์ส่วนหนึ่งให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์อย่างเป็นธรรม

จากการพิจารณาหลักการ และเหตุผลเพื่อให้เห็นถึงความชอบธรรมในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมตามที่ได้อธิบายไปข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมสามารถกระทำได้บนพื้นฐานของความชอบธรรมของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยหากพิจารณาถึงการให้เช่างานวรรณกรรมในปัจจุบันแล้ว การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมจะเป็นระบบซึ่งสร้างความเป็นธรรมในการให้รางวัลหรือผลตอบแทนในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมดังกล่าว ไม่ว่าจะพิจารณาจากความสำคัญของงานวรรณกรรมซึ่งเป็นสื่อพื้นฐานดั้งเดิมที่มีมานาน และเป็นสื่อหลักที่ใช้ในการพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการให้เช่าหนังสือในปัจจุบันสร้างผลกระทบในวงกว้างด้วยการขยายตัวของธุรกิจ และผลตอบแทนที่ผู้ประกอบการแสวงหามาได้แต่ฝ่ายเดียวโดยไม่ต้องให้ค่าตอบแทนจากการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์แต่อย่างใด ต่างส่งผลกระทบต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมดังกล่าวไม่มากนักน้อย จึงสมควรให้มีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม อีกทั้ง หากพิจารณาถึงเหตุผลในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทอื่นที่มีการให้ความคุ้มครองแล้วมิได้มีความแตกต่างจนไม่สามารถปรับใช้กับงานวรรณกรรมได้แต่อย่างใด

4.2 อายุการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม

จากการศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมในต่างประเทศเกี่ยวกับอายุของการคุ้มครองลิขสิทธิ์นั้น เห็นได้ว่า กรณีไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดอายุของสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมไว้เป็นกรณีพิเศษ เนื่องด้วย สิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจของเจ้าของลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่ง ดังนั้น อายุของการคุ้มครองลิขสิทธิ์จึงต้องพิจารณาถึงประเภทของงานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์

ในกรณีนี้ เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม ดังนั้น อายุความคุ้มครองจึงเป็นไปตามหลักการแห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ว่าด้วยอายุแห่งการ

คุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งหลักทั่วไปกำหนดให้ลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมมีอายุความคุ้มครองตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลา 50 ปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย และสำหรับกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล ให้ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปีนับแต่ได้มีการสร้างสรรค์ขึ้น แต่ถ้ามีการโฆษณาในงานนั้น ให้ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก²

4.3 ประเภทของงานวรรณกรรมที่ควรได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม

งานวรรณกรรมที่เป็นสิ่งพิมพ์ประเภทใดที่ควรได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม หากพิจารณาถึงกฎหมายในต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาในบทที่ 3 จะเห็นได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักร และกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น ต่างให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมอย่างกว้าง โดยมีได้ระบุประเภทของงานวรรณกรรมโดยชัดเจนแต่อย่างไร

อย่างไรก็ดี เพื่อเป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมของงานวรรณกรรมแต่ละประเภท ผู้วิจัยจะพิจารณาโดยแบ่งงานวรรณกรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) งานวรรณกรรมสิ่งพิมพ์ที่พบว่ามีกรให้เข้าในปัจจุบัน

ตามที่ได้กล่าวไปในบทที่ 2 งานวรรณกรรมที่พบว่ามีกรให้เข้าในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก คือ หนังสือการ์ตูน นวนิยาย พ็อคเก็ตบุ๊ก และนิตยสาร ซึ่งจะพิจารณาแต่ละประเภท ดังนี้

ก. หนังสือการ์ตูน

ตามที่กล่าวไปในบทที่ 2 หนังสือการ์ตูนเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรมสำหรับส่วนเนื้อเรื่อง โดยไม่รวมภาพประกอบซึ่งได้รับความคุ้มครองในฐานะงานศิลปกรรม หนังสือการ์ตูนจึงอาจได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าในงานวรรณกรรมได้

หนังสือการ์ตูน โดยปกติ การจำหน่ายหนังสือการ์ตูนในประเทศไทยส่วน

² พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 19

ใหญ่จะเป็นหนังสือการ์ตูนที่ได้รับอนุญาตให้ดัดแปลง ทำซ้ำ และจำหน่ายจากต่างประเทศ ซึ่งในการลงทุนของสำนักพิมพ์ถือว่ามีความคุ้มค่าสูงเนื่องจากต้องชำระค่าลิขสิทธิ์ให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ ประกอบกับความไม่แน่นอนที่จะจำหน่ายหนังสือการ์ตูนได้มากหรือน้อยเพียงใด โดยเฉพาะผลกระทบจากการให้เช่าหนังสือการ์ตูน ซึ่งในปัจจุบัน คิดเป็นยอดขายได้ซึ่งหายไปจากการจำหน่ายถึงร้อยละ 20-30 จากยอดขายได้ทั้งหมด³ ดังนั้น สำนักพิมพ์จึงได้รับผลกระทบจากการให้เช่าหนังสือการ์ตูนอย่างมาก และส่งผลให้มีข้อจำกัดในการจัดหาหนังสือการ์ตูนคุณภาพดีให้กับผู้บริโภค

กรณีอาจเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมประเภทนี้ผู้ได้รับประโยชน์อาจตกอยู่กับเจ้าของลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนมีการจำหน่ายหนังสือการ์ตูนในประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนเนื้อเรื่องก่อนการจำหน่าย ซึ่งผู้แปลหรือสำนักพิมพ์เองจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่แปลนั้น แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ หากมีการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมดังกล่าวจริง สำนักพิมพ์อาจจะขอรับอนุญาตใช้สิทธิในการให้เช่าจากเจ้าของลิขสิทธิ์ในต่างประเทศเพื่อจัดเก็บค่าตอบแทนจากการให้เช่าในประเทศไทยได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ เพื่อเป็นการให้ผลตอบแทนการลงทุนของสำนักพิมพ์อย่างเป็นธรรม กรณีจึงควรให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมสำหรับหนังสือการ์ตูน ซึ่งจะส่งผลให้สำนักพิมพ์มีความสามารถในการจัดหาหนังสือที่ดีและมีคุณภาพจากต่างประเทศเพื่อให้ประชาชนได้อ่านมากยิ่งขึ้น

ข. นวนิยาย และพ็อคเก็ตบุ๊ก ซึ่งสร้างสรรค์โดยคนไทย

หากพิจารณาถึงความเป็นจริงในวงการวรรณกรรม งานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊ก ที่มีการให้เช่ากันทุกวันนี้ ส่วนใหญ่เป็นนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊กซึ่งมีผู้สร้างสรรค์เป็นคนไทย ตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า รูปแบบของการพิมพ์และจำหน่ายนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊กของผู้สร้างสรรค์ไทยในปัจจุบัน ผู้สร้างสรรค์จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยอนุญาตให้สำนักพิมพ์สามารถทำซ้ำและจำหน่ายงานวรรณกรรมดังกล่าวได้ ทั้งนี้ สำนักพิมพ์จะชำระค่าตอบแทนการใช้สิทธิเป็นอัตราร้อยละของราคาปก คูณด้วยจำนวนหนังสือที่พิมพ์ หากพิจารณาถึง

³ สัมภาษณ์ นิธิ เจริญกุล, ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สำนักพิมพ์บูรพาพัฒน ค่อมมิคส์, 2 มีนาคม 2552.

คำตอบแทนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นคำตอบแทนซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนหนังสือที่มีการพิมพ์ ดังนั้นหากจำหน่ายหนังสือได้มาก และมีการพิมพ์เพื่อจำหน่ายมาก เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมได้ส่วนแบ่งค่าลิขสิทธิ์มากตามไปด้วย

ดังนั้น การที่ธุรกิจการให้เช่าหนังสือเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อยอดจำหน่ายหนังสือ⁴ กรณียอมเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยส่งผลให้เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่สามารถได้รับคำตอบแทนได้อย่างเป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เจ้าของลิขสิทธิ์งานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊ก ผู้วิจัย พบว่า เจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้สร้างสรรค์นั้นมีความคิดเห็นว่า ตนไม่ได้รับผลกระทบจากการให้เช่าหนังสือในปัจจุบัน โดยให้เหตุผลหลัก ๆ 2 ประการคือ ประการแรกการได้รับคำตอบแทนการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมนั้น ได้รับคำตอบแทนจากสำนักพิมพ์ตามจำนวนหนังสือที่พิมพ์โดยไม่สนใจว่าจะจำหน่ายหมดหรือไม่ ดังนั้น หากการให้เช่าทำให้หนังสือที่พิมพ์จำหน่ายไม่หมด กรณียอมไม่กระทบถึงรายได้ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับไปแล้ว และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การสร้างสรรค์งานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊กดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ที่แท้จริงมิใช่เพื่อให้ได้รับคำตอบแทนที่มากมาย เพียงแต่เป็นการแสดงออกซึ่งความนึกคิดของตน⁵ และภาคภูมิใจหากมีคนได้ชื่นชมผลงานของตน⁶ ผู้สร้างสรรค์กลับมีความประสงค์ที่จะให้มีผู้เข้าถึงและอ่านงานของตนเองจำนวนมากไม่ว่าจะโดยการให้เช่าหรือวิธีการอย่างไร⁷ ประกอบกับ สภาพสังคมไทย แม้จะมีการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊กประชาชนคนไทยแม้จะลดจำนวนการเช่าลงก็ไม่ทำให้ผู้คนดังกล่าวหันมาซื้อหนังสือประเภทนี้แต่อย่างใด⁸

⁴ สัมภาษณ์ วิทยา ร่ำรวย, บรรณาธิการ สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

⁵ สัมภาษณ์ วรธนวรรณ จันทรวงษา, นักเขียนนวนิยาย, 28 กุมภาพันธ์ 2552.

⁶ สัมภาษณ์ ต่อพงษ์ เสวตามร์, นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

⁷ สัมภาษณ์ กนกวลี พจนปกรณ์, นักเขียนนวนิยาย, 9 มีนาคม 2552.

⁸ สัมภาษณ์ วชิษฐ์ ลิ้มทองกุล, นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

ความคิดเห็นเบื้องต้นเป็นความเห็นของผู้สร้างสรรค์ส่วนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงการจำหน่ายนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊ก จะเห็นได้ว่ามีผู้ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการให้เช่างานวรรณกรรม ซึ่งเป็นผู้ที่นำงานนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊กออกเผยแพร่ คือ สำนักพิมพ์ ซึ่งต้องแบกรับความเสี่ยงในการจัดหางานอันมีลิขสิทธิ์ และชำระค่าตอบแทนงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ทราบว่าจะจำหน่ายหนังสือหมดหรือไม่ ดังนั้น หากมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม สำนักพิมพ์อาจขอรับอนุญาตให้ใช้สิทธิในการให้เช่า เพื่อให้ได้รับค่าตอบแทนจากการลงทุนในการเผยแพร่งานนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊ก อย่างเป็นธรรมได้

นอกจากนั้น หากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว และ สมดุลแห่งผลประโยชน์ตามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามข้อ 4.1 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมจะเป็นการคุ้มครองสิทธิในการได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรมให้คุ้มค่ากับการสร้างสรรค์ และไม่ส่งผลให้เป็นการขัดต่อประโยชน์ของสาธารณะแต่อย่างใด ดังนั้น การให้ผลตอบแทนต่อการลงทุนสร้างสรรค์งานที่เหมาะสมในผลสุดท้ายย่อมนำมาซึ่งการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่ดีต่อไป

ดังนั้น สำหรับงานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย หรือพ็อคเก็ตบุ๊กที่สร้างสรรค์โดยคนไทยจึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม โดยในเบื้องต้นสำหรับผู้สร้างสรรค์ซึ่งในกรณีที่ต้องการให้มีผู้อ่านหนังสือของตนเองมาก ๆ เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อภาพรวมการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม เจ้าของลิขสิทธิ์อาจแสดงเจตนาไม่บังคับใช้สิทธิในการให้เช่าในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็ได้ หรือจนกว่าจะเปลี่ยนแปลงความตั้งใจได้

ค. นวนิยาย และพ็อคเก็ตบุ๊ก จากต่างประเทศ

นวนิยาย และพ็อคเก็ตบุ๊ก จากต่างประเทศ โดยปกติ สำนักพิมพ์จะขอรับอนุญาตใช้สิทธิในการดัดแปลง ทำซ้ำ และจำหน่ายงานดังกล่าว โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะเป็นผู้สร้างสรรค์ซึ่งอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งในการลงทุนของสำนักพิมพ์ถือว่ามีความเสี่ยงสูงเนื่องจากต้องชำระค่าลิขสิทธิ์ให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ ประกอบกับความไม่แน่นอนที่จะจำหน่ายหนังสือได้มากหรือน้อยเพียงใด ดังนั้น หนังสือประเภทนวนิยาย และพ็อคเก็ตบุ๊ก จากต่างประเทศ

สำนักพิมพ์ย่อมมีวัตถุประสงค์หลักในการหากำไรในเชิงพาณิชย์จากการลงทุนดังกล่าว⁹

ในส่วนหนึ่งอาจเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมประเภทนี้ผู้ได้รับประโยชน์อาจตกอยู่แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม นวนิยายและพ็อคเก็ตบุ๊ก จากต่างประเทศมักจะมีการแปลก่อนการจำหน่าย ซึ่งผู้แปลหรือสำนักพิมพ์เองจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่แปลนั้น แล้วแต่กรณี นอกจากนี้ หากมีการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมดังกล่าวจริง สำนักพิมพ์อาจจะขอรับอนุญาตใช้สิทธิในการให้เช่าจากเจ้าของลิขสิทธิ์ในต่างประเทศเพื่อจัดเก็บค่าตอบแทนจากการให้เช่าในประเทศไทยได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ เพื่อเป็นการให้ผลตอบแทนการลงทุนของสำนักพิมพ์อย่างเป็นธรรม กรณีจึงควรให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมสำหรับนวนิยาย และพ็อคเก็ตบุ๊ก จากต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้สำนักพิมพ์มีความสามารถในการจัดหาหนังสือที่ดีและมีคุณภาพจากต่างประเทศเพื่อให้ประชาชนได้อ่านมากยิ่งขึ้น

ง. นิตยสาร

จากการวิเคราะห์ในบทที่ 2 นิตยสารเป็นงานวรรณกรรมซึ่งมีความพิเศษ คือ เป็นหนังสือที่มีการรวมงานวรรณกรรมของเจ้าของลิขสิทธิ์หลายท่านไว้ในหนังสือเล่มหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทอื่น ๆ เช่น งานศิลปกรรม ภาพประกอบ เป็นต้น ดังนั้น นิตยสารในส่วนของข้อเขียนซึ่งได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรมจึงอาจได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมได้

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการนิตยสาร ผู้วิจัยพบว่า การจำหน่ายนิตยสารมิใช่รายได้หลักของการจัดทำนิตยสารแต่อย่างใด รายได้หลักของนิตยสารได้รับจากค่าโฆษณา ซึ่งย่อมมีผลดีหากมีผู้อ่านนิตยสารดังกล่าวมากเท่าไร การโฆษณายิ่งประสบผลสำเร็จเท่านั้น ซึ่งจะนำมาซึ่งรายได้ที่มากขึ้น ดังนั้น สำนักพิมพ์จึงมีความเห็นว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่า

⁹ สัมภาษณ์ วิทยา ร่ำรวย, บรรณาธิการ สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

งานวรรณกรรมประเภทนิตยสารอาจส่งผลในทางลบแก่สำนักพิมพ์ซึ่งจะได้รับค่าโฆษณา¹⁰

อย่างไรก็ดี ตามที่ได้กล่าวข้างต้น ในนิตยสารหนึ่งเล่มประกอบด้วยงานวรรณกรรมหลายชิ้น และอาจมีเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมดังกล่าวมากกว่า 1 ท่านซึ่งไม่ใช่สำนักพิมพ์ ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงค่าโฆษณาที่สำนักพิมพ์ได้รับนั้น ไม่ได้สะท้อนถึงผลตอบแทนที่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมที่ปรากฏในนิตยสารจะได้รับแต่อย่างใด ดังนั้น จึงไม่อาจพิจารณาได้ว่าความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมประเภทนิตยสารอาจส่งผลในทางลบแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในนิตยสาร

ในทางกลับกัน ผู้วิจัยกลับมีความเห็นว่า การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมแก่นิตยสารจะเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ในการให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมซึ่งไม่ได้รับผลตอบแทนจากการจำหน่ายนิตยสาร และจากค่าโฆษณาของนิตยสาร ดังนั้น จึงสมควรที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมแก่นิตยสาร

จากการพิจารณาถึงงานวรรณกรรมสี่สิ่งพิมพ์ที่พบว่ามีกรให้เข้าในปัจจุบัน ผู้วิจัยเห็นว่างานวรรณกรรมทั้ง 4 ประเภทข้างต้น ควรได้รับความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรม โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในแง่ของกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งมีเจตนารมณ์ประการหนึ่งในการตอบแทนการสร้างสรรคงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างเป็นธรรมเพื่อให้มีการสร้างสรรคงานที่ดีต่อไป แม้กรณีจะมีความเห็นที่เห็นว่าการให้เข้างานวรรณกรรมไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการแสวงหาผลประโยชน์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน กรณีดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าเจ้าของลิขสิทธิ์อาจแสดงเจตนาไม่บังคับใช้สิทธิในการให้เข้าในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็ได้ หรือจนกว่าจะเปลี่ยนแปลงความตั้งใจ ซึ่งการให้ความคุ้มครองในภาพรวมจะให้ผลประโยชน์แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ส่วนใหญ่ได้ดีกว่า

2) งานวรรณกรรมสี่สิ่งพิมพ์ที่ไม่พบว่ามีกรให้เข้าในปัจจุบัน

สำหรับงานวรรณกรรมประเภทสี่สิ่งพิมพ์นอกเหนือจาก 4 ประเภทซึ่งมีกรให้

¹⁰ สัมภาษณ์ พชร สมุทวณิช, บรรณาธิการบริหาร นิตยสาร Mars, 26 กุมภาพันธ์ 2552

เข้ากันอย่างแพร่หลายนั้น อาทิ หนังสือจำพวกสารคดี ตำราเรียน เป็นต้น ซึ่งในทางกายภาพนั้นสามารถนำออกให้เช่าได้ ผู้วิจัยเห็นว่า การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมมิได้ทำให้สมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะ หรือเจ้าของลิขสิทธิ์เสียไปแต่อย่างใด เนื่องด้วย งานวรรณกรรมประเภทดังกล่าวมิได้มีการให้เช่าอยู่ในปัจจุบัน กรณีจึงไม่มีข้อพิจารณาว่าเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมดังกล่าวได้รับผลกระทบจากการให้เช่าอย่างไร หรือประชาชนจะได้รับประโยชน์จากงานวรรณกรรมดังกล่าวน้อยลงเนื่องจากการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าแต่ประการใด

ผู้วิจัยมีความเห็นในว่าการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมสามารถครอบคลุมงานวรรณกรรมสิ่งพิมพ์ได้ทุกประเภท โดยกำหนดในลักษณะการคุ้มครองงานวรรณกรรมแบบไม่เฉพาะเจาะจงประเภทของงานวรรณกรรม เหมือนกับการให้ความคุ้มครองงานวรรณกรรมในประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ เพราะงานวรรณกรรมที่มีการให้เช่าอยู่ในปัจจุบันทุกประเภทมีข้อพิจารณาที่เป็นประโยชน์กับการให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์มากกว่าเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประโยชน์สาธารณะที่อาจได้รับผลกระทบ ส่วนงานวรรณกรรมที่ไม่มีการให้เช่าอยู่ในปัจจุบันก็มีได้รับผลกระทบในแง่ใด

4.4 ข้อจำกัดความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่าในงานวรรณกรรม

ในการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายในต่างประเทศ เห็นได้ว่าจะมีการกำหนดข้อจำกัดสิทธิประการหนึ่งซึ่งสามารถพิจารณาเพื่อใช้ในการจำกัดสิทธิในการให้เช่าซึ่งจะไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ คือ การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง (private use) ซึ่งจะช่วยในการบังคับใช้กฎหมาย สำหรับการให้เช่าเพื่อประโยชน์ของตนเองซึ่งหมายความถึงการให้เช่าที่จำกัดอยู่ในกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความเป็นส่วนตัวกันเป็นการเฉพาะ เช่น การให้เช่าในหมู่เพื่อน หรือระหว่างสมาชิกชมรม ซึ่งมีได้เป็นการดำเนินการเพื่อการพาณิชย์

อย่างไรก็ดี ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 ได้มีการกำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ทั่วไป ซึ่งรวมถึงการใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองไว้แล้ว ดังนั้น หากกรณีมีการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม จึงไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์เพิ่มเติมอีกแต่ประการใด

4.5 รูปแบบการจัดเก็บค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม

ปัญหาที่สำคัญสำหรับการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมนั้น ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการพิจารณาถึงการบริหารจัดการค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม เนื่องด้วยการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อาจก่อให้เกิดภาระแก่การประกอบธุรกิจให้เช่าหนังสือจนถึงขนาดที่ต้องปิดกิจการ ดังนั้น ปัญหาข้อนี้จึงต้องพิจารณามนหลักการใช้ในต่างประเทศ ประกอบกับการจัดเก็บค่าสิทธิประเภทอื่นในประเทศไทย

การจัดเก็บค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมเป็นปัญหาหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ว่าจะมีการดำเนินการอย่างไรให้สามารถจัดเก็บค่าสิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของผู้ประกอบการให้เช่าหนังสือได้รับผลกระทบในส่วนของภาระในการจัดการเพื่อให้มีการจัดเก็บค่าสิทธิดังกล่าวได้ เช่น การลงทะเบียนหนังสือ หรือ การนำส่งค่าสิทธิ เป็นต้น

จากการศึกษากรณีของสหราชอาณาจักร และประเทศญี่ปุ่น พบว่า ในสหราชอาณาจักรมีรูปแบบขององค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมเพียงองค์กรเดียว ซึ่งคือ The Copyright Licensing Agency Ltd. (CLA) โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของ Copyright Tribunal โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะต้องสมัครเป็นสมาชิกของหน่วยงานดังกล่าวและลงทะเบียนงานวรรณกรรมของตน โดยมีการตกลงมอบอำนาจในการแสวงหาประโยชน์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวให้กับหน่วยงานนั้น ซึ่งทางหน่วยงานจะดำเนินการจัดเก็บค่าสิทธิ และส่งผลประโยชน์ตอบแทนคืนให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ต่อไป และในประเทศญี่ปุ่นมีรูปแบบขององค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม 2 รูปแบบ คือ จัดเก็บโดยองค์กรซึ่งไม่มีวัตถุประสงค์ในการหากำไร คือ the Rental Rights Administration Center for Publication โดยการจัดเก็บเป็นไปในลักษณะใกล้เคียงกับการจัดเก็บขององค์กรในสหราชอาณาจักร คือ มีระบบการสมัครสมาชิก และการมอบอำนาจในการแสวงหาผลประโยชน์ เช่นกัน อีกรูปแบบหนึ่งในประเทศญี่ปุ่นคือ องค์กรซึ่งจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการจัดเก็บค่าสิทธิ ตามกฎหมาย Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights ซึ่งเป็นระบบให้มีการแข่งขันของหน่วยงานจัดเก็บซึ่งเจ้าของสิทธิมีสิทธิเลือกองค์กรที่จะดูแลผลประโยชน์ตนได้ดีที่สุด รูปแบบการจัดเก็บในลักษณะนี้เป็นลักษณะที่พิเศษคือมีหน่วยงานของรัฐควบคุมโดยเฉพาะทั้งอัตราค่าสิทธิ การตกลงทำสัญญา และควบคุมในการจัดการขององค์กรที่ได้จดทะเบียน ซึ่งนับเป็นรูปแบบที่น่าจะก่อให้เกิดความเป็น

ธรรมในการบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้เหมาะสมที่สุด

ตามที่ได้กล่าวไปในบทที่ 2 ภายใต้กฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 60 (3) ได้กำหนดให้คณะกรรมการลิขสิทธิ์มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมหรือสนับสนุน สมาคมหรือองค์กรของผู้สร้างสรรค์เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าตอบแทนจากบุคคลอื่นที่ใช้งานอันมี ลิขสิทธิ์ จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายเปิดช่องให้มีการจัดตั้งองค์การบริหาร จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้ แต่มีข้ออยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการลิขสิทธิ์ เพียงแต่คณะกรรมการ ลิขสิทธิ์มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดเก็บเท่านั้น เพราะฉะนั้น กรณีจึงยังอาจ เกิดปัญหาในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ ไม่ มีผู้ควบคุมอัตราค่าลิขสิทธิ์ และไม่มีการสอดส่องดูแลการดำเนินการขององค์กรดังกล่าว ดังนั้น ภายใต้กฎหมายไทย จึงยังมีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์

ในปัจจุบัน กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่..) พ.ศ.¹¹ (ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะใช้คำว่า ร่างกฎหมายการจัดเก็บ) ซึ่งเป็นร่างกฎหมาย ซึ่งผ่านการตรวจของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว โดยได้เพิ่มหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการ จัดเก็บค่าตอบแทน โดยในการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับสิทธิใน การให้เช่างานวรรณกรรม ผู้วิจัยจะพิจารณาตามร่างกฎหมายดังกล่าว ประกอบกับหลักกฎหมาย ในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และความเหมาะสมกับการดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการให้เช่างาน วรรณกรรมในประเทศไทย โดยมีประเด็นในการพิจารณาดังนี้

4.5.1 การจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการให้เช่างานวรรณกรรม

ตามร่างกฎหมายการจัดเก็บ มาตรา 53/3 กำหนดให้การจัดเก็บค่าตอบแทนสำหรับ ประเภทงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นจะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปของบริษัทจำกัด และได้รับ ใบอนุญาตจากนายทะเบียน

เห็นได้ว่าการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บภายใต้ร่างกฎหมายดังกล่าว เป็นไปในลักษณะเดียวกัน กับ Law on Management Business of Copyright and Neighboring Rights ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นระบบการให้จัดตั้งองค์กรมากกว่า 1 องค์กรเพื่อการจัดเก็บ และส่งผลให้เกิดการแข่งขัน

¹¹ โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก

ระหว่างองค์กรในการบริหารจัดการได้ การจัดตั้งองค์กรในลักษณะดังกล่าวมีข้อดีคือ เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิที่จะเลือกองค์กรที่จะดูแลผลประโยชน์ของตนได้ดีที่สุด

อย่างไรก็ตาม ระบบการจัดตั้งองค์กรแบบแข่งขันนั้น มีข้อเสียหลายประการด้วยกัน คือ ผู้ใช้งานจะเกิดความสับสนในการติดต่อขออนุญาต ซึ่งอาจนำมาซึ่งผลการละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากไม่แน่ใจว่าต้องขอลิขสิทธิ์หรือไม่ ขอบกับองค์กรใด นอกจากนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์ยังมีความเสี่ยงในการฝากผลประโยชน์ไว้กับองค์กรซึ่งมีการะในการแข่งขัน ซึ่งจะส่งผลให้อำนาจต่อรองของเจ้าของลิขสิทธิ์กับผู้ใช้งานลิขสิทธิ์มีน้อยลง เนื่องจากมีการแข่งขันกันสูง นอกจากนี้ การบริหารจัดการยังมีความซับซ้อนและสิ้นเปลืองเนื่องจากปฏิบัติงานเหมือนกันแต่มีหลายองค์กร

ในทางระหว่างประเทศ นอกจากระบบขององค์กรแบบแข่งขันแล้ว ยังมีอีกระบบหนึ่งที่เป็นที่นิยมในหลายประเทศ คือ ระบบการจัดเก็บโดยองค์กรผูกขาด ซึ่ง 1 องค์กร จะทำหน้าที่จัดเก็บค่าสิทธิหนึ่งประเภท ซึ่งองค์กรประเภทผูกขาดนี้จะมีข้อดีคือเจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเนื่องจากมีการมอบสิทธิให้แก่องค์กรจัดเก็บเพียงหนึ่งองค์กร และผู้ใช้สิทธิมีความสะดวกในการขอใช้สิทธิ นอกจากนี้รัฐยังเข้ามาควบคุมดูแลได้ง่ายอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตามระบบผูกขาดมีข้อเสียสำคัญคือเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่มีสิทธิเลือกองค์กรซึ่งมีความเสี่ยงว่าองค์กรดังกล่าวสามารถบริหารจัดการได้ดีหรือไม่

ในประเด็นเรื่ององค์กรการจัดเก็บ ค่าถามที่ควรพิจารณาในประเด็นแรกคือ มีความจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องด้วยสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนจากการให้ช่างานวรรณกรรมนั้น เป็นการจัดเก็บจากผู้ประกอบกิจการเช่าหนังสือซึ่งมีอยู่แพร่หลายทั่วประเทศ ดังนั้น จึงเป็นการยากที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะสามารถควบคุมการช่างานวรรณกรรม และจัดเก็บค่าสิทธิได้อย่างทั่วถึงโดยลำพัง ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบธุรกิจเช่าหนังสือก็จะประสบปัญหาในการติดต่อขออนุญาตในการเช่าหนังสือ จากข้อจำกัดข้างต้น เห็นได้ชัดว่า การมีองค์กรจัดเก็บค่าสิทธิจึงมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อให้การบังคับใช้สิทธิในการให้เช่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกับร่างกฎหมายการจัดเก็บซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานจัดเก็บเป็นองค์กรเอกชน ซึ่งเห็นได้ว่าระบบราชการของประเทศไทยนั้นมีปัญหาในการดำเนินการมาช้านาน ไม่ว่าจะด้วยเรื่องของของการบริการงาน บุคลากร และความเข้าใจในการทำงาน ดังกล่าว หากการดำเนินการจัดเก็บกระทำโดยองค์กรเอกชนจะทำให้เกิดความ

คล้องตัวในการดำเนินงาน และมีความเชี่ยวชาญมากกว่า

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ องค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนควรเป็นแบบแข่งขัน หรือแบบผูกขาด ในกรณีนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นต่างไปจากร่างกฎหมายการจัดเก็บ เนื่องจาก ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดเก็บค่าสิทธิในการเช่างานวรรณกรรมนั้น ควรมี 1 องค์กรเท่านั้นในการจัดเก็บ ทั้งนี้ โดยมีเหตุผลว่าการให้เช่าหนังสือไม่เหมือนการทำซ้ำหนังสือซึ่งมีลักษณะการทำซ้ำเป็นคราว ๆ แต่ลักษณะของการให้เช่าหนังสือนั้น เป็นการทำให้มีการเช่าหนังสือจำนวนมากในคราวเดียว และมีการเพิ่มเติมจำนวนหนังสืออยู่ตลอด ดังนั้น หากมีองค์กรจัดเก็บหลายหน่วยงาน จะยังเป็นการเพิ่มภาระให้กับร้านเช่าหนังสือ และอาจส่งผลให้มีการเลิกประกอบธุรกิจมาก นอกจากนั้น ด้วยจำนวนของหนังสือในร้านที่มาก การมีหลายองค์กรทำให้เกิดความสับสน และย่อมนำมาซึ่งความผิดพลาดและละเมิดลิขสิทธิ์ในท้ายที่สุด ดังนั้น การมีองค์กรจัดเก็บบริการเพียงองค์กรเดียว จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจของร้านเช่าหนังสือได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

4.5.2 สิทธิและหน้าที่ขององค์กรจัดเก็บค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม

ตามร่างกฎหมายการจัดเก็บ มาตรา 53/4 กำหนดให้บริษัทซึ่งจะขอรับใบอนุญาตการจัดเก็บต้องมีวัตถุประสงค์ที่ประสงค์ในการจัดเก็บค่าตอบแทนเพื่อนำมาจัดสรรให้แก่บรรดาสมาชิกโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการอย่างอื่น

จากการกำหนดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ร่างกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจอย่างอื่นให้กับบริษัท นอกเหนือจากการจัดเก็บค่าสิทธิ โดยเจ้าของสิทธิจะตกลงทำสัญญามอบหมายให้บริษัทจัดเก็บมีสิทธิที่จะทำสัญญาให้ใช้งาน และจัดเก็บค่าตอบแทน รวมถึง มีสิทธิฟ้อง ต่อสู้ หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์

สิทธิและหน้าที่ขององค์กรจัดเก็บค่าสิทธิในข้อนี้เป็นไปตามแนวทางของหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งกำหนดให้องค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์มีหน้าที่หลักคือ จัดเก็บค่าสิทธิ และจัดสรรเงินค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ดังกล่าวคืนให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า สิทธิและหน้าที่ขององค์กรจัดเก็บค่าสิทธิซึ่งควรเป็นองค์กรเอกชนนั้น มีความเหมาะสมแล้ว โดยหน้าที่หลักตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว สิทธิขององค์กรดังกล่าว อาจจะถูกกำหนดโดยสัญญามอบหมายกับเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ อย่างไรก็ดี มีข้อน่าสังเกต ประการหนึ่งว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งจะสามารถทำสัญญามอบหมายให้กับบริษัทจัดเก็บได้ ต้องเป็น สมาชิก

ขององค์กรจัดเก็บนั้นก่อน ตามผู้วิจัยเห็นว่า องค์กรการจัดเก็บควรเป็นลักษณะองค์กรเดี่ยวต่อหนึ่งสิทธิ ดังนั้น ควรมีการกำหนดลักษณะของการเข้าเป็นสมาชิกอย่างชัดเจนโดยผลของกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งยังมีได้เป็นสมาชิก

4.5.3 การควบคุมการดำเนินงานขององค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการให้ใช้งานวรรณกรรม

ตามร่างกฎหมายการจัดเก็บ มาตรา 53/33 กำหนดให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลบริษัทจัดเก็บ ซึ่งประกอบด้วย อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้แทนจากหน่วยงานรัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวนไม่เกิน 8 คน โดยในมาตรา 53/38 กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติการจัดตั้งบริษัทจัดเก็บ ให้ความเห็นชอบข้อกำหนดของบริษัทจัดเก็บ เป็นต้น

การควบคุมดูแลองค์กรจัดเก็บนั้น ตามร่างกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการมีอำนาจในการควบคุมแบบเชิงรับ (passive) เนื่องจากในการตรวจสอบมาตรา 53/19 กำหนดให้ต้องสมาชิกเป็นผู้ร้องเรียนในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าดำเนินการเป็นเหตุให้เสียหาย คณะกรรมการจึงจะมีการกำกับดูแลตรวจสอบทรัพย์สิน นอกเหนือจากการให้ความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ คณะกรรมการควรมีมาตรการซึ่งป้องกันการใช้อำนาจในทางที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เนื่องจากการดำเนินการขององค์กรจัดเก็บ เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิและประโยชน์จำนวนมาก ซึ่งมาตรการที่คณะกรรมการอาจกำหนดได้ เช่น

1. มิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่สมควรระหว่างผู้ใช้งานวรรณกรรม
2. มิให้มีการกำหนดค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม
3. การปฏิเสธในการไม่อนุญาตให้ใช้งานโดยไม่มีเหตุอันสมควรซึ่งจะนำมาซึ่งความเสียหายของสมาชิก เป็นต้น

4.5.4 วิธีการจัดสรรเงินค่าตอบแทนสิทธิในการให้ใช้งานวรรณกรรม

เมื่อองค์กรจัดเก็บเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิมาได้แล้ว ตามร่างกฎหมายการจัดเก็บ มาตรา 53/24 กำหนดให้บริษัทจัดเก็บประกาศการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่บรรดาสมาชิกอย่าง

น้อยปีละ 2 ครั้ง โดยที่อัตราการจัดสรรค่าตอบแทน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดสรรค่าตอบแทน จะถูกกำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับดูแล

การกำหนดอย่างกว้างให้บริษัทจัดเก็บสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดสรรค่าตอบแทนให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ ในกรณีของค่าตอบแทนการให้ใช้งานวรรณกรรม ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับวิธีการจัดสรรเงินค่าตอบแทนให้ใช้วิธีเดียวกันทุกราย เนื่องจากการประกอบธุรกิจให้เข้าจะได้รับความเท่าเทียมกัน และเจ้าของลิขสิทธิ์จะได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม โดยที่หลักการจัดสรรเงินค่าตอบแทนในปัจจุบันในทางระหว่างเปรียบเทียบกับการทำงานวรรณกรรมในต่างประเทศนิยมใช้กัน 3 วิธี คือ

1. การจัดสรรเงินค่าตอบแทนตามข้อมูลที่ได้รับจากรายงานเต็มรูปแบบ ซึ่งจะเป็นการเก็บข้อมูลการให้ใช้งานวรรณกรรมตามความเป็นจริง แต่มีข้อเสียคือ การเก็บข้อมูลจะต้องอยู่บนความสุจริตของผู้ประกอบการ
2. การจัดสรรเงินค่าตอบแทนตามข้อมูลที่ได้รับจากการสุ่มตัวอย่าง วิธีนี้จะเก็บข้อมูลเฉพาะช่วง ซึ่งจะใช้เป็นฐานในการจัดเก็บและจัดสรรค่าตอบแทนในภายหลังต่อไป อย่างไรก็ตามวิธีนี้ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ประกอบการ
3. การใช้ข้อมูลตามความเป็นจริง วิธีนี้จะใช้จำนวนงานที่มีลิขสิทธิ์ทุกอย่าง โดยอาศัยหลักที่ว่างงานทุกชิ้นอยู่ในสถานะที่เรียกเก็บค่าตอบแทนได้ วิธีนี้จะเป็นการสร้างภาระให้กับผู้ประกอบการร้านเช่าหนังสือเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการใช้ข้อมูลตามความเป็นจริงไม่สามารถนำมาใช้กับร้านเช่าหนังสือได้ เนื่องจากหากจะเก็บค่าตอบแทนบนหนังสือทุกเล่มในร้าน คงจะเป็นภาระที่เกินควรสำหรับร้านเช่าหนังสือ ดังนั้น การกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรเงินค่าตอบแทน ผู้วิจัยเห็นว่าควรใช้ระบบการจัดสรรเงินค่าตอบแทนตามข้อมูลที่ได้รับจากรายงานเต็มรูปแบบ เพราะโดยปกติร้านเช่าหนังสือทุกวันนี้ ส่วนใหญ่จะมีระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเก็บข้อมูลการเช่าหนังสืออยู่เป็นปกติ ดังนั้น วิธีนี้จะไม่ทำให้ร้านเช่าหนังสือมีภาระมากขึ้น และเป็นการจัดสรรค่าตอบแทนได้เป็นธรรมมากที่สุด

4.5.5 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการจัดเก็บค่าตอบแทนสิทธิในการให้ใช้งาน วรรณกรรม

ภายใต้ร่างกฎหมายการจัดเก็บ มาตรา 53/3 กำหนดให้การจัดเก็บค่าตอบแทนสำหรับประเภทงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นจะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปของบริษัทจำกัด และได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน ประกอบกับมาตรา 70/2 กำหนดโทษไว้สำหรับผู้ใดซึ่งจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้เป็นบริษัทจำกัดตามกฎหมายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกินแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากบทบัญญัติข้างต้น เห็นได้ว่า กฎหมายได้บัญญัติให้เฉพาะบริษัทจำกัดเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิในการจัดเก็บค่าตอบแทนจากการใช้ลิขสิทธิ์ ซึ่งย่อมหมายความว่าแม้แต่เจ้าของลิขสิทธิ์ก็ไม่มีสิทธิในการจัดเก็บค่าตอบแทนโดยลำพังด้วย เจ้าของลิขสิทธิ์จำเป็นต้องเป็นสมาชิกต่อบริษัทจำกัด ซึ่งในกรณีนี้ ผู้วิจัย เห็นว่า การกำหนดกฎหมายในลักษณะนี้จะเป็นการจำกัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ภายใต้เจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งมีเพื่อให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับค่าตอบแทนจากการสร้างสรรค์งานอย่างเป็นธรรม ซึ่งการกำหนดจำกัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เช่นนั้นย่อมไม่ใช่วัตถุประสงค์ของกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นแน่

ผู้วิจัย ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดกฎหมายในลักษณะดังกล่าวเนื่องด้วยสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนของเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นสิทธิเบื้องต้นของเจ้าของลิขสิทธิ์ และเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมต้องมีสิทธิตัดสินใจในการเก็บค่าตอบแทนจากการให้ผู้อื่นใช้ลิขสิทธิ์หรือไม่ หรือมีสิทธิเลือกที่จะให้ผู้อื่นใช้ลิขสิทธิ์โดยมีค่าตอบแทนโดยให้อีกบุคคลหนึ่งใช้ลิขสิทธิ์โดยไม่มีค่าตอบแทน

การจำกัดสิทธิในลักษณะดังกล่าวอาจพิจารณาได้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินหรือกรรมสิทธิ์นั้นเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹² ซึ่งการจะจำกัดสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่ง

¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 41 “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สิทธิดังกล่าวเท่านั้น¹³ แต่ลักษณะของการจำกัดสิทธินั้น ส่งผลให้เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่มีอำนาจในการจัดเก็บค่าตอบแทนซึ่งตนมีสิทธิตามที่ได้รับรองไว้ตามกฎหมาย ดังนั้น การจำกัดสิทธิดังกล่าวจึงอาจพิจารณาได้ว่า เป็นการจำกัดสิทธิซึ่งกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนจากการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งอาจส่งผลให้การกำหนดกฎหมายในลักษณะดังกล่าวเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็เป็นได้

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความเห็นว่าจะอย่างไรก็ตาม สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการได้รับค่าตอบแทนจากการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิจะยังคงมีอยู่ แม้จะมีได้มีการมอบหมายให้บริษัทจัดเก็บดำเนินการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้ก็ตาม

4.5.6 การกำหนดค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม

ค่าตอบแทนหรือค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม มีส่วนสำคัญมากต่อความอยู่รอดของธุรกิจการให้เช่าหนังสือ จากปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์¹⁴ ค่าสิทธิที่จะส่งผลกระทบต่อราคาเช่าหนังสือให้แก่ผู้บริโภคนั้นอาจก่อให้เกิดผลกระทบตามมาหลายประการ ดังนี้

- 1) จำนวนคนเช่าจะลดลงเนื่องจากแบกรับภาระในการเช่าหนังสือไม่ไหว
- 2) จำนวนหนังสือที่ผู้เช่าจะเข้าไปอ่านจะลดลงโดยเฉพาะประเภทของหนังสือที่มีค่าเช่าสูง และต้องใช้เวลาอ่านหลายวัน เช่น นวนิยาย หรือฟ็อคเก็ตบุ๊ก จะมีผู้เช่าลดลง
- 3) ผู้ประกอบการจะคัดเลือกหนังสือที่จะนำมาให้เช่า โดยจะคัดเลือกเฉพาะหนังสือที่คิดว่าจะสามารถก่อให้เกิดผลตอบแทนที่คุ้มค่าเท่านั้น ดังนั้น หนังสือที่นำมาให้เช่าจะมีจำนวนลดลง

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้...”

¹⁴ สัมภาษณ์ สรชัย สุขสันต์เจริญ, เจ้าของร้านเช่าหนังสือหนูกหนาน, 2 มีนาคม 2552.

- 4) จำนวนของผู้ประกอบการจะลดลงทั้งในแง่ของผู้ประกอบการเดิมที่มีอยู่ในตลาด อาจยกเลิกการประกอบธุรกิจเนื่องจากไม่คุ้มค่า และไม่ยอมเสี่ยงต่อการละเมิด ลิขสิทธิ์ รวมตลอดถึงผู้ประกอบการใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดย่อมมีจำนวนลดลงตามไปด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า ผู้ประกอบกิจการร้านเช่าหนังสือค่อนข้างให้ความสำคัญกับการกำหนดค่าสิทธิเป็นอย่างมาก เพราะการกำหนดค่าสิทธิดังกล่าวเหมือนเป็นการชี้ถึงความอยู่รอดของการประกอบธุรกิจ

จากการศึกษากฎหมายในต่างประเทศ ทั้งในประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น ต่างมีหน่วยงานที่มีอำนาจในการกำหนดค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม คือ Copyright Tribunal ในประเทศอังกฤษ และ The Commissioner of the Agency for Cultural Affairs ในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งข้อดีของการมีหน่วยงานกำหนดค่าสิทธิ คือสามารถกำหนดอัตราค่าสิทธิโดยพิจารณาตามภาวะของตลาดซึ่งเป็นราคาที่เหมาะสมได้ และมีการควบคุมดูแลให้มีการจัดเก็บค่าสิทธิโดยชอบธรรม

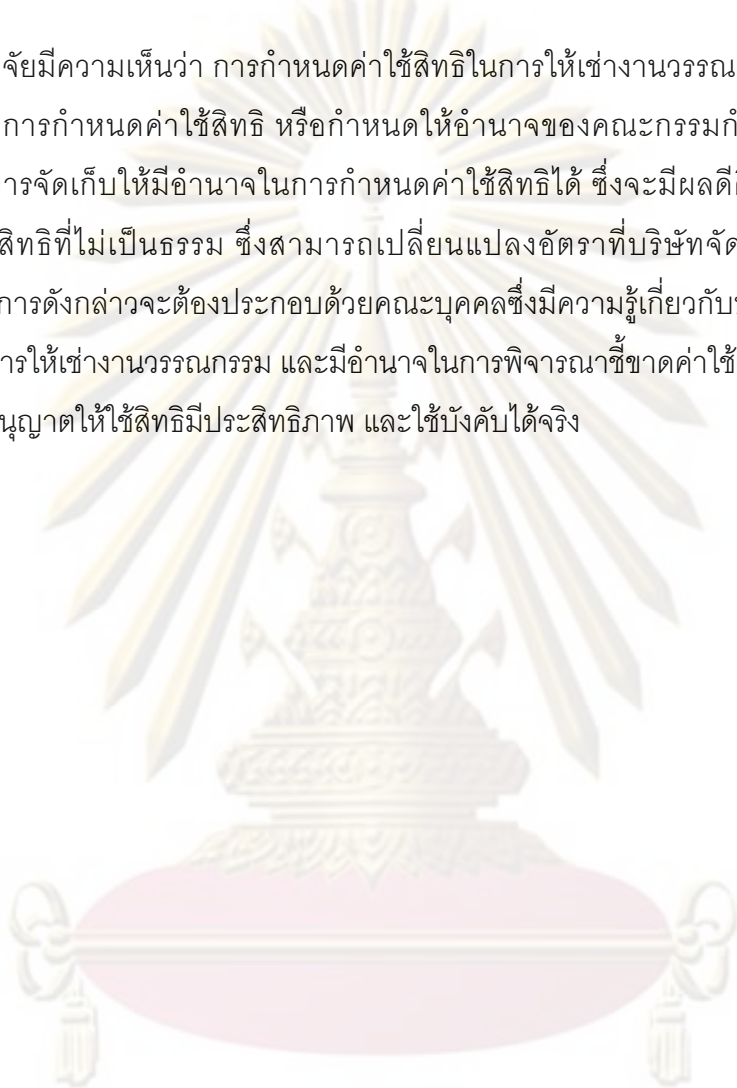
ปัจจุบัน ภายใต้ร่างกฎหมายการจัดเก็บ มิได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการกำหนดค่าสิทธิแต่อย่างใด เพียงแต่มีการกำหนดให้คณะกรรมการกำกับดูแลมีอำนาจอนุมัติข้อกำหนดของบริษัทจัดเก็บซึ่งจะมีการระบุอัตราการจัดเก็บค่าตอบแทน รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดเก็บค่าตอบแทนเท่านั้น มิได้มีอำนาจในการกำหนดค่าใช้สิทธิโดยตรง

อัตราการจัดเก็บค่าสิทธิเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจร้านเช่าหนังสือ ดังนั้น ไม่ว่าจะหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บควรใช้หลักเกณฑ์ใด ควรมีการกำหนดอัตราขั้นสูง หรืออัตราขั้นต่ำหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมเพื่อให้ได้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดอัตราค่าสิทธิดังกล่าว

อย่างไรก็ดี แม้จะมีหน่วยงานของรัฐที่มีความรับผิดชอบด้านลิขสิทธิ์โดยตรงอยู่แล้ว ซึ่งก็คือ กรมทรัพย์สินทางปัญญา แต่ทั้งนี้ ยังไม่มีการกำหนดให้อำนาจแก่หน่วยงานใด รวมถึงกรมทรัพย์สินทางปัญญาในการกำหนดอัตราค่าใช้สิทธิได้ ดังนั้น ในปัจจุบัน หากมีการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่ว่าโดยตนเอง หรืออาจร่วมกันเป็น

กลุ่ม หรือสมาคม จะสามารถกำหนดอัตราค่าใช้สิทธิในงานวรรณกรรมของตนได้ ซึ่งหากกรณีเป็นไปเช่นนั้น ค่าสิทธิที่ผู้ประกอบการให้เช่าหนังสือย่อมได้รับผลกระทบไม่มากนักน้อย

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การกำหนดค่าใช้สิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิ หรือกำหนดให้อำนาจของคณะกรรมการกำกับดูแลภายใต้ร่างกฎหมายการจัดเก็บให้อำนาจในการกำหนดค่าใช้สิทธิได้ ซึ่งจะมีผลดีคือป้องกันมิให้มีการจัดเก็บค่าสิทธิที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงอัตราที่บริษัทจัดเก็บกำหนดได้ โดยคณะกรรมการดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยคณะบุคคลซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาการกำหนดค่าใช้สิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม และมีอำนาจในการพิจารณาชี้ขาดค่าใช้สิทธิที่เหมาะสมซึ่งจะทำให้การอนุญาตให้ใช้สิทธิมีประสิทธิภาพ และใช้บังคับได้จริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากสมมติฐานของการวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมควรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานวรรณกรรมดังกล่าว เนื่องจากจะเป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองในการสร้างความเป็นธรรมให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์งานวรรณกรรมนั้น และจะส่งผลให้มีการสร้างสรรค์งานที่มีคุณค่าต่อไป

ผู้วิจัย ได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาและข้อพิจารณาต่าง ๆ ในแง่มุมของกฎหมาย และในทางปฏิบัติแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าสมมติฐานดังกล่าวมีความเป็นไปได้โดยการขยายความคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานวรรณกรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ โดยมีเหตุผลหลักในการพิจารณาถึงความชอบธรรมในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

1. งานวรรณกรรมเป็นสื่อพื้นฐานที่ใช้พัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งการให้ความคุ้มครองอย่างเพียงพอจะนำมาซึ่งการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่จะให้ประโยชน์แก่การพัฒนาดังกล่าวต่อไป

2. การประกอบธุรกิจการให้เช่าหนังสือในปัจจุบันนั้นมีจำนวนมาก และกำลังขยายตัวเพิ่มขึ้น ประกอบกับผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับจากการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ในหนังสือนั้น ผู้ประกอบการได้รับแต่ฝ่ายเดียวโดยมิได้มีการจ่ายค่าตอบแทนการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์แต่อย่างใด ซึ่งการคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมจะส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์ได้รับความเป็นธรรม และรางวัลอย่างเหมาะสมจากการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ และยอมส่งผลให้เกิดการสร้างสรรคงานใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสังคม ประกอบกับการให้เช่างานวรรณกรรมเป็นการประกอบกิจการที่ส่งผลให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับผลกระทบในการแสวงหาประโยชน์ในงานของตน และเป็นการใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์คือเนื้อหาของหนังสือในการแสวงหารายได้โดยมิได้มีการตอบแทนการสร้างสรรคอย่างเป็นธรรม และในท้ายที่สุดสาธารณะจะได้รับประโยชน์จากงานที่ได้สร้างสรรค์ดังกล่าว

3. เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เช่างาน 4 ประเภท ได้แก่ (1) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) โสตทัศนวัสดุ (3) ภาพยนตร์ และ (4) สิ่งบันทึกเสียง ตาม

ความตกลง TRIPs แล้วผู้วิจัยเห็นว่า กรณีสามารถใช้เหตุผลเดียวกันในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าสำหรับงานวรรณกรรมได้

4. การคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมกรณีได้เป็นการจำกัดการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของเจ้าของกรรมสิทธิ์เกินความจำเป็นเนื่องจากเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่ทำให้สาระสำคัญของกรรมสิทธิ์เสียไปเพราะเจ้าของกรรมสิทธิ์ยังคงใช้ประโยชน์ในหนังสือได้ตามวัตถุประสงค์

5. การคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมมิได้ทำให้เจตนารมณ์ของหลักการระงับไปซึ่งสิทธิตามลิขสิทธิ์ต้องเสียไป เนื่องจากการซื้อหนังสือมิได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจะนำออกให้เข้า และการยกเว้นหลักการระงับไปซึ่งสิทธิดังกล่าวไม่ได้ส่งผลให้ผู้รับโอนหนังสือมีข้อพิจารณาที่จะไม่ซื้อหนังสือเพียงเพราะเหตุผลว่าไม่สามารถนำออกให้เข้าต่อได้ นอกจากนั้น ผู้ที่มีจุดประสงค์ที่จะซื้อหนังสือเพื่อดำเนินธุรกิจให้เข้าหนังสือนั้น ย่อมต้องตระหนักว่าตนกำลังแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นและส่งผลให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับผลกระทบ

ดังนั้น การพิจารณาขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมจึงย่อมก่อให้เกิดความชอบธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ และก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวสำหรับผลประโยชน์จากงานวรรณกรรมที่จะได้รับการสร้างสรรค์มากขึ้น และก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมในท้ายที่สุดต่อไป

สำหรับประเภทของงานวรรณกรรมที่ควรได้รับความคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เข้าดังกล่าว นั้น สามารถดำเนินการโดยให้ความคุ้มครองงานวรรณกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์โดยไม่จำเป็นต้องระบุประเภทของงานวรรณกรรมเป็นรายชนิด เพราะงานวรรณกรรมที่มีการให้เข้าในปัจจุบันเมื่อพิจารณาถึงความชอบธรรมในการคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว การให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้าแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมที่มีการให้เข้าในปัจจุบันถือว่าเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์อย่างเหมาะสม ส่วนงานวรรณกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ที่ยังไม่มีการให้เข้าในปัจจุบันย่อมไม่ได้รับผลกระทบในการขยายความคุ้มครองสิทธิในการให้เข้า เพราะไม่มีการประกอบธุรกิจซึ่งได้รับผลกระทบ หรือหากต่อไปจะมีการให้เข้ากรณีย่อมสามารถพิจารณาถึงภาวะจากการขยายสิทธิในการให้เข้างานวรรณกรรมได้ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจได้

การเพิ่มความคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานวรรณกรรม นั้นจะมีอายุความคุ้มครองลิขสิทธิ์เท่ากับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมในกรณีทั่วไป คือ มีอายุความคุ้มครองตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลา 50 ปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย และสำหรับกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล ให้ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปีนับแต่ได้มีการสร้างสรรค์ขึ้น แต่ถ้ามีการโฆษณาในงานนั้น ให้ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปีนับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

นอกจากนั้น การเพิ่มความคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานวรรณกรรมไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดข้อจำกัดสิทธิหรือข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์เพิ่มเติมเป็นการเฉพาะสำหรับสิทธิในการให้เช่าดังกล่าว เนื่องจากข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างเพียงพอแล้ว

คำตอบแทนการใช้สิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม ไม่จำเป็นต้องกำหนดให้เป็นคำตอบแทนที่ไม่สามารถสละสิทธิได้ เนื่องจากงานวรรณกรรมบางประเภทได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยมิได้มีวัตถุประสงค์ในการหารายได้หรือได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด

การขยายความคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานวรรณกรรม ควรมีการกำหนดรูปแบบการจัดเก็บคำตอบแทนการใช้สิทธิในการให้เช่างานอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้มีการบริหารจัดการการจัดเก็บคำตอบแทนดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งลดปัญหาจากการละเมิดลิขสิทธิ์ และลดภาระให้แก่ผู้ประกอบการให้เช่าหนังสือ ทั้งนี้เพื่อให้การขยายความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวเป็นไปได้โดยเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

สำหรับประเด็นการขยายความคุ้มครองสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานวรรณกรรม ในปัจจุบันพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับลิขสิทธิ์เบื้องต้นไว้โดยสามารถปรับใช้กับสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ การใช้สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ ข้อจำกัดการใช้สิทธิของเจ้าของ อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ การโอน หรืออนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ เป็นต้น ดังนั้น กรณีจึงสามารถระบุเพิ่มเติมสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ไว้อย่างกว้าง โดยให้ถือว่าเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์เพิ่มขึ้นอีก

ประเภทหนึ่ง โดยมีจำต้องมีหลักเกณฑ์เฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยขอเสนอให้มีการรับรองหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยแก้ไขเพิ่มเติมในบททั่วไป หมวดที่ 1 ว่าด้วยลิขสิทธิ์ และหมวดที่ 3 ว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ดังมีแนวทางในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ดังนี้

หลักการ

เพิ่มเติมมาตรา 15 และมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

เหตุผล

โดยที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้ให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ให้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้ช่างานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไลต์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียงแล้ว แต่มิได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมปัจจุบันการให้ช่างานวรรณกรรมเริ่มส่งผลกระทบต่อการศึกษาประโยชน์โดยชอบแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม กรณีเป็นการสมควรเพิ่มการคุ้มครองสิทธิในการให้ช่างานวรรณกรรมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์ และเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑ “ให้ยกเลิกความใน มาตรา ๑๕ (๓) แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๑๕ (๓) “ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไลต์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง และงานวรรณกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์”

มาตรา ๒ “ให้ยกเลิกความใน มาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๑๕ “การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ไลต์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานวรรณกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์อันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๕ (๕) ทั้งนี้ ไม่ว่าในส่วนที่เป็นเสียงและหรือภาพ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

- (๑) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
- (๒) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
- (๓) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว”

นอกจากนั้น ประเด็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าตอบแทนสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมยังมิได้มีการกำหนดเป็นรูปธรรมภายใต้กฎหมายไทย ซึ่งส่วนของการจัดเก็บค่าตอบแทนสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรมเป็นส่วนที่มีความสำคัญเนื่องจากจะช่วยให้มีการจัดเก็บค่าตอบแทนสิทธิอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งลดการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือลดภาระให้แก่ผู้ประกอบการผู้มีหน้าที่จ่ายค่าตอบแทนสิทธิ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยสมควรที่จะปรับปรุงกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน หรือตรากฎหมายเฉพาะเพื่อการจัดเก็บค่าตอบแทนลิขสิทธิ์โดยมีรายละเอียดครอบคลุมหลักเกณฑ์เบื้องต้น ดังนี้

1. ดำเนินการโดยมีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิซึ่งเป็นองค์กรเอกชนเพื่อการดำเนินงานที่คล่องตัว และมีผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการ โดยองค์กรดังกล่าวควรจัดตั้งในลักษณะขององค์กรแบบผูกขาด หรือ 1 องค์กร 1 สิทธิ ทั้งนี้ เนื่องจากการให้เช่าหนังสือจะมีการขออนุญาตใช้สิทธิในหนังสือเป็นจำนวนมาก และมีการเพิ่มจำนวนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น หากองค์กรการจัดเก็บมีหลายองค์กร จะทำให้เกิดความสับสน และการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาในท้ายที่สุด
2. องค์กรการจัดเก็บควรมีอำนาจหน้าที่หลักในการจัดเก็บค่าตอบแทนและจัดสรรค่าตอบแทนดังกล่าวให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ ควรอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลโดยคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจในการป้องกันการใช้อำนาจขององค์กรการจัดเก็บอย่างไม่เป็นธรรม
3. การจัดสรรค่าตอบแทน องค์กรการจัดเก็บควรใช้ระบบการจัดสรรเงินค่าตอบแทนตามข้อมูลที่ได้รับจากรายงานเต็มรูปแบบ เพราะโดยปกติร้านเช่าหนังสือทุกร้านจะมีระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเก็บข้อมูลการเช่าหนังสืออยู่เป็นปกติ ดังนั้น หากใช้ข้อมูลดังกล่าวจะไม่เป็นการเพิ่มภาระให้กับธุรกิจการเช่าหนังสือ และยังเป็นการจัดสรรค่าตอบแทนที่ตรงกับความเป็นจริง และก่อให้เกิดความเป็นธรรม
4. ในการกำหนดค่าสิทธิในการให้เช่างานวรรณกรรม ควรให้มีการตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าสิทธิ เพื่อให้มีผู้เชี่ยวชาญ และเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ มากำหนดอัตราค่าสิทธิ

ทั้งนี้ จะช่วยในการป้องกันมิให้มีการจัดเก็บค่าสิทธิที่ไม่เป็นธรรม และยังสามารถเปลี่ยนแปลงอัตราค่าสิทธิให้มีความเหมาะสมกับสถานะของตลาด

5. การดำเนินการจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้สิทธิ ไม่ว่าจะโดยองค์กรการจัดเก็บ หรือ คณะกรรมการกำหนดค่าสิทธิ ควรอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านลิขสิทธิ์โดยตรง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนกวลี พจนปกรณ์. นักเขียนนวนิยาย. **สัมภาษณ์**, 9 มีนาคม 2552.

กิตติศักดิ์ ปรกิติ. การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทย. **วารสารนิติศาสตร์** 13 (2525): 8-9.

จักรกฤษณ์ ควรวจน์. **กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม. 2541.

จักรกฤษณ์ ควรวจน์; นันทน์ อินทนนท์. **ลิขสิทธิ์ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มาตรการทางเทคโนโลยีและทางเลือกสำหรับคนไทย**. 2550.

ชวลิต อุตศาสตร์. **ลิขสิทธิ์ภายในประเทศ**. กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เอกสารสัมมนา กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (18 ตุลาคม 2531).

ไชยยศ เหมะรัชตะ. **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม. 2549.

ต่อพงษ์ เสวตามร์. นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก. **สัมภาษณ์**, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

ธัชชัย สุขผลศิริ. **คำอธิบายหลักกฎหมายลิขสิทธิ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539.

ธัชชัย สุขผลศิริ. **คำอธิบายหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ พร้อมด้วยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.

นิธิ เจริญกุล. ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สำนักพิมพ์บูรพาพัฒนา คอมมิวนิเคชั่น. **สัมภาษณ์**, 2 มีนาคม 2552.

นันทน์ อินทนนท์. **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักการสันนิษฐานในทรัพย์สินทางปัญญา**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540.

ปริญญา ตีผลดูง. **คดีละเมิดลิขสิทธิ์**. กรุงเทพมหานคร : ศรีสมบัติการพิมพ์, 2528.

เพชร สมุทวณิช. บรรณาธิการบริหาร นิตยสาร Mars. **สัมภาษณ์**, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

พวา พันธุ์เมฆา. **สารนิเทศกับการศึกษาค้นคว้า**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ภัทรดา พินิจคำ. **กฎหมายและการบริหารการจัดเก็บค่าตอบแทนการจ้างผลงานทางด้านดนตรีกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

มนทกานติ พันธุ์ไพโรจน์. **คณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์ : ศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

วรรณวรรณ จันทรวงษา. นักเขียนนวนิยาย. **สัมภาษณ์**, 28 กุมภาพันธ์ 2552.

วิรัช ลีทองกุล. นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก. **สัมภาษณ์**, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

วิทยา จำรอย. บรรณาธิการ สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์. **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

วันชัย รัชนีศรีกุล. **การบริหารค่าตอบแทนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำวรรณกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

วัศ ดิงสมิตร. **ลิขสิทธิ์ : ด้วบทพร้อมข้อสังเกตเรียงมาตราและคำพิพากษาฎีกา**.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543.

สมพล พรพัฒน์เลิศกุล. **งานอันเป็นวัตถุแห่งลิขสิทธิ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

สรชัย สุขสันต์เจริญ. เจ้าของร้านเช่าหนังสือหนูกานาน. **สัมภาษณ์**, 2 มีนาคม 2552.

เสนีย์ ปราโมช. **กฎหมายลักษณะทรัพย์ อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**.

สำนักพิมพ์ชัยฤทธิ์, 2497.

สุวินัย ภรณวลัย. นักเขียนพ็อคเก็ตบุ๊ก. **สัมภาษณ์**, 26 กุมภาพันธ์ 2552.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ประเภทของหนังสือที่อ่านนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน. **รายงานสรุปผลเบื้องต้นการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ. 2551.**

อดิจักร บุญจรัส. **การคุ้มครองศิลปสิทธิในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

อรพรรณ พันธ์พัฒนา. **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.

อุทัย. **เปิดร้านเช่าหนังสือ เปิดชุมชนทรัพย์ทางปัญญา ได้ความรู้ได้เงินทอง. เส้นทางเศรษฐกิจ** 10,118 (ต.ค. 2547): 76-77.

เริ่มต้นธุรกิจง่าย ๆ กับร้านเช่าหนังสือ. แหล่งที่มา:

<http://mdit.pbru.ac.th/sme/Details/InvestmentExamples/1060.doc>.

นักเขียนกับจิตสำนึกด้านลิขสิทธิ์. แหล่งที่มา:

http://www.praphansarn.com/new/c_read/detail.asp?ID=88

แพรวไนซ์ บ้านการ์ตูน **ร้านหนังสือเช่าสำเร็จรูป**. แหล่งที่มา:

<http://siaminfobiz.com/mambo/content/view/1814/68>

ร้านหนังสือเช่ายุคใหม่. แหล่งที่มา: <http://www.mrsavebook.com>

ร้านหนังสือดีดีบุ๊ก. แหล่งที่มา: <http://www.ddbookstore.com>

ร้านหนังสือปันกัน. แหล่งที่มา: <http://www.pangan.com>

ภาษาอังกฤษ

Bainbridge, David I. *Intellectual Property*. 2d ed. Great Britain : Pitman Publishing, 1994.

Cornish, W.R. *Intellectual Property : Patents, Copyright, Trademarks and Allied Rights*.
London : Sweet & Maxwell, 1989.

Consumers International. *Copyright and Access to Knowledge: Policy
Recommendations on Flexibilities in Copyright Laws*, 2006.

Cuthbert, Mike. *E.C. Law in a Nutshell*. Great Britain : Sweet & Maxwell, 1994.

Edward W.Ploman and L.Clark Hamilton, *Copyright Intellectual Property in the
Information Age*, p. 135-136.

James, E.P. Skone. *Copinger and Skone James on Copyright*. 12th ed. London : Sweet
& Maxwell, 1980.

Japan Agency of cultural Affairs. *Copyright System in Japan*. Japan: WIPO, 1993

Japan Book Publishers Association. *An Introduction to Publishing in Japan 2006-2007*,
2006.

Japan Copyright Office, Agency of Cultural Affairs and Government of Japan. *Copyright
System in Japan*. Japan: Copyright Research and Information center, 2001.

JETRO. *Japan Economic Monthly*, (July 2005). p. 5.

Lambert, John. *Copyright: Rental and Lending Rights*. Available from: [http://www.ipit-
update.com/copy39.htm](http://www.ipit-update.com/copy39.htm).

Skone Jame. *Copinger and Skone Jame on Copyright*. 11th. ed. London: Sweet &
Maxwell, 1971.

Stewart, Stephen M. **International Copyright and Neighbouring Rights**. London :
Butterworths, 1983.

Stone, Peter. **Copyright Law in the United Kingdom and the European Community**.
London : Athlone Press, 1990.

Varian, Har R. Copying and Copyright. **Journal of Economic Perspectives**. Vol. 19
(Spring 2005): 121-138.

WIPO. **Diplomatic conference on certain Copyright and Neighboring Right Question**.
Geneva : WIPO Publication, 1996.

World Intellectual Property Organization. **Collective Administration of Copyright and
Neighbouring Rights**. Report prepared by the International Bureau of the World
Intellectual Property Organization (WIPO), 1990.

Copyright Law of Japan. Available from: <http://www.cric.or.jp>.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่..) พ.ศ.... ที่ สกค. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว

“หมวด ๒/๑

การจัดเก็บค่าตอบแทน

ส่วนที่ ๑

ข้อความทั่วไป

มาตรา ๕๓/๑ ในหมวดนี้

“สัญญามอบหมาย” หมายความว่า สัญญาที่สมาชิคมอบหมายให้บริษัทจัดเก็บ มีสิทธิที่จะทำสัญญาให้ใช้งาน และจัดเก็บค่าตอบแทนจากผู้ใช้งานเพื่อจัดสรร ให้แก่สมาชิก รวมทั้ง

มีสิทธิฟ้อง ต่อสู้ หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง แทนสมาชิก

“สมาชิก” หมายความว่า เจ้าของสิทธิหรือผู้ซึ่งได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิแทน เจ้าของสิทธิซึ่งบริษัทจัดเก็บรับเข้าเป็นสมาชิก

“เจ้าของสิทธิ” หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง

“บริษัทจัดเก็บ” หมายความว่า บริษัทจำกัดที่ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้

“ใบอนุญาต” หมายความว่า ใบอนุญาตให้จัดเก็บค่าตอบแทน

“สัญญาให้ใช้งาน” หมายความว่า สัญญาที่บริษัทจัดเก็บอนุญาตให้ผู้ใช้งานใช้งาน อันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามบัญชีงานทั้งหมดหรือบางส่วน โดยผู้ใช้งานตกลงชำระ ค่าตอบแทนให้ตามสัญญา

“ผู้ใช้งาน” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงทำสัญญาให้ใช้งานกับบริษัทจัดเก็บ

“บัญชีงาน” หมายความว่า บัญชีที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์หรือ สิทธิของนักแสดงที่ได้มีการ โฆษณาแล้ว

“ค่าตอบแทน” หมายความว่า เงินที่ผู้ใช้งานชำระให้แก่บริษัทจัดเก็บตามสัญญา ให้ใช้งาน

“ข้อกำหนด” หมายความว่า ข้อกำหนดของบริษัทจัดเก็บ

“นายทะเบียน” หมายความว่า ผู้ซึ่งอธิบดีแต่งตั้งให้เป็นนายทะเบียนเพื่อปฏิบัติการตามหมวดนี้

“คณะกรรมการกำกับดูแล” หมายความว่า คณะกรรมการกำกับดูแลบริษัทจัดเก็บมาตรา ๕๓/๒ ประเภทงานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงใดที่การจัดเก็บค่าตอบแทนของประเภทงานนั้นต้องได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กำหนดโดยกฎกระทรวง

ส่วนที่ ๒

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต

มาตรา ๕๓/๓ การจัดเก็บค่าตอบแทนสำหรับประเภทงานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงที่กำหนดโดยกฎกระทรวงตามมาตรา ๕๓/๒ จะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และโดยได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนโดยอนุมัติคณะกรรมการกำกับดูแล

การจัดตั้งบริษัทจำกัดตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เริ่มก่อการยื่นคำขอรับความเห็นชอบพร้อมทั้งหนังสือบริคณห์สนธิต่อนายทะเบียน และเมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลได้อนุมัติแล้วให้นายทะเบียนมีคำสั่งให้ความเห็นชอบและมีหนังสือแจ้งให้ผู้เริ่มก่อการทราบโดยไม่ชักช้า และให้ดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัดให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าว ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เริ่มก่อการปฏิบัติก่อนให้ความเห็นชอบก็ได้

เมื่อได้รับจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดแล้ว ให้กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทจำกัดยื่นคำขอรับใบอนุญาตพร้อมทั้งหนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับ และข้อกำหนด ต่อนายทะเบียนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับจดทะเบียน และเมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลได้พิจารณาอนุมัติแล้ว

ให้นายทะเบียนมีคำสั่งอนุญาตและออกใบอนุญาตให้โดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่ผู้เริ่มก่อการไม่ดำเนินการจัดตั้งบริษัทจำกัดให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคสอง หรือกรณีที่กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทจำกัดไม่ยื่นคำขอรับใบอนุญาตภายในระยะเวลาตามวรรคสาม ให้ถือว่า การให้ความเห็นชอบของนายทะเบียนโดยอนุมัติคณะกรรมการกำกับดูแลที่ออกให้ตามวรรคสองเป็นอันสิ้นผล เว้นแต่ผู้เริ่มก่อการหรือกรรมการผู้มี

อำนาจของบริษัทจำกัดจะได้ยื่นขอขยายระยะเวลาต่อนายทะเบียน โดยจะขอขยายระยะเวลาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน

การขอรับความเห็นชอบ การให้ความเห็นชอบ การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต และการขอขยายระยะเวลา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๓/๔ ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นบริษัทจำกัด
- (๒) ชื่อบริษัทจำกัดต้องใช้คำว่า “บริษัทจัดเก็บ” นำหน้า และ “จำกัด” ต่อท้าย แต่ในกรณีที่ใช้ชื่อเป็นอักษรภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำที่มีความหมายว่าเป็นบริษัทจัดเก็บ ตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนด
- (๓) ต้องมีวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บค่าตอบแทนเพื่อนำมาจัดสรรให้แก่บรรดาสมาชิกโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการอย่างอื่น
- (๔) มีทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วไม่ต่ำกว่าหนึ่งล้านบาท
- (๕) มีข้อบังคับที่ไม่ขัดต่อการจัดเก็บค่าตอบแทนตามหมวดนี้
- (๖) มีข้อกำหนดตามมาตรา ๕๓/๕
- (๗) มีบัญชีงานที่มีจำนวนงานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงไม่ต่ำกว่าจำนวนที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนด

มาตรา ๕๓/๕ ข้อกำหนดอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) อัตราการจัดเก็บค่าตอบแทน รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดเก็บค่าตอบแทน
- (๒) อัตราการจัดสรรค่าตอบแทน รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดสรรค่าตอบแทน
- (๓) อัตราการหักเงินค่าตอบแทนเป็นค่าใช้จ่ายของบริษัทจัดเก็บ รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการควบคุมตรวจสอบการใช้จ่ายเงินดังกล่าว
- (๔) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับสมัครสมาชิกและการให้ออกจากการเป็นสมาชิก
- (๕) รายการอื่นตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนดมาตรา ๕๓/๖ ในการยื่นคำขอรับใบอนุญาต ให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตยื่นบัญชีงานต่อนายทะเบียน โดยมีรายการตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการเกี่ยวกับรายชื่อสมาชิกประเภทงาน

ผู้สร้างสรรค์ และวันที่โฆษณางานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงนั้น
 ให้นายทะเบียนสั่งให้ประกาศบัญชีงานตามวรรคหนึ่ง หากบุคคลใดเห็นว่าตนมี
 สิทธิคิดว่าผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาต บุคคลนั้นจะยื่นคำคัดค้านพร้อมทั้งแสดงเหตุแห่งการคัดค้านต่อ
 นายทะเบียนก็ได้ แต่ต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศ และให้นายทะเบียนส่งคำคัดค้าน
 ให้แก่ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตโดยไม่ชักช้า เพื่อให้ทำความตกลงกันในงานที่ถูกคัดค้านนั้น ในกรณี
 นี้ห้ามงานที่ถูกคัดค้านนั้นนับรวมในบัญชีงานตามมาตรา ๕๓/๔ (๗)

ในกรณีที่ไม่มี การคัดค้านตามวรรคสอง หรือมีการคัดค้าน แต่งานตามบัญชีงาน
 ยังคงมีจำนวนไม่ต่ำกว่าจำนวนที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนดตามมาตรา ๕๓/๔ (๗)
 ให้นายทะเบียนมีคำสั่งให้ความเห็นชอบบัญชีงานนั้นและมีหนังสือแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาต
 ทราบโดยไม่ชักช้า

ให้ถือว่างานตามบัญชีงานที่นายทะเบียนให้ความเห็นชอบแล้ว เป็นสิทธิแต่ผู้เดียว
 ของบริษัทจัดเก็บ และให้ผู้ใช้งานที่ทำสัญญาให้ใช้งานกับบริษัทจัดเก็บมีสิทธิใช้งานตามบัญชีงาน
 นั้นได้ โดยบุคคลใดจะกล่าวอ้างว่าผู้ใช้งานละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงในงานดังกล่าว
 ไม่ได้

การประกาศบัญชีงานและการคัดค้านตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
 วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนด

มาตรา ๕๓/๗ ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้
 บริษัทจัดเก็บยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่
 รับทราบการสูญหายหรือถูกทำลาย

การขอรับใบแทนใบอนุญาตและการออกใบแทนใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้
 เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๓/๘ ห้ามผู้ใดที่มีใช่บริษัทจัดเก็บใช้คำนำหน้าชื่อหรือคำแสดงชื่อในการ
 ประกอบธุรกิจว่า “บริษัทจัดเก็บ” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกัน เว้นแต่เป็นการใช้เพื่อ
 การจัดตั้งบริษัทจำกัดและการขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓/๗

ส่วนที่ ๓
หน้าที่ของบริษัทจัดเก็บ

มาตรา ๕๓/๕ บริษัทจัดเก็บมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ประกอบกิจการตามหนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และบัญชีงาน
- (๒) จัดทำทะเบียนสมาชิก
- (๓) ประกาศบัญชีงาน
- (๔) ประกาศข้อกำหนด
- (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนด

มาตรา ๕๓/๑๐ ในกรณีที่บริษัทจัดเก็บมีความประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับของบริษัทจัดเก็บ ให้ยื่นคำขอรับความเห็นชอบต่อนายทะเบียนพร้อมทั้งหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และเมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลได้พิจารณาอนุมัติแล้ว ให้นายทะเบียนมีคำสั่งให้ความเห็นชอบและมีหนังสือแจ้งให้บริษัทจัดเก็บทราบโดยไม่มีชักช้า และให้บริษัทจัดเก็บดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไป

เมื่อได้รับจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับแล้ว ให้บริษัทจัดเก็บส่งสำเนาหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับดังกล่าวต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับจดทะเบียน

มาตรา ๕๓/๑๑ ให้บริษัทจัดเก็บจัดทำทะเบียนสมาชิกตามแบบที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนด และให้ส่งสำเนาทะเบียนสมาชิกต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่จัดทำทะเบียนสมาชิกดังกล่าว

ในกรณีที่มีการปรับปรุงทะเบียนสมาชิก ให้บริษัทจัดเก็บส่งสำเนาทะเบียนสมาชิกดังกล่าวต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ปรับปรุงทะเบียนสมาชิกนั้น

มาตรา ๕๓/๑๒ ให้บริษัทจัดเก็บประกาศบัญชีงานที่นายทะเบียนให้ความเห็นชอบแล้วเพื่อให้สาธารณชนทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งการได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

ในกรณีที่มีการปรับปรุงบัญชีงาน ให้ยื่นขอรับความเห็นชอบต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ปรับปรุงบัญชีงาน

ให้นำความในมาตรา ๕๓/๖ วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้ บังคับกับการปรับปรุงบัญชีงาน โดยอนุโลม

มาตรา ๕๓/๑๓ ให้บริษัทจัดเก็บประกาศข้อกำหนดที่ได้รับความเห็นชอบจาก นายทะเบียน โดยอนุมติคณะกรรมการกำกับดูแล เพื่อให้สาธารณชนทราบภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งการได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

ในกรณีที่บริษัทจัดเก็บมีความประสงค์จะแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนด ให้ยื่นคำขอรับ ความเห็นชอบต่อนายทะเบียน และเมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลได้พิจารณาอนุมัติแล้ว ให้นาย ทะเบียนมีคำสั่งให้ความเห็นชอบและมีหนังสือแจ้งให้บริษัทจัดเก็บทราบโดยไม่ชักช้า และให้ บริษัทจัดเก็บประกาศข้อกำหนดตามวรรคหนึ่งต่อไปด้วย

การแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราการจัดเก็บค่าตอบแทนต้อง ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดและมีจำนวนงานตาม บัญชีงานรวมกันไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนงานทั้งหมด

การประกาศข้อกำหนด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนด

มาตรา ๕๓/๑๔ ให้บริษัทจัดเก็บกำหนดวิธีการที่จะให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูล เกี่ยวกับการใช้งานตามบัญชีงานได้โดยง่าย

มาตรา ๕๓/๑๕ ในระหว่างอายุสัญญาให้ใช้งาน หากผู้ใช้งานถูกโต้แย้งสิทธิใน การใช้งานตามสัญญา ให้บริษัทจัดเก็บมีหน้าที่รับผิดชอบในการที่ผู้ใช้งานถูกโต้แย้งสิทธิดังกล่าว โดยให้บริษัทจัดเก็บเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

มาตรา ๕๓/๑๖ ห้ามบริษัทจัดเก็บกระทำการ ดังต่อไปนี้

- (๑) ลดทุน แก้ไขเพิ่มเติมหนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับ หรือข้อกำหนด เว้นแต่ จะได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน โดยอนุมติคณะกรรมการกำกับดูแล
- (๒) ควบเข้ากันกับบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดอื่น เว้นแต่เป็นการควบเข้า กันกับบริษัทจัดเก็บด้วยกัน โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน โดยอนุมติคณะกรรมการ กำกับดูแล

(๓) นำค่าตอบแทนไปใช้เพื่อการอย่างอื่น นอกจากจัดสรรให้แก่บรรดาสมาชิก หรือหักเป็นค่าใช้จ่ายของบริษัทจัดเก็บตามข้อกำหนด

(๔) เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน หรือเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดหรือบริษัท มหาชนจำกัดอื่น

มาตรา ๕๓/๑๗ กรรมการผู้มีอำนาจหรือบุคคลที่มีอำนาจในการจัดการของบริษัทจัดเก็บต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดเก็บค่าตอบแทนเป็นอย่างดี
- (๒) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๓) ไม่เคยได้รับโทษ โดยคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตหรือความผิดเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง
- (๔) ไม่เป็นกรรมการผู้มีอำนาจหรือบุคคลที่มีอำนาจในการจัดการของบริษัทจัดเก็บอื่น หรือเคยเป็นกรรมการผู้มีอำนาจหรือบุคคลที่มีอำนาจในการจัดการของบริษัทจัดเก็บที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต
- (๕) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง หรือข้าราชการซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมบริษัทจัดเก็บ
- (๖) ไม่มีประวัติเสียหายหรือดำเนินกิจการใดที่อาจส่งผลเสียหายต่อการดำเนินกิจการของบริษัทจัดเก็บ

ส่วนที่ ๔

สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

มาตรา ๕๓/๑๘ สมาชิกมีสิทธิที่จะได้รับการจัดสรรค่าตอบแทนจากบริษัทจัดเก็บตามข้อกำหนด

มาตรา ๕๓/๑๙ ในกรณีที่สมาชิกมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าบริษัทจัดเก็บมีฐานะการเงินหรือการประกอบกิจการที่อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิก สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดและมีจำนวนงานตามบัญชีงานรวมกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนงานทั้งหมดอาจเข้าชื่อกันทำหนังสือร้องขอให้คณะกรรมการกำกับดูแลตรวจทรัพย์สินและการประกอบกิจการของบริษัทจัดเก็บก็ได้

เมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลได้รับการร้องขอจากสมาชิกตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการกำกับดูแลสั่งให้นายทะเบียนเข้าตรวจทรัพย์สินและการประกอบกิจการของ

บริษัทจัดเก็บ

มาตรา ๕๓/๒๐ ในกรณีที่นายทะเบียนพิจารณาเห็นว่า บริษัทจัดเก็บตามมาตรา ๕๓/๑๕ ยังคงสามารถประกอบกิจการต่อไปได้ ให้นายทะเบียนขออนุมัติต่อคณะกรรมการกำกับดูแลเพื่อมีหนังสือแจ้งผลการตรวจให้สมาชิกทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่นายทะเบียนพิจารณาเห็นว่า บริษัทจัดเก็บตามมาตรา ๕๓/๑๕ ไม่อาจประกอบกิจการต่อไปได้ และมีเหตุสมควรเพิกถอนใบอนุญาต ให้นายทะเบียนขออนุมัติต่อคณะกรรมการกำกับดูแลเพื่อสั่งเพิกถอนใบอนุญาต และเมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลได้พิจารณาอนุมัติแล้ว ให้นายทะเบียนมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต และมีหนังสือแจ้งให้บริษัทจัดเก็บทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๕๓/๒๑ ในระหว่างอายุสัญญามอบหมาย ห้ามสมาชิกนำงานตามบัญชีงาน

ที่ได้ทำสัญญามอบหมายไว้กับบริษัทจัดเก็บหนึ่งแล้ว ไปทำสัญญามอบหมายกับบริษัทจัดเก็บอื่นอีก

ส่วนที่ ๕

การกำกับดูแลบริษัทจัดเก็บ

มาตรา ๕๓/๒๒ บริษัทจัดเก็บต้องเก็บรักษาสัญญามอบหมาย สัญญาให้ใช้งานทะเบียนสมาชิก บัญชีงาน เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าตอบแทนและการจัดสรรค่าตอบแทนไว้ ณ สำนักงานใหญ่ของบริษัทจัดเก็บไม่น้อยกว่าห้าปี โดยจะเก็บรักษาในรูปแบบหรือวิธีการใดก็ได้

มาตรา ๕๓/๒๓ ให้บริษัทจัดเก็บจัดทำบัญชีงบดุลประจำปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในรอบระยะเวลาสิบสองเดือน และให้ส่งสำเนาบัญชีงบดุลดังกล่าวต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้อนุมัติบัญชีงบดุลนั้น

มาตรา ๕๓/๒๔ ให้บริษัทจัดเก็บประกาศการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่บรรดาสมาชิกอย่างน้อยปีละสองครั้ง และให้จัดสรรค่าตอบแทนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศ

มาตรา ๕๓/๒๕ ให้บริษัทจัดเก็บจัดทำรายงานประจำปีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และเผยแพร่เพื่อให้สาธารณชนทราบ

ส่วนที่ ๖

การเลิกบริษัทจัดเก็บและการเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๕๓/๒๖ บริษัทจัดเก็บเลิกกันด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เมื่อเลิกประกอบกิจการตามมาตรา ๕๓/๒๗
- (๒) เมื่อมีการควบเข้ากันตามมาตรา ๕๓/๒๘
- (๓) เมื่อถูกเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓/๒๐ หรือมาตรา ๕๓/๒๕

มาตรา ๕๓/๒๗ บริษัทจัดเก็บใดประสงค์จะเลิกประกอบกิจการ ให้ยื่นคำขอ
อนุญาตต่อนายทะเบียน พร้อมทั้งเสนอโครงการที่อย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) วิธีจัดการเกี่ยวกับภาระผูกพันตามสัญญามอบหมายและสัญญาให้ใช้งานที่ยังมี
ผลผูกพันอยู่ รวมทั้งวิธีการจัดเก็บค่าตอบแทนและจัดสรรค่าตอบแทนตามสัญญาดังกล่าว
- (๒) วิธีการจัดให้สมาชิกเข้าเป็นสมาชิกในบริษัทจัดเก็บอื่น โดยสมัครใจ
- (๓) การจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินในส่วนที่เกี่ยวกับค่าตอบแทน
- (๔) รายการอื่นตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลประกาศกำหนด

เมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลได้พิจารณาอนุมัติแล้ว ให้นายทะเบียนมีคำสั่ง
อนุญาตและมีหนังสือแจ้งให้บริษัทจัดเก็บทราบโดยไม่ชักช้า และให้บริษัทจัดเก็บดำเนินการตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไป

มาตรา ๕๓/๒๘ การควบบริษัทจัดเก็บเข้ากันให้เป็นไปตามประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์

ให้นำความในมาตรา ๕๓/๑ วรรคสาม และวรรคห้า มาใช้บังคับกับการขอรับ
ใบอนุญาตของบริษัทจำกัดที่ตั้งขึ้นใหม่จากการควบบริษัทจัดเก็บเข้ากัน โดยอนุโลม

มาตรา ๕๓/๒๕ ในกรณีที่บริษัทจัดเก็บใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง
ดังต่อไปนี้

- (๑) ไม่จัดสรรค่าตอบแทนให้แก่บรรดาสมาชิกตามข้อกำหนดโดยไม่มีเหตุอัน
สมควร
- (๒) ประกอบกิจการขาดทุนติดต่อกันเกินกว่าสามปี
- (๓) ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของบริษัทจัดเก็บตามมาตรา ๕๓/๕ (๑)

(๔) ฝ่าฝืนมาตรา ๕๓/๑๖

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าบริษัทจดทะเบียนใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งเตือนให้บริษัทจดทะเบียนนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้นายทะเบียนเสนอขออนุมัติต่อคณะกรรมการกำกับดูแลเพื่อสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

เมื่อคณะกรรมการกำกับดูแลได้พิจารณาอนุมัติแล้ว ให้นายทะเบียนมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต และมีหนังสือแจ้งให้บริษัทจดทะเบียนทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๕๓/๓๐ เมื่อบริษัทจดทะเบียนใดถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓/๒๐ หรือมาตรา ๕๓/๒๕ ให้บริษัทจดทะเบียนนั้นจัดทำโครงการตามมาตรา ๕๓/๒๗ วรรคหนึ่ง เสนอต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต เว้นแต่บริษัทจดทะเบียนนั้นจะอุทธรณ์คำสั่งต่อคณะกรรมการ

ในกรณีที่บริษัทจดทะเบียนได้เสนอโครงการตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นำความในมาตรา ๕๓/๒๗ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๗

การอุทธรณ์

มาตรา ๕๓/๓๑ ผู้เริ่มก่อการ กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทจำกัด หรือกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทจดทะเบียนมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๕๓/๓ วรรคสอง หรือวรรคสาม มาตรา ๕๓/๖ วรรคสาม มาตรา ๕๓/๑๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๓/๑๓ วรรคสอง มาตรา ๕๓/๒๐ วรรคสอง มาตรา ๕๓/๒๗ วรรคสอง หรือมาตรา ๕๓/๒๕ วรรคสาม แล้วแต่กรณี ต่อคณะกรรมการ

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งของนายทะเบียน และให้นายทะเบียนเสนอต่อคณะกรรมการโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้เสร็จสิ้นโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๕๓/๓๒ เมื่อคณะกรรมการได้มีคำวินิจฉัยแล้ว ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยพร้อมด้วยเหตุผลให้ผู้อุทธรณ์ทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยอุทธรณ์แก้ไขหรือกลับคำสั่งของนายทะเบียนในเรื่องใด ให้นายทะเบียนมีคำสั่งหรือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยดังกล่าวให้เสร็จสิ้นโดยไม่ชักช้า

คำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

ส่วนที่ ๘

คณะกรรมการกำกับดูแล

มาตรา ๕๓/๓๓ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกำกับดูแลบริษัทจัดเก็บ” ประกอบด้วย

(๑) อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นประธานกรรมการ

(๒) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนกรมการค้าภายใน ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจ เทคโนโลยี การบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับงานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง หรือสาขาใดสาขาหนึ่งที่เป็นประโยชน์ จำนวนไม่เกินแปดคน เป็นกรรมการ

ในกรณีที่มีการออกกฎกระทรวงกำหนดประเภทงานตามมาตรา ๕๓/๒ เพิ่มเติม รัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเภทงานดังกล่าวเพิ่มขึ้นอีกก็ได้ จำนวนไม่เกินสองคน

ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการอีกไม่เกินสองคน

มาตรา ๕๓/๓๔ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่รัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา ๕๓/๓๕ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) รัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ หรือหย่อน

ความสามารถ

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๕๓/๓๖ การประชุมของคณะกรรมการกำกับดูแลต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๕๓/๓๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เป็นกรรมการผู้มีอำนาจ หรือบุคคลที่มีอำนาจในการจัดการของบริษัทจดทะเบียนที่ประกอบกิจการอยู่

มาตรา ๕๓/๓๘ คณะกรรมการกำกับดูแลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาอนุมัติการขอรับความเห็นชอบการจัดตั้งบริษัทจำกัดตามมาตรา ๕๓/๓ วรรคสอง การขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓/๓ วรรคสาม การขอรับความเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับตามมาตรา ๕๓/๑๐ วรรคหนึ่ง หรือข้อกำหนดตามมาตรา ๕๓/๑๓ วรรคสอง แล้วแต่กรณี การเลิกประกอบกิจการตามมาตรา ๕๓/๒๗ และการสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓/๒๐ วรรคสอง และมาตรา ๕๓/๒๕ วรรคสาม

(๒) ออกประกาศเพื่อให้บริษัทจดทะเบียนปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) ออกประกาศกำหนดแบบของสัญญามอบหมายและสัญญาให้ใช้งาน ทั้งนี้ โดยจะให้มียุทธการหรือรายละเอียดอย่างใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

(๔) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่

คณะกรรมการกำกับดูแลมอบหมาย

(๕) ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างบริษัทจดทะเบียนกับเจ้าของสิทธิ หรือระหว่างบริษัทจดทะเบียนกับผู้ใช้งาน โดยคู่กรณีตกลงยินยอมมอบหมายเป็นหนังสือ

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความใน (๒) ของมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๒) วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีตามมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๕๕ หรือคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๕๓/๓ วรรคสองหรือวรรคสาม มาตรา ๕๓/๖ วรรคสาม มาตรา ๕๓/๑๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๓/๑๓ วรรคสอง มาตรา ๕๓/๒๐ วรรคสอง มาตรา ๕๓/๒๗ วรรคสอง หรือมาตรา ๕๓/๒๘ วรรคสาม”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖๖ ความผิดตามมาตรา ๖๕ และมาตรา ๗๐ เป็นความผิดอันยอมความได้”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖๕ ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา ๒๗ (๑) หรือ (๒) มาตรา ๒๘ (๑) หรือ (๒) มาตรา ๒๙ (๑) (๒) หรือ (๓) มาตรา ๓๐ (๑) หรือ (๒) มาตรา ๓๑ (๒) หรือกระทำการละเมิดสิทธิของนักแสดงตามมาตรา ๕๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่แสนบาท”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๐ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๗๐ ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา ๒๘ (๓) มาตรา ๓๐ (๓) หรือมาตรา ๓๑ (๑) (๓) หรือ (๔) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท”

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๗๐/๑ มาตรา ๗๐/๒ มาตรา ๗๐/๓

มาตรา ๗๐/๔ มาตรา ๗๐/๕ มาตรา ๗๐/๖ และมาตรา ๗๐/๗ แห่งพระราชบัญญัติ

ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

“มาตรา ๗๐/๑ ผู้ใดกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง โดย (๑) มีความประสงค์ทางการค้า หรือประกอบการค้า หรือมีส่วนหรือเข้าเกี่ยวข้อง หรือช่วยทำให้เกิดการประกอบการค้า หรือ

(๒) มีความประสงค์ในการเผยแพร่ต่อสาธารณชนเพื่อการค้าโดยวิธีการใด ๆ หรือประกอบการค้าเกี่ยวกับการให้บริการเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือมีส่วนหรือเข้าเกี่ยวข้องหรือช่วยทำให้เกิดการประกอบการค้าเกี่ยวกับการให้บริการเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา ๖๕ ผู้กระทำ

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านหกแสนบาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา ๗๐ ผู้กระทำ
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านสองแสนบาท หรือทั้ง
จำทั้งปรับ

มาตรา ๗๐/๒ ผู้ใดจัดเก็บค่าตอบแทนการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของ
นักแสดงตามประเภทที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา ๕๓/๒ โดยไม่ได้เป็นบริษัทจัดเก็บตาม
พระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้ง
ปรับ

มาตรา ๗๐/๓ ผู้ใดที่มีใช้บริษัทจัดเก็บกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๕๓/๘ ต้องระวาง
โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๐/๔ บริษัทจัดเก็บใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๓/๘ (๑) หรือกระทำการ
ฝ่าฝืนมาตรา ๕๓/๑๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่แสนบาท

มาตรา ๗๐/๕ สมาชิกใดกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๕๓/๒๑ ต้องระวางโทษปรับ
ไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๗๐/๖ บริษัทจัดเก็บใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๓/๘ (๒) (๓) (๔)

หรือ (๕) มาตรา ๕๓/๑๐ มาตรา ๕๓/๑๑ มาตรา ๕๓/๑๒ มาตรา ๕๓/๑๓ มาตรา

๕๓/๑๕

มาตรา ๕๓/๒๒ มาตรา ๕๓/๒๔ หรือมาตรา ๕๓/๒๖ หรือกระทำการฝ่าฝืน
มาตรา ๕๓/๑๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๗๐/๗ บริษัทจัดเก็บใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๓/๒๓ หรือมาตรา ๕๓/๒๕
ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๕ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๗๕ บรรดาสิ่งที่ได้ทำขึ้นหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรอันเป็นการ

ละเมิด

ลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง หรือเครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นซึ่ง
ใช้ในการกระทำความผิดอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รับเสียทั้งสิ้น”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกมาตรา ๗๖ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๗ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๗๗ บรรดาความคิดที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้

คณะกรรมการเปรียบเทียบซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้มีจำนวนไม่เกินห้าคน ซึ่งสองคนต้องเป็นพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อคณะกรรมการเปรียบเทียบได้ทำการเปรียบเทียบกรณีใด และผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการเปรียบเทียบกำหนดแล้ว ให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินคดีต่อไป”

มาตรา ๑๒ ผู้ใดดำเนินการจัดเก็บค่าใช้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามประเภทงานที่มีกฎกระทรวงออกตามมาตรา ๕๓/๒ และจัดเก็บอยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ หากผู้นั้นประสงค์จะจัดเก็บค่าใช้งานต่อไปต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๕๓/๓ วรรคสาม ภายในกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ และเมื่อได้รับใบอนุญาตให้จัดเก็บค่าตอบแทนโดยเป็นบริษัทจัดเก็บตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้มีสิทธิจัดเก็บแทน ผู้ซึ่งดำเนินการจัดเก็บค่าใช้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงเดิมในระหว่างระยะเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันตามวรรคหนึ่ง มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๐/๒ มาใช้บังคับกับผู้ซึ่งยื่นคำขอรับใบอนุญาต

มาตรา ๑๓ สัญญาหรือข้อตกลงใดที่ผู้ดำเนินการจัดเก็บค่าใช้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามประเภทงานที่มีกฎกระทรวงออกตามมาตรา ๕๓/๒ ได้ทำกับผู้สร้างสรรค์ เจ้าของลิขสิทธิ์ นักแสดง หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ก่อนวันที่กฎกระทรวงดังกล่าวใช้บังคับ ให้ถือว่าสัญญาหรือข้อตกลงนั้นยังคงมีผลต่อไปได้จนกว่าจะครบกำหนดระยะเวลาตามสัญญาหรือข้อตกลงนั้น แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามปี

มาตรา ๑๔ ให้ผู้ที่ใช้คำนำหน้าชื่อหรือคำแสดงชื่อในการประกอบธุรกิจว่า “บริษัทจัดเก็บ” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ซึ่งต้องห้ามมิให้ใช้ตามมาตรา ๕๓/๘ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ เลิกใช้ชื่อหรือคำอื่นใดดังกล่าวภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๕ ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕๓/๓๓ (๓) ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เพื่อให้ได้คณะกรรมการกำกับดูแลตามพระราชบัญญัตินี้

ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการกำกับดูแลตามวรรคหนึ่ง ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งประกอบด้วยอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนกรมการค้าภายใน ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นกรรมการ ทำหน้าที่คณะกรรมการกำกับดูแลเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อน

ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการกำกับดูแลตามวรรคหนึ่ง อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาอาจแต่งตั้งข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการอีกไม่เกินสองคนก็ได้

มาตรา ๑๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายเอกชัย โชติพิทยสุนนท์ เกิดวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546 ได้รับใบอนุญาตให้เป็นนายความประเภทตลอดชีพ ตั้งแต่วันที่ 29 เมษายน 2548 และสำเร็จการศึกษานิติบัณฑิตไทยสมัยที่ 59 ปัจจุบันทำหน้าที่นายความในบริษัท วีระวงค์, ชินวัฒน์ และเพียงพนอ จำกัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย